

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

600090803Q

12643 f. 13

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΙΑΣ

ΠΡΟΣ

ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

ΤΟΥ

Μ. Κ. ΠΑΛΑΔΙΟΥ

Ι.Θ. ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΕΣ ΤΗΝ ΕΠΟΡΕΥΣΙΑΣ ΑΓΓΕΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΟΥ.

ΚΑΤ' ΕΝΕΚΕΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣ.

1840.

.....
Indian Institute, Oxford.

—
THE MALAN LIBRARY

PRESENTED

BY THE REV. S. C. MALAN, D.D.,

VICAR OF BROADWINNOR,

January, 1886.

10013.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

S. M. Mason
BIBΛION ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ *1840.*

ΠΕΡΙ

ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

ΥΠΟ

Θ. Χ. ΓΑΛΛΑΟΥΔΕΤΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΓΓΕΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

Κατὰ τὴν ὁδὸν Ἑρμού παρὰ τῇ Καπνικῇ

1840.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

	Σελ.
Πρόλογος.	1
Πρὸς τοὺς Γονεῖς καὶ Διδασκάλους.	9
ΚΕΦ. Α'. Παρὶ διαφόρων εἰδῶν θλίψεως. Ὅστις μετα- νοῖ, μετανοῖ μόνον διὰ τὰς ἰδίας του ἁμαρτίας. . .	15
ΚΕΦ. Β. Τί ἐστὶν ἁμαρτία. Οἱ ἁμετανόητοι θέλουν συλλογίζεσθαι εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μὲ μεγάλην θλίψιν τὰς ἁμαρτίας των. Συνείδησις. Αὐταξούσιον. .	23
ΚΕΦ. Γ'. Αὐταξούσιον. Πλατυτέρα ἀνάπτυξις περὶ ἁμαρτίας. Οἰκιακὴ εὐδαιμονία. Πᾶσα οἰκογένεια ὀφεί- λει νὰ ἔχῃ ἀρχηγὸν καὶ νόμους. Τί εἶναι ἰδιοτελεία; .	32
ΚΕΦ. Δ'. Λεπτομερεστέρα ἀνάπτυξις περὶ ἰδιοτελείας. Ἀποτελέσματα τῆς ἰδιοτελείας. Αὕτη ὁδηγεῖ νὰ ἀντιτείνωμεν εἰς τὴν ἔξουσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ παρά- βασις τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ εἶναι ἁμάρτημα. . . .	40
ΚΕΦ. Ε'. Τὰ παῖδιά ἀφ' ἑαυτῶν ἀνακαλύπτουσι τινάς τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς καταλύουσιν. Εἴμποροῦν δὲ νὰ ἁμαρτήσωσι πρὶν ἀποκτήσωσι τινα περὶ Θεοῦ γνῶσιν. Πᾶσα ἁμαρτία ἁμετανόητος πολλαπλασιάζεται.	49
ΚΕΦ. ς'. Ἀνακεφαλαίωσις. Παράδειγμα τοῦ φυλα- κισμένου κλέπτου. Θλίψις διὰ τὴν ἁμαρτίαν, μόνον διὰ φόβον τιμωρίας, δὲν εἶναι ἀληθὴς μετάνοια. .	59
ΚΕΦ. Ζ'. Λεπτομερεστέρᾳ διασάφησις τῆς αὐτῆς ὑπο-	

θέσσεως. Δὲν εἶναι ἀμαρτία νὰ ἐπιθυμῶμεν τὴν ἀποφυγὴν μελλούσης τιμωρίας. Παράδειγμα ἰδικτελοῦ; λύπης παιδίου τινός. 69

ΚΕΦ. Η'. Εἰμπορεῖ νὰ γείνη ἐξομολόγησις τῆς ἀμαρτίας, καὶ νὰ γνωρισθῇ ἡ θυσίτης αὐτῆς, χωρὶς ἀληθοῦς μετανοίας. Ἡ ἀληθὴς μετάνοια ἰσχύει περισσότερον παρὰ ἡ σταθερὰ ἀπόρριξις· ν' ἀπέχῳμεν ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ν' ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, καὶ ὑπακούωμεν εἰς αὐτόν. 79

ΚΕΦ. Θ'. Ἡ μετάνοια διὰ μίαν ἀμαρτίαν, ἂν ᾖ ἀληθὴς, θέλει εἶναι ἀκόλουθον καὶ τὴν μετάνοιαν ὅλων τῶν ἀμαρτιῶν. Αὐτοκατάκρισις. Παράδειγμα τοῦ Ἰούδα. 89

ΚΕΦ. Ι'. Δυνατὸν νὰ γείνη τοῦ πταίσματος θεραπεία, καὶ νὰ ζητηθῇ συγχώρησις, χωρὶς ἀληθοῦς μετανοίας. Ἀνακαταλείψεις. 98

ΚΕΦ. ΙΑ'. Ἡ ἀληθὴς μετάνοια μᾶς παρακαλεῖ εἰς νέας θεωρίας περὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ δικαιοματός του εἰς τὴν ἐντελῆ ἀγάπην καὶ ὑποταγὴν μας· εἰς ἐνδόμυχον θαλίψιν διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην μας πρὸς τὸν Θεόν· καὶ εἰς νέας θεωρίας περὶ τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ πταίσματός μας εἰς τὴν παράδοξιν αὐτῶν. 107

ΚΕΦ. ΙΒ'. Ὁ μετανοῶν θεωρεῖ τὴν ἀμαρτίαν ὡς γεγενημένην κατὰ τοῦ Θεοῦ. Αἰσθάνεται μεγίστην ἀποτροπὴν πρὸς τὴν ἀμαρτίαν. Ἐξομολογεῖται τὰς ἀμαρτίας του εἰς τὸν Θεόν. Ἐλεηνολογεῖται διὰ τὸ πταίσμά του, διότι δὲν ἐζήτησε νὰ ἀγαθοποιήσῃ ἄλλους. 115

- ΚΕΦ. ΙΓ'.** Ὁ ἀληθῶς μετανοῶν ἐλεεινολογεῖται διὰ τὸ
 παῖσμά του, ὅτι ἠδίκησεν ἄλλους. Τὸ θεραπεύει.
 Ἐλεεινολογεῖται διὰ τὰς ἀμαρτίας, διαλογισμοὺς,
 καὶ αἰσθήματά του, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ᾖ καθαρὸς
 τὴν καρδίαν. Ἀντιπαλαίει πρὸς τὰ ἰδιαίτερά του
 ἀμαρτήματα. 124
- ΚΕΦ. ΙΔ'.** Ὁ ἀληθῶς μετανοῶν μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ
 Θεοῦ ἐπιχειρεῖ ὑλόκληρον μεταρρύθμισιν. Ζῇ καὶ
 ἐνεργεῖ διὰ τὴν σύρην τοῦ ἄλλου; εἰς τὸν Χριστόν. . 431
- ΚΕΦ. ΙΕ.** Ὅστις ἀρχίζει νὰ μετανοήσῃ, θέλει μένει
 εἰς τὴν μετάνοιαν. Θέλει ἀποβλέπει εἰς τὸ Ἅγιον
 Πνεῦμα νὰ τὸν βοηθῇ καὶ ἐνισχύῃ εἰς τὴν ἀγάπην
 καὶ λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Θέλει πιστεύει ἐντελῶς ὅσα
 ὁ Χριστὸς ἐπραξε καὶ ὑπέμεινε διὰ τὴν ἄφασιν αὐ-
 τοῦ, καὶ τὴν φιλίωσίν του μετὰ τοῦ Θεοῦ. 144
- ΚΕΦ. Ις'.** Πόσο; καιρὸς χρειάζεται διὰ νὰ μετανοήσῃ
 τις; Τί ἐμποδίζει τὸν ἀμαρτωλὸν ἀπὸ τὴν μετάνοιαν;
 154
- ΚΕΦ. ΙΖ'.** Δύναται ἄρα γε ὁ ἀμαρτωλὸς νὰ ἐπικα-
 λῇται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Πῶς; ἐνῷ τὸ Ἅγιον πνεῦμα
 παρακινεῖ τὸν ἀμαρτωλὸν εἰς μετάνοιαν, ἢ μετάνοια
 ὤμω; αὕτη εἶναι ἴδιον αὐτοῦ ἔργον; Ὁ ἀμαρτωλὸς
 προτρέπεται εἰς μετάνοιαν. 163
- ΚΕΦ. ΙΗ.** Συζήτησις μετὰ τοῦ ἀμετανοήτου ἀναγνώ-
 στον. 172

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΚΟΙΝΟΠΟΙΩΝ εἰς τὸν φιλόχριστον λαὸν τὸ παρὸν συγγραμμάτιον, δὲν νομίζω ἄκαιρον νὰ προτάξω καὶ τινὰς γενικὰς παρατηρήσεις· διότι οὕτω πως ἐλπίζω νὰ ἐλκύσω τὴν προσοχὴν τῶν γονέων, τῶν διδασκάλων καὶ παντὸς φίλου τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς, ὥστε, ἂν ἔχωμεν τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, νὰ ἡμαι πεπεισμένος ἐκ πρώτης ἀφετηρίας περὶ τῆς συνδρομῆς καὶ συνεργείας των εἰς ἐπιτυχίαν ἐγκαρδίου μου σκοποῦ, ὅστις εἶναι ἡ προπαρασκευὴ ἀρμοδίων διὰ τὰ παιδιά καὶ τοὺς νεαρίσκους θρησκευτικῶν βιβλίων. Τοιαῦτα βιβλία, ἄριστα κατὰ τοῦτο, εἶναι μὲν δημοσιευμένα ὅχι ὀλίγα· πόσων ὅμως ἄλλων διὰ τὸν ταχὺν τοῦ ἔθνους πληθυσμὸν γίνεται ἀναγκαία ἡ ἐκδόσις; Καὶ ἂν ἔγειναν ὅχι ὀλίγα κατὰ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἀγωγῆς μεταρρυθμίσεις, εἴν' ἐπάναγκες καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ γείνουν ἔτι περισσότεραι.

Ἄφ' οὗ ἅπαξ κατενοήθη ὑπὸ πάντων τῶν εὐσεβῶν τὸ σπουδαῖον τῆς περ' ἧς ὁ λόγος ὑποθέσεως, καθίσταται ἐπαισθητὴ καὶ ἡ ἀνάγκη περισσοτέρων δοκίμων ἀνδρῶν, ἱκανῶν νὰ συγγράψωσι περὶ ἀγωγῆς παιδίων καὶ νεανίσκων. Καὶ εἴθε οἱ τοιοῦτοι νὰ ἐνθαρρυνθῶσι διὰ νὰ ἀφοσιωθῶσιν εἰς τὸ τοιοῦτον ἔργον μετὰ σπουδῆς· διότι μόνῃ ἡ πολυχρόνιος πείρα προάγει τὴν ἐμπειρίαν, τὴν διόρθωσιν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὀρθοῦ.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀναφανῶσι τοιοῦτοι συγγραφεῖς, καὶ νὰ ἀναλάβωσι καρτερικῶς τὸ ἔργον, πρέπει νὰ ἐνσερνισθῶσι μετὰ πόθου τὸ ἀντικείμενον τοῦτο γονεῖς, διδάσκαλοι, πᾶς φίλος τῆς χρηστῆς ἀγωγῆς, καὶ πᾶς ἔμφρων καὶ τίμιος χριστιανός. Οἱ Κληρικοὶ ἐν γένει καὶ ὅσοι κατέχουσι περιεβλέπτους θέσεις εἰς τὰ φιλολογικὰ καὶ θεολογικά μας καταστήματα πρέπει νὰ δείξωσι περισσοτέραν τῆς συνήθους των προμήθειαν. Τὰ περιοδικὰ τέλος πάντων συγγράμματα, ἂν καὶ μέχρι τοῦδε διέλαβον ἀρκούντως, δὲν πρέπει τὸ ἀπὸ μέρος των ν' ἀπαυδῆσωσιν, ἀλλὰ μάλιστα νὰ ἐπιτείνωσι τὴν περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου πρόνοιάν των.

Ἰσως δὲ μεταξὺ λόγων μᾶς ἀντιτάξῃ τις τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν· Τίνι τρόπῳ ὀφείλει τις νὰ δεί-

ξη περὶ τούτου σπουδαιοτέραν φροντίδα; μήπως δὲν ἐνεργεῖται, καὶ δὲν δεικνύεται καθ' ἡμέραν τοιαύτη φροντίς;

Ναί· περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀμφιβολία. Ὑπάρχει ὅμως κατὰ πλὸς τοῦ ἀξίον ἀντικείμενον μεγάλη τις ἔλλειψις τῆς τοιαύτης προνοίας· διότι ἐκ τῶν ὅσοι παραδέχονται, ὡς συντελεστικώτατον εἰς ἀπόλαυσιν τῆς τοῦ Σωτῆρος βασιλείας, τὸ νὰ ὑπάρχωσιν ἀνάλογα προητοιμασμένα βιβλία διὰ τὴν θρησκευτικὴν τῶν παιδίων καὶ τῶν νεανίσκων διδασκαλίαν, ὀλιγώτατοι ἀναγιγνώσκουσι τὰ τοιαῦτα βιβλία.

Ὡς πρὸς ἄλλα ὅμως ἀντικείμενα, ἀφορῶντα τῆς κοινωνίας τὴν συντήρυσιν, καὶ τῶν γνώσεων καὶ τῆς εὐσεβείας τὴν πρόοδον, παρατηροῦμεν ὅτι πολλοὶ καὶ μάλιστα ὑπερόχου τάξεως ἄνδρες ἐγκαρτεροῦσιν εἰς τὰς ἐρεῦνας των, καὶ ἐγκύπτοντες εἰς εὐτελεῖ ἀνάλυσιν, ἐνασχολοῦνται εἰς τὰς μερικωτέρας λεπτομερείας, δυσκόλως μάλιστα ἤθελαν ὑπομείνει τὸν παραμικρὸν ἔλεγχον, ὅτι δὲν εἶναι καὶ ἀληθεῖς τῆς τῶν μερικωτέρων γνώσεως κάτοχος.

Τὰ διὰ τὰ παιδιά καὶ τοὺς νεανίσκους βιβλία, ἅτινα συγκροτοῦσιν, ἀκαταμάχητον ἡθι-

κὴν μηχανήν, τουτέστιν ἐνεργοῦσι, καὶ ἐνεργοῦσι μὲ αὐξουσαν δύναμιν εἰς τὴν πρόσκαιρον καὶ αἰωνίαν κατάστασιν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας, δὲν πρέπει ἄρα τοιαῦτα βιβλία νὰ θεωρῶνται μὲ τὸν μέγιστον ζῆλον καὶ προσοχήν;

Διὰ τί ἡ ἐπιστήμη ἐξετέλεσε τοσαῦτα θαυμάσια διὰ τῆς εἰς τὰς τέχνας ἐφαρμογῆς της; Διότι ἄνδρες ὑπερόχου εὐφυΐας ἀνιχνεύσαντες μετὰ πόνου καὶ ὑπομονῆς τὰς ἀρχάς της, ἐβασάνισαν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς διὰ προσεκτικῆς σειρᾶς πειραμάτων πρὸς ὅσα ἀντικείμενα ἔμελλον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ τοιαῦται ἀρχαί.

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ νοῦ καὶ τῆς γλώσσης ἔχουν τὰς ἰδιαιτέρας τῶν ἀρχάς. Τίνι δὲ τρόπῳ θέλουν ἐφαρμοσθῆν ἐπιτυχῶς αἱ ἀρχαὶ αὗται εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας τῶν νέων διὰ μέσου βιβλίων, καὶ θέλουν γεννηθῆν λυσιτελεῖ ἀποτελέσματα, ἂν ὑπὸ τῶν ἐμφρόνων, τῶν εὐσεβῶν καὶ τῶν ἐντίμων ἀνδρῶν δὲν προστεθῇ προσοχή ἴση;

Δὲν εἶναι ἄρα καιρὸς νὰ ἐπιβάλωμεν εἰς τοιοῦτους ἄνδρας τὸ χρέος τοῦ νὰ λάβωσι μεγίστην περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πρόνοιαν; Δὲν θέλουν ἄρά γε οὔτε αὐτοὶ νὰ καταπεισθῶσιν ὅτι πρέπει νὰ ἐξακριβώσωσιν ὀρθὴν γνώμην καθ' ἑαυ-

τοὺς περὶ τῶν συγγραφομένων διὰ τὰ παιδιά καὶ τοὺς νεανίσκους βιβλίων διὰ προσεκτικῆς αὐτῶν ἀναγνώσεως; Καὶ πῶς ἄλλως ἢ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον θέλουν οἰκειωθῆν πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ νοῦ τῶν νέων; οὕτω θέλουν μάθει τί ἀπαιτεῖ ὁ νοῦς αὐτῶν· θέλουν χορηγήσει τὴν βοήθειάν των εἰς διόρθωσιν τῆς αἰσθήσεως τοῦ κοινοῦ καθ' ὅσον αὐτὸ πταίει· θέλουν εἶσθαι ἱκανοὶ νὰ συμβουλευώσι καὶ ἐνισχύωσι τοὺς συγγραφεῖς, καὶ θέλουν καταστήσει προθυμοτέρους πάντας τοὺς ἐργαζομένους διὰ τὴν τῆς νεολαίας χρηστὴν ἀγωγὴν καὶ ἰδίως τοὺς ἐνασχολουμένους εἰς τὸ σημαντικώτερον αὐτῆς μέρος τὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

Δὲν εἶναι δὲ θαυμαστὸν, ἂν, ὅσοι ὄντες ἀσυνήθεις νὰ ἐρμηνεύωσι τὰ περὶ τῶν παιδίων καὶ νεανίσκων, βιβλία δυσανασχετῶσι πολλάκις διὰ τὸν βραδὺν καὶ λεπτομερῆ τρόπον τῆς ἐξηγήσεως, διὰ τὴν συνεχῆ ἐπάνοδον εἰς τὰς γνωστὰς καὶ ἀπλᾶς ἀληθείας, διὰ τὰς τετριμμένας συγκρίσεις τὰς λαμβανομένας ἐκ τῶν γνωστοτάτων ἀντικειμένων, διὰ τὴν μακρολογίαν ἀντὶ τῆς βραχείας ἐκφράσεως, καὶ διὰ τὰς συχνὰς ἐπαναλήψεις.

Ἀλλὰ πρὸς ἀρμυδίαν διαστάθμισιν τούτων ὅλων, ἃς ἐπιχρήσωμεν εἰς δικαίαν τινὰ δοκιμήν.

Λάβε βιβλίον συγγεγραμμένον διὰ τὰ παιδιά, ὅπερ ν' απαιτῇ παρ' αὐτῶν σκέψιν τινά, καὶ περι-
καθίσας αὐτὰ κύκλῳ σου, ἀναγίνωσκε αὐτὸ προ-
σεκτικῶς μετὰ τῶν παιδίων. Πρότεινε εἰς αὐτὰ
ἐρωτήσεις διὰ νὰ πληροφορηθῇς πόσον ἐννοοῦσιν
ὅσα ἀναγινώσκουσιν. Αἱ ἐρωτήσεις σου ὅμως πρέ-
πει νὰ ᾖναι τοιαῦται, ὥστε νὰ μὴν ἀπαιτῶσιν
ἀποκρίσιν μόνου τοῦ *ναὶ* ἢ τοῦ *ὄχι*· νὰ μὴν ᾖναι
τοιαῦται, ὥστε ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν περιε-
χομένων λέξεων νὰ δύναται νὰ συσταθῇ ἀπόκρι-
σις· ἀλλ' ἐρωτήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν γενικὴν
σειρὰν τῶν *ιδεῶν*, εἰς τὰ ἐξαγόμενα ἀπ' αὐτὰς
ἀντικείμενα· ἐρωτήσεις, αἵτινες νὰ χειραγωγῶσι
τὸν ἀνήλικα εἰς τὴν γύμνασιν τῶν *σκεπτικῶν*
καὶ *συλλογιστικῶν* του *δυνάμεων*, καὶ εἰς
τὴν ἀνάπτυξιν τῶν *ἠθικῶν* αὐτοῦ αἰσθη-
μάτων.

Προκάλει τὰ παιδιά εἰς ἐρωτήσεις, καὶ τότε
παρατήρησον ἂν συνάγῃται ἐξ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου
ἡ ἀπαιτουμένη ἀπάντησις· εἰδὲ μὴ, πρὸςπάθῃσιν
σὺ αὐτὸς νὰ τὴν προαγάγῃς. Ἄκουε ὅλας τῶν τὰς
ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίας· ἀκροάζου τὰς παρατηρή-
σεις τῶν ἂν φανῶσι καὶ παράδοξοι καὶ ἀσύμφωνοι
πρὸς τὴν ὑπόθεσιν· ἐν βραχυλογίᾳ εἰσγῶρησον
εἰς τοὺς ἀληθεῖς αὐτῶν στοχασμοὺς καὶ αἰσθη-

ματα, πληροφορήθητι τότε καὶ πόσην δεξιότητα εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον ἀποδεικνύει ὁ συγγραφεύς. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῇ ὁχιμόνον ὅποια βιβλία χρησιμεύουσιν εἰς τὰ παιδία καὶ εἰς τοὺς νεανίσκους, ἀλλὰ καὶ ἡ βραδεῖα καὶ μετὰ προσοχῆς ἀνάλυσις τῶν διαλογισμῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας των.

Δὲν θέλουν τοῦλάχιστον οἱ γονεῖς νὰ συνοικεωθῶσι μὲ τὰ βιβλία τὰ γεγραμμένα διὰ τὰ τέκνα των; Ἡ ἀθάνατος αὐτῶν ψυχὴ δὲν εἶναι ἀξία τῆς ἐπιμελείας ταύτης; Πόσας τῶνόντι βαθείας καὶ ἐπιμόνους ἐντυπώσεις λαμβάνουσιν αὐταὶ αἱ ψυχαὶ ἐκ τῆς μεγάλης ποικιλίας τῶν βιβλίων τῶν διδομένων εἰς χεῖράς των!

Εἶναι ἄρά γε τὰ βιβλία ταῦτα πάντοτε ὅποια πρέπει νὰ ᾔναι; Εἶναι καταληπτὰ, ὀρθὰ κατὰ τὴν ἔννοιαν, διδακτικὰ καὶ ὠφέλιμα; Πῶς οἱ γονεῖς οἴτινες ἀναδέχονται πανδήμως τὴν εὐθύνην τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ προπαρασκευῆς τῶν τέκνων των διὰ τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, καὶ ἀναθεωροῦσι βιβλία ἐπὶ βιβλίοις ὑποχρεόνοντες τὰ τρυφερὰ καὶ ἐπιδεκτικὰ παιδία των νὰ προσέχωσιν εἰς αὐτὰ, καὶ αὐξάνοντες οὕτω τὴν ἰσχυράν αὐτῶν δύναμιν εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ νοεροῦ καὶ

ἠθικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος, πῶς, λέγω, δύνανται
ν' ἀμελήσωσι περὶ τούτων τῶν βιβλίων καὶ νὰ
μὴ πληροφορηθῶσι τὴν φύσιν τῆς δυνάμεως
αὐτῶν; Πῶς δύνανται νὰ εὐχαριστηθῶσι μένον-
τες ἀνίδεοι τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἰδιαιτέρας καὶ
οἰκειότερας ὁμιλίας καὶ χειραγωγίας τῶν τέ-
κτων τῶν;

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ

ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ.

ὍΣΟΙ τῶν γονέων ἐπιθυμοῦντες νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα των τὰς ἱερὰς Γραφάς, καὶ τίνι τρόπῳ νὰ ἀφοσιωθῶσιν εἰς τὸν Χριστὸν πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ψυχικῆς των σωτηρίας, ἐξοδεύουν ὠρισμένον καιρὸν, εἴτε πᾶσαν ἐσπέραν, εἴτε μετὰ τὴν λειτουργίαν τὰς Κυριακάς, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοιοῦτου ἐπωφελοῦς καθήκοντος, ἂν μόνον τὸ ἐκπληρῶσι μὲ πίστιν καὶ ἀνυπόκριτον τῆς θείας βοηθείας ἐπίκλησιν, ἃς μὴν ὑποπτεύωσι μήπως ματαιωθῶν οἱ ἀγῶνές των. Ὅσοι ὁμῶς κατὰ δυστυχίαν ἀφροντιστοῦσι περὶ τοιοῦτου καθήκοντος, ἂν τύχῃ νὰ λάβωσιν εἰς χεῖράς των τὸ παρὸν βιβλίον καὶ νὰ διεξέλθωσι τὰς σελίδας του, παρακαλοῦνται ν' ἀποκριθῶσιν εἰς ταύτας μου τὰς ἐρωτήσεις.

Τί φρονεῖτε, φίλοι μου, περὶ τῆς ψυχῆς τῶν τέκνων σας; Δὲν εἶναι αὐτὰ ἐμπιστευμένα εἰς τὴν πρόνοιάν σας; Δὲν λαμβάνουν ἀπὸ σᾶς τὰς πλειοτέρας των ἐντυπώσεις, αἵτινες τὰ παρακολουθοῦσι διὰ παντός ἀνεξάλειπτοι; Ποῖαι

θέλουν εἶσθαι αἱ συνέπειαι τῆς πρὸς τὰ τέκνα σας σιωπῆς ὑμῶν περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου πάντων ἀντικειμένου; Δὲν θέλουν καὶ αὐτὰ ἐξ αἰτίας σας ὁδηγηθῇ νὰ τὸ ἀμελῶσι; Ποίαν ιδέαν θέλουν συλλάβει τὰ τέκνα σας περὶ Θεοῦ καὶ τοῦ Σωτῆρος, περὶ θανάτου καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, περὶ οὐρανοῦ καὶ κυλάσεως, ἐὰν σεῖς μηδέποτε τὰ ὁμιλῆτε περὶ αὐτῶν, μηδὲ δεικνύετε τὴν πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν ἕκαστος τῶν γονέων ὀφείλει νὰ ἔχῃ περὶ τῶν τέκνων του; Ποῖον λόγον θέλετε ἀποδώσει διὰ τὴν τοιαύτην ἀμέλειαν, ὅταν ἀπαντήσητε τὰ τέκνα σας εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ δικαστήριον; Φεῦ, ὅποῃαι τρομεραὶ ἀναμνήσεις καὶ ὅποῃα φοβερὰ ἐκδοχὴ κρίσεως θέλει καταδυναστεύει τὴν ψυχὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, ὅσοι βλέποντες τὰ τέκνα των κύκλῳ αὐτῶν αὐξανόμενα, δὲν ἐφρόντισαν νὰ τὰ δειξῶσι καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ψυχικῆς των σωτηρίας!

Ἀλλὰ λέγοντες πολλάκις ὅτι ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐκτελέσητε τοιοῦτον καθῆκον, προφασίζεσθε ὅτι ἀγνοεῖτε τίνι τρόπῳ νὰ ἐπιχειρήσητε. Ναί, πλὴν ἀρχίσατε! Ἀρχίσατε! Ἀρχίσατε ἀπὸ τὴν ἰδίαν σας καρδίαν. Αὕτῃ ἀπαιτεῖται νὰ ᾔηαι πρῶτον εὐθεΐα. Εἶναι κατὰ Θεὸν εὐθεΐα; Μετενόησατε τῶντι διὰ τὰς ἀμαρτίας σας, καὶ

ἐνεπιστεύθητε εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν; Ἐπιθυμεῖτε νὰ μιμηθῇτε τὸ παράδειγμά του, καὶ νὰ ὑπαβληθῇτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του; Ἄν δὲν ἔχετε τοιαῦτα αἰσθήματα, δὲν εἶναι θαυμαστόν, ἂν ἀμελήτε τὴν ψυχὴν τῶν τέκνων σας! Ἐπιθυμεῖτε ἀκόμη νὰ ἐξακολουθῇτε τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας, καὶ μὲ τὸ παράδειγμά σας νὰ παρασύρετε καὶ τὰ τέκνα σας; Γενῆτε σεῖς αὐτοὶ φίλοι τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλετε κατανοῆσαι πόσον εὐκόλον καὶ εὐάρεστον εἶναι νὰ διδάσκητε τοὺς διαδόχους σας τὰ καθήκοντά των. Τοῦτ' αὐτὸ ἐσκόπευον κ' ἐγὼ συγγράφων τὸ παρὸν πῶνημα, νὰ βοηθῶ τοὺς γονεῖς, εἰς ἀφοσίωσιν ὀλίγου χρόνου διὰ τὴν θρησκευτικὴν χειραγωγίαν τῶν τέκνων των.

Ἄς διδῇ λοιπὸν ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ εἰς ἕκαστον τέκνον ἓν κεφάλαιον νὰ τὸ ἀναγινώσκῃ προσεκτικῶς, καὶ μετὰ τοῦτο ἃς τὸ ἐρωτᾷ διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἂν τὸ ἐνόησε καὶ τὸ ἐνθυμῇται. Ἢ ἃς ἀναγινώσκωσιν αὐτοὶ οἱ γονεῖς τὸ βιβλίον εἰς τὰ τέκνα των ἀνὰ πᾶσαν ἐσπέραν ἐν εἵδει συναναστροφῆς· ὅπερ ἴσως συντελέσῃ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς εὐχερεστέραν ἐκτέλεσιν τοῦ χρέους των.

Περὶ δὲ τῶν διδασκάλων, δὲν φαίνεται ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἀξία τῆς προσοχῆς καὶ αὐτῶν; Ἄλλ' ἃς κρίνωσιν ἰδίως αὐτοὶ πόσον τελεσφόρος θέλει

ἀποβῇ ἡεὶς τὰ σχολεῖα διδασκαλίᾳ των περὶ εὐαγγελικῆς ἠθικῆς, ἃν γίνεται κατὰ τρόπον ἀναλυτικὸν καθὼς παρατηρεῖται εἰς τὸ πονημάτιον τοῦτο.

Τὰ παιδία καθ' ἐκάστην ἀκροαζόμενα τὴν ἀνάγκην τῆς εἰς αὐτὰ διδασκομένης μεταβολῆς καὶ πίστεως, ἐὰν δὲν ἐξηγηθῶσιν εἰς αὐτὰ αἱ λέξεις ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀντιληπτικὴν των δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τῶν συνήθων ὀρισμῶν ἢ συνωνύμων ἐκφράσεων, καὶ ὅχι δι' ἀπλουσιότητων καὶ ὁμολογουμένων ἀληθειῶν, καὶ διὰ ψηλαφητῶν παραδειγμάτων τίνι τρόπῳ θέλουν συναισθανθῇ πόσον ὀφείλουν νὰ διατεθῶσι καθ' ὅσα καθ' ἐκάστην περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου διδάσκονται;

Ἡ δὲν εἶναι ὠφέλιμον νὰ συνεθίζωνται τὰ παιδία ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, νὰ θεωρῶσι τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας ὡς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τι ἀξίας τῆς σταθερᾶς προσοχῆς των, καὶ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἐνδελεχοῦς αὐτῶν σκέψεως; οὕτως ἀναγκάζονται νὰ λάβωσι τοιαύτην ἔξιν ἐκ πρώτης ἀγωγῆς, ἄλλως δὲ μένουσι πάντοτε ἀλλότρια τῶν θρησκευτικῶν παραγγελμάτων.

Ὀφείλουν τὰ παιδία νὰ θεωρῶσιν ὡς ἰδιαιτέραν σπουδὴν τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας· διότι δὲν εἶναι ἄρα ἀτοπώτατον, καθ' ἐκάστην μὲν

να ὑποχρεοῦνται να σπουδάζωσιν ὅσα μαθήματα λαμβάνουν εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, να δίδωσιν εἰς αὐτὰ ὅλην τοῦ νοός των τὴν προσοχὴν, να τ' ἀναγινώσκωσιν ἐντελῶς, να τὰ ἀπαγγέλλωσιν ἀπροσκόπτως, καὶ να τὰ ἀναθεωρῶσιν ἑωσοῦ τὰ ἐντυπώσωσιν εἰς τὴν μνήμην των· ἡ δὲ διδασκαλία τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας να γίνεται χάριν ἀπλῆς διατριβῆς ὡς τὰ μυθώδη διηγήματα, τὰ πρὸς διάχυσιν ἐπινοημένα διὰ τὰς συναναστροφάς; Να μὴν ὑπάρχη οὔτε μέθοδος, οὔτε ὑποχρέωσις πρὸς μελέτην ἀδιάλειπτον καὶ σπουδαίαν σκέψιν;

Δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι τὸ ἀνά χειρας βιβλίον θέλει φανῇ εἰς τινὰς γονεῖς καὶ παιδία ἐν μέρει ξηρὸν καὶ ἀδιάφορον· τὸ γνωρίζω. Τοιοῦτον μάλισα θέλει φανῇ τὸ ἐνδέκατον καὶ δωδέκον κεφάλαιον· μολοντοῦτο τὰ δύο ταῦτα κεφάλαια θεωρῶ κατ' ἐξοχὴν ἄξια προσεκτικῆς ἀναγνώσεως καὶ ἐπιμόνου μελέτης καὶ ἀναθεωρήσεως. Καθότι ἡ ἀξιόλογος ὑπόθεσις περὶ μετανοίας εἰς Θεὸν καὶ πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὡς περικλείουσα τὸν αἰώνιον τῆς ψυχῆς προορισμόν, δὲν πρέπει να θεωρηθῇ διὰ τὰ παιδία ὡς ἀπλῇ συνδιάλεξις· αὐτὰ πρέπει να τὴν θεωρῶσιν ὡς σπουδαιοτάτην καὶ σημαντικωτάτην. Καὶ πῶς δύνανται τῶντι να

ἐγκύψωσιν εἰς τὴν ἐντελῆ κατὰληψιν καὶ βαθεῖαν αὐτῆς κατανόησιν, χωρὶς μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπιμόνου μελέτης καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιχειρούντων νὰ τὰ καθοδηγήσωσιν;

Ἄν τινες τῶν γονέων ἢ τῶν διδασκάλων διαφωνῶσι πρὸς ἐμὲ περὶ τῶν ἰδεῶν τούτων, πολλὰ ὀλίγον ἐλπίζω νὰ δυνηθῶσι νὰ καταστήσωσι χρησιμον εἰς τὰ παιδία των τὸ δι' αὐτὰ συντεταγμένον τοῦτο πόνημα· ἴσως μολοντοῦτο ἢ συνεχῆς αὐτοῦ χρήσις καὶ ἀνάγνωσις συντελέσῃ πρὸς μεταβολὴν τοῦ φρονήματός των.

Τὸ βιβλίον τέλος ἐγράφη διὰ νὰ μελετᾶται, ἀναθεωρῇται καὶ ἀπαγγέλλεται ἀπὸ τὰ ἀναλόγου ἡλικίας παιδία, διὰ νὰ ἐδραιώσῃ εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν θεωρίας ὀρθὰς καὶ διαρκεῖς περὶ μιᾶς τῶν θεμελιωδῶν τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ,

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

*Περὶ διαφορῶν εἰδῶν θλίψεως. Ὅποιος μετα-
νοεῖ, μετανοεῖ μόνον διὰ τὰς ἰδίας του ἁμαρ-
τίας.*

ΕΠΕΙΔΗ ὅσοι ἀνήλικες φίλοιμου ἀναγινώσκουν
ἢ ἀκροάζονται τὸ παρὸν σύγγραμμα, ἐνδέχεται νὰ
ἐρευνήσωσι διὰ τί συνετάχθη ἐν εἰδει συνομιλίας
μητρὸς καὶ τέκνων; ἀποκρίνομαι, ὅτι οὕτως ἡ
μὲν ὑπόθεσις γίνεται περιεργότερα, ἐγὼ δὲ δύ-
ναμαι νὰ τὴν καταστήσω εὐληπτοτέραν. Διὰ
τοῦτο ὑποθέτω ὅτι εὐσεβὴς μήτηρ, ἥτις προ-
σευχομένη ἐκτενῶς μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὑπὲρ
αὐτῶν ἐπεθύμει νὰ τὰ ἴδῃ ὅλα φίλους καὶ ὁπαδοὺς
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκάθισε μετ' αὐτῶν τὸ ἐ-
σπέρας μιᾷ Κυριακῇ περὶ τὴν ἐστίαν, καὶ

ἤρχισαν τὴν ἐξῆς ὁμιλίαν. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνομιλίας θέλω γνωστοποιήσῃ τῶν διαλεγομένων προσώπων τὰ ὀνόματα. Ἡ μὲν μήτηρ ὠνομάζετο Εὐφροσύνη, τῶν δὲ τριῶν τέκνων τῆς, τὸ μὲν ἐλέγετο Θεμιστοκλῆς, δωδεκαετῆς ὢν· τὸ δὲ, Ἀσπασία ἐννεαετῆς· τὸ δὲ Ἀριστείδης ἐξαετῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ συνήθιζε νὰ ἐνθαρρύνῃ τὰ τέκνα τῆς νὰ ὀμιλῶσιν ἐλευθέρως τὸ ἔκαμνον, διότι ἐγνώριζον πόσον τὰ ὑπεραγάπα, καὶ ἐπόθει ν' ἀποκτήσωσιν ὠφελίμους γνώσεις. ἤρχισε λοιπὸν ὁ Ἀριστείδης ὁ νεώτατος.

Μῆτερ, εἶπεν, δὲν γνωρίζω, ἂν ἐννοῶ καλὰ τί σημαίνει μετάνοια διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ παρακαλῶ νὰ μὲ τὸ ἐξηγήσης.

ΜΗΤΗΡ. Μετὰ χαρᾶς, τέκνον μου, μολονότι σᾶς ὠμίλησα πολλὰ περὶ τούτου ἄλλοτε, καὶ τώρα ἐπὶ τέλους ἐστοχαζόμεν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξοδεύσω περισσότερον καιρὸν καὶ κόπον διὰ νὰ σᾶς διδάξω νὰ ἐννοήσῃτε εὐκρινῶς καὶ ἐντελῶς, τί σημαίνει.

ΑΣΠΑΣΙΑ. Ἐγὼ τὸ ἐννοῶ τί σημαίνει, μῆτερ. Σημαίνει νὰ θλιβώμεθα διὰ τὰς ἁμαρτίας μας.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ. Ὅλοι τὸ γνωρίζομεν τοῦτο, ἀδελφὴ μου. Πλὴν χαίρω, διότι ὁ Ἀριστείδης ἡρώ-

τῆς τὴν μητέρα μας· ἐπειδὴ χρεωστῶ νὰ ὁμολογήσω πόσον πολλάκις αἰσθάνομαι ὅτι δὲν ἐννοῶ ὅλα ὅσα σημαίνει.

ΜΗΤ. Αἶ, τέκνα μου, δὲν εἶναι τόσο ἐύκολον νὰ ἐννοήσητε καὶ αἰσθανθῆτε ὅσα σημαίνει ὡς θέλουν σᾶς πληροφορήσει ἡλικιωμένοι καὶ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι. Πρέπει νὰ μᾶς φωτίσῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καὶ αἰσθανθῶμεν τί εἶναι ἀληθὴς μετάνοια· ἐνῷ δὲ προσπαθῶ νὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω, ἐπικαλοῦμαι τὸν Παντοδύναμον Θεὸν διὰ τοῦ Ἰησοῦ νὰ σᾶς καταπέμψῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διὰ νὰ αἰσθανθῆτε μετάνοιαν εἰς τὴν καρδίαν σας, καὶ δυνηθῆτε νὰ γνωρίσητε καλῶς ὅποιον εἶναι ἡ μετάνοια.

Σὺ δὲ, κόρη μου, εἶπες ὀρθῶς ὅτι σημαίνει, νὰ θλιβώμεθα διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. Πλὴν, ὡς ὅλοι γνωρίζετε, εἶναι διάφορα εἶδη θλίψεως· χρεωστοῦμεν δὲ νὰ αἰσθανώμεθα τὸ καθαυτὸ εἶδος τῆς θλίψεως διὰ τὰς ἁμαρτίας μας· εἰ δὲ μὴ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν ὅτι μετανοοῦμεν δι' αὐτάς.

ΑΣΠ. Ἐνθυμεῖσαι, μήτερ, πόσον ἐθλιβόμην, ὅτε ἔβρεξε τὸ ἄλλο Σάββατον καὶ μᾶς ἐμπόδισεν ἀπὸ τὸν περίπατον, τὸν ὅποιον μᾶς εἶχες ὑποσχεθῆν.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ. Κ' ἐγὼ πόσον ἐλυπήθην διότι

ἔχασα τὴν σφαῖραν, τὴν ὁποίαν μ' ἐχάρισεν ὁ θεὸς μου ὁ Περικλῆς.

ΜΗΤ. Καλά· ἄς συνομιλήσωμεν ὀλίγον περὶ τινων εἰδῶν θλίψεως διὰ τὰ διακρίνωμεν.

Ἔπταιε κάνεις, Ἀσπασία, διότι δὲν ὑπήγαμεν τὸ Σάββατον εἰς τὸν περίπατον;

ΑΣΠ. Ὁχι, μῆτερ. Ὁ Θεὸς ἠθέλησε καὶ ἔβρεξε. Μάλιστα ἐνθυμοῦμαι ὅτι μᾶς ἐνουθέτησες τότε νὰ μὴν ἀδημονῶμεν, μήτε νὰ παραπονώμεθα, διότι ὁ Θεὸς μᾶς κάμνει ἐνίοτε τοιούτους καιροὺς, ὅπως στοχασθῇ καλὸν, καὶ ὅτι, ὅσα κάμνει, εἶναι καλὰ καὶ ὀρθά.

ΜΗΤ. Πολλάκις λοιπὸν θλιβόμεθα καὶ εὐχόμεθα ὥστε συμβεβηκός τι νὰ εἶχε συμβῇ διαφοροῦ παρ' ὅ,τι συνέβη, ἐνῶ οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἄλλος τις πταίει.

ΘΕΜ. Τὸ ἐδοκίμασα ἐγὼ, μῆτερ, τοῦτο τῷ εἶδος τῆς θλίψεως, ὅτε ὁ Ἀριστείδης τρέχων εἰς τὸν πάγον ἔπεσε καὶ ἐκτύπησε. Τὸν εἶπες νὰ ὑπάγῃ, καὶ αὐτὸς δὲν ἔπταισε· πλὴν ἐγὼ ἠσθάνθην μεγάλην θλίψιν, ὅτε εἶδα πόσον ἔπαθε κακὸν, καὶ νύχον νὰ μὴν εἶχε κτυπήσει.

ΜΗΤ. Ἐμπορεῖ κάνεις σας νὰ μὲ φέρῃ ἄλλο παράδειγμα δι' αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς θλίψεως;

ΑΡΙΣ. Κ' ἐγὼ ἐλυπήθην πολὺ, ὅτε ἔπεσα εἰς τὸν

πάγον, καὶ μὲ θλίβει ἀκόμη καὶ τώρ᾽, ὅταν τὸ συλλογίζωμαι· νομίζω δὲ ὅτι πώποτε εἰς τὴν ζωὴν μου δὲν εἶχα κτυπήσει τόσον κακὰ.

ΜΗΤ. Ὑπόθες, Ἀριστείδη, ἂν ἐγὼ σ' ἐμπόδιζα νὰ ὑπάγῃς νὰ παίζῃς, πῶς ἤθελες λυπηθῇν τότε;

ΑΡΙΣ. Νομίζω ὅτι, ἀφοῦ ἤθελε περάσει ὁ πόνος, καὶ μ' ἔφερεν εἰς τὴν οἰκίαν μας ὁ Θεμιστοκλῆς, ἤθελα λυπεῖσθαι, διότι σὲ παρήκουσα.

ΜΗΤ. Καὶ διὰ τί τοῦτο νὰ σὲ θλίψῃ;

ΑΡΙΣ. Διότι ἤθελα φοβηθῇν μήπως μὲ παιδεύσῃς.

ΜΗΤ. Φαίνεται. λοιπὸν ὅτι εἶναι καὶ ἄλλο εἶδος θλίψεως, θλίψις δηλαδὴ, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα ὅταν πταίσωμεν, καὶ ὅταν ὑποφέρωμέν τι, ἢ προσδοκῶμεν νὰ ὑποφέρωμεν, διότι ἐπταίσαμεν.

ΘΕΜ. Στοχάζομαι, μήτερ, ὅτι ἐνίοτε θλίβομαι, ὅχι διότι ἐγὼ ἔπταισα, ἀλλὰ διότι βλέπω τὰ ἀδελφιά μου νὰ πταίωσι, καὶ εἰξεύρω ὅτι τοῦτο θέλει σὲ δυσареστήσει.

ΑΣΠ. Ναί· πλὴν σὺ μᾶς ὀνειδίζεις διὰ αὐτὸ, ὡς ἐὰν ἦσο μήτηρ σὺ αὐτός.

ΜΗΤ. Κόρη μου, δὲν ὁμιλεῖς ὡς πρέπει εἰς τὸν ἀδελφόν σου. Εἶναι μεγαλῆτερος καὶ ἀπὸ σὲ καὶ ἀπὸ τὸν Ἀριστείδην· καὶ ἂν σᾶς ἐπιπλήττῃ ὅταν πταίητε, ἐνῶ ἐγὼ λείπω, κάμνει καλὰ, ἂν τὰ

κάμνη μὲ τὸν πρέποντα τρόπον. Χαίρω διότι ἐν ἀπὸ τὰ τέκνα μου θλίβεται ὅταν πταίωσι τὰ ἄλλα· ἔπρεπε δὲ πάντοτε γὰρ θλιβόμεθα, ὁσάκις βλέπωμεν τιγὰ γὰρ πταίη, καὶ γὰρ πρὸς παθῶμεν γὰρ τὸν ἀποδείξωμεν, ὅτι δὲν ἔπρεπε γὰρ τὸ πρῶτον. Εἰμυρεῖ δὲ καὶ τοῦτο γὰρ θεωρηθῇ ὡς ἄλλο εἶδος θλίψεως. Καὶ δὲν θλιβόμεθα πολλάκις, διότι παρημελήσαμεν γὰρ πράξωμεν ὅ,τι ἔπρεπεν;

ΑΣΠ. Ναὶ μάλιστα, μήτερ· ἐνθυμοῦμαι ὅτε τὴν περσμένην ἐβδομάδα ἐμελλες γὰρ ὑπάγης εἰς περὶ πᾶτον, ὅτι μὲ ἐσυμβούλευσες γὰρ ἡμῶν φρόνιμον κοράσιον καὶ γὰρ καθίσω γὰρ ἀναγνώσω τὸ μάθημά μου. Σὲ παρήκουσα καὶ δὲν τὸ ἔκαμα· καὶ πρὶν ἐπιστρέψης, ἤρχισα γὰρ θλίβωμαι· πλὴν δὲν μὲ ἔμενε πλέον ὥρα γὰρ μάθω τὸ μάθημά μου.

ΑΡΙΣ. Κ' ἐγὼ ἐλυπήθην μίαν ἡμέραν, μήτερ, διότι δὲν σὲ ὑπήκουσα, ἀλλ' ἔκαμνα ταραχὴν, ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς-ἦτον ἀσθενής. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι μὲ ἐπῆρες τὸ ἀμαξάκιόν μου, καὶ δὲν ἤθελες γὰρ μὲ τὸ ἀρήτης τρεῖς ἡμέρας· καὶ τοῦτο μὲ κατέθλιψε πολὺ.

ΜΗΤ. Καὶ διὰ τί ἐλυπήθης ἐσὺ, Ἀσπασία, ὅτε μὲ παρήκουσες, καὶ δὲν ἔμαθες τὸ μάθημά σου;

ΑΣΠ. Τὸ γινώσκεις, μήτερ· μὲ εἶπες ἂν δὲν τὸ ἐμάνθανα, ὅτι τὴν δευτέραν ἡμέραν δὲν ἤθελες μὲ

παραλάβει εἰς τὴν ἁμαζαν· καὶ ἐστάθην πολὺ ἀνόητος, διότι ἔχασα τοιοῦτον περίπατον, ἐξ αἰτίας παραμικροῦ παιγνιδίου.

ΜΗΤ. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὁμιλήσωμεν δι' ἓν ἄλλο εἶδος θλίψεως, τὴν ὁποίαν δοκιμάζομεν, διότι παρημελήσαμεν ὅσα ἔπρεπε νὰ πράξωμεν, δηλαδὴ διότι δὲν ἐκάμαμεν τὸ χρέος μας, καὶ οὕτως ὑποφέρομεν ἢ προσδοκῶμεν νὰ πάθωμεν κατὶ.

ΘΕΜ. Στοχάζομαι, μήτερ, ὅτι συμβαίνει νὰ θλιβώμεθα, ὅταν βλέπωμεν καὶ τοὺς ἄλλους ἀμελοῦντας τὰ χρέη των, ὡς λυπούμεθα καὶ ὅταν βλέπωμεν ὅτι πταίου.

ΜΗΤ. Βεβαιότατα, τέκνον μου· καὶ τοῦτο ἐμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἄλλο εἶδος θλίψεως. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λητμονήσωμεν συγχρόνως, ὅτι εἶναι χρέος μας νὰ προσπαθῶμεν κατὰ πάντα τρόπον ἀρμόδιον νὰ πείθωμεν τοὺς ἄλλους εἰς τὰ χρέη των.

ΑΣΠ. Ἀπὸ ὅσα εἶδη θλίψεως εἵπομεν, ὁμοιάζει κἀνέν, μήτερ, μὲ τὴν ὁποίαν δοκιμάζομεν θλίψιν ὅταν μετανοῶμεν;

ΜΗΤ. Ὄχι βέβαια ὅλα, διότι ὁ μετανοῶν, μετανοεῖ μόνον διὰ τὰς ἰδίας του ἁμαρτίας. Καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ μετανοήσῃ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἄλλου. Δύναται δὲ νὰ θλίβηται, διότι

ἄλλοι ἐπταίσαν ἢ ἡμέλησαν τὰ καθήκοντά των· πλὴν τοῦτο δὲν εἶναι μετάνοια. Ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ νὰ μετανοήσητε, διότι σεῖς, σὺ λέγω, Θεμιστοκλῆ, σὺ Ἀσπασία, σὺ Ἀριστείδη, ναι σεῖς αὐτοὶ ἐπταίσατε, καὶ ἡμελήσατε τὰ καθήκοντα.

Οὕτε λέγομεν ὅτι μετανοοῦμεν διὰ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον εἴτε τὸ ἐκάμαμεν εἴτε ὄχι, δὲν εἴμεθα ἀξιοκατάκριτοι. Εἰμποροῦμεν ναι ἕκαστος νὰ θλιβώμεθα δι' αὐτὸ, πλὴν δὲν λέγομεν ὅτι μετανοοῦμεν. Καὶ ἐνθυμεῖσθε χθές ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς ἤνοιξε τὴν θύραν, καὶ ἐκτύπησε κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀριστείδην μὲ τῆς κλειδωνιάς τὸ χέρι, πόσον τὸν ἔβλαψε καὶ τὸν ἔκαμε νὰ κλαύσῃ. Ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν ἦτον ἀξιοκατάκριτος δι' αὐτὸ, διότι δὲν ἤλπιζε νὰ ᾔναι τόσοι πλησίον τῆς θύρας ὁ Ἀριστείδης. Ναι, ἐλυπήθη μὲν πολὺ διὰ τὴν πρᾶξιν τοῦ πλὴν δὲν ἀνῆκε νὰ εἴπῃ ὅτι μετενόησε δι' αὐτό. Οὕτως ἐγὼ δὲν ἤξευρα ἕως σήμερον τὸ πρῶτον, ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἦτον ἄρρωστος τὴν νύκτα. Ἐὰν τὸ ἐμάνθανα ἐγρηγορώτερα, ἤθελα νομίσαι γρίος μου νὰ σηκωθῶ νὰ φροντίσω περὶ αὐτοῦ. Δυποῦμαι ὅτι δὲν τὸ ἔμαθα ἐν καιρῷ διὰ νὰ ὑπάγω· πλὴν δὲν μετανοῶ διὰ τοῦτο, διότι δὲν ἤμην διόλου ἀξιοκατάκριτος. Ἐπειτα

δὲν ἦτο καὶ λόγος νὰ φαντασθῶ ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἦτον ἄρρωστος.

Ἀλλὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀρκετὰ ὡμιλήσαμεν τώρα, αὔριον πάλιν ἐπανερχόμεθα εἰς τὰ αὐτά.

Φέρε με τώρα, Θεμιστοκλῆ, τὴν Ἀγίαν Γραφὴν, εἰπὲ καὶ τὴν Μαρίαν νὰ ἔλθῃ, διότι εἶναι καιρὸς τῆς ἐσπερινῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Τί ἐστὶν ἁμαρτία; Οἱ ἀμετανόητοι θέλουν συλλογίζεσθαι εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μὲ μεγάλην θλίψιν τὰς ἁμαρτίας των. Συνείδησις. Αὐτεξούσιον.

Τὴν ἐφεξῆς ἐσπέραν ἐκάθισε πάλιν ἡ Εὐφροσύνη μὲ τὰ τέκνα τῆς περὶ τὴν ἐστίαν, καὶ συνωμίλησαν περὶ μετάνοιας. Ἐν βραχυλογίᾳ, τοιαῦται ὁμιλίαι ἐγίνοντο ὥσεπιτοπλεῖστον πᾶσαν ἐσπέραν, ἕως οὗ ἡ φιλόστοργος Εὐφροσύνη ἐτελείωσεν ὅ,τι ἐσχόπευε νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου.

ΜΗΤ. Εἶμαι βέβαια, τέκνα μου ἀγαπητά, ὅτι, ἐπειδὴ καταγινώμεθα νὰ εὕρωμεν τί ἐστὶν ἀληθὴς μετάνοια, θέλετε προσέξει εἰς τοὺς λόγους μου. Βέβαια δὲν θέλει σᾶς εὐχαριστήσῃ ἡ τοιαύτη διατριβή, ὅσον μία ἱστορία· πλὴν ὠφελεῖ πολὺ περισσότερο παρ' αὐτὴν διὰ τὸν ἐξῆς σύντομον καὶ εὐκατάληπτον λόγον· δὲν εἴμπορεῖτε ποτὲ ν' ἀξιωθῆτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐὰν εἰς τὴν καρδίαν σας δὲν αἰσθάνεσθε καὶ εἰς τὴν διαγωγὴν σας δὲν δεικνύητε ἀληθῆ μετάνοιαν διὰ τὰς ἀμαρτίας σας.

ΑΡΙΣ. Καὶ μετενόησάν ποτε, μῆτερ, οἱ ἄγγελοι, οἷτινες εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν;

ΜΗΤ. Καὶ τίνος ἔνεκεν νὰ μετανοήσωσιν, Ἀριστείδη; Δὲν ἐνθυμεῖσαι τί σας ἐδίδαξα γῆς, ὅτι ἕκαστος μόνον διὰ τὰς ἀμαρτίας του εἴμπορεῖ νὰ μετανοῇ; Εἰς τὸν οὐρανόν οἱ ἄγγελοι οὐδέποτε ἤμαρτον, ὅθεν οὐδὲ δύνανται νὰ μετανοήσωσι.

Μόνον διὰ τὴν ἀμαρτίαν μετανοοῦμεν, διὰ τὴν ἰδίαν μας ἀμαρτίαν ἕκαστος διότι δὲν ἐζήσαμεν ἅγιοι, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ Θεός, διὰ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐπράξαμεν ἐνῷ δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ πράξωμεν, ἢ διὰ ἔργον τὸ ὁποῖον δὲν ἐκάμαμεν, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ τὸ κάμωμεν.

ΑΣΠ. Μῆτερ, τί ἐστὶν ἀμαρτία;

ΜΗΤ. Θέλομεν ὁμιλήσει περὶ αὐτῆς· διότι θέλει μᾶς βοηθήσει νὰ ἐννοήσωμεν καλῆτερα τί ἐστὶν ἀληθὴς μετάνοια.

Κύτταξε τὸ ὠρολόγιόν μου· εἶναι ἐμπρὸς μιστὴν ὥραν· γθὲς ἦτον ἄλλο τόσον ὀπίσω· κινεῖται κακὰ μίαν ὁλόκληρον ἐβδομάδα, καὶ δὲν εἰμ· πορῶ νὰ ἐννοήσω τί ἔχει.

ΑΡΙΣ. Μήτηρ, νομίζω, κάμνεις καλῆτερα νὰ στείλῃς τὸν Θεμιστοκλῆ νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὸν ὠρολογιοποιόν.

ΜΗΤ. Ἵπóθεις ὅτι ἐγὼ ἤρχιζα νὰ λέγω πρὸς τὸ ὠρολόγιον, ὅτι δεικνύει τὰς ὥρας *λανθασμένα*, καὶ ἐδοκίμαζα νὰ τὸ κάμω νὰ αἰσθανθῇ, ὅτι ἦτο χρέος του νὰ δουλεύῃ ἀκριβῶς.

ΑΡΙΣ. Πῶς, μήτηρ, τὸ ὠρολόγιον ἤθελε διορθωθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐνῶ δὲν γνωρίζει τί ἐστὶν ὀρθόν, καὶ μή;

ΜΗΤ. Ἀλήθεια, τέκνον μου, δὲν εἰμπορεῖ νὰ συλλογίζεται, οὔτε νὰ αἰσθάνηται· διότι δὲν ἔχει ψυχὴν· διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ κάμωμεν νὰ ἐννοήσῃ τί ἐστὶν ὀρθόν καὶ μή.

ΘΕΜ. Ὁ σκύλος φαίνεται πολλάκις ὅτι συλλογίζεται περὶ διαφορῶν πραγμάτων καὶ εἰμεθα βέβαιοι ὅτι αἰσθάνεται. Γνωρίζει ἄρά γε, μήτηρ,

τί εἶναι ὀρθόν καὶ μή; Καὶ εἰμπορεῖ νὰ με-
τανοήσῃ διὰ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔπραξε;

ΜΗΤ. Νομίζω, ὅχι, Θεμιστοκλῆ· εἰμπορεῖς νὰ
κάμῃς τὸν σκύλον νὰ ἐννοῇ ὅτι δὲν πρέπει νὰ
κάμῃ τινὰ πράγματα, ἢ ὅτι πρέπει νὰ κάμῃ ἄλλα
τινὰ, καὶ ὅτι ἂν παρακούσῃ, θέλει τιμωρηθῇ·
παραδείγματος χάριν ἂν ὁ σκύλος ξυλισθῇ ἐπ'
ὀλίγον καιρὸν διότι ἀντιμάχεται πρὸς τὸν
γάττον τῆς αὐτῆς οἰκίας, θέλει παύσει ἐπὶ
τέλους, καὶ συζῇν μετ' αὐτοῦ φιλικῶς. Ναι
μὲν πονεῖ ὅταν ξυλίζεται, καὶ ὁ φόβος μήπως
πάλιν ξυλισθῇ τὸν ἐμυδιζει νὰ διώκῃ τὸν γάτ-
τον, πλὴν δὲν αἰσθάνεται θλίψιν ἐνθυμούμενος
τὴν πράξιν του· οὔτε αἰσθάνεται ὅτι ἔπταισε, καὶ
ὅτι ἦτον ἄξιος καταχρίσεως καὶ τιμωρίας. Τὸ
δὲ τοιοῦτον ἐπαληθεύει καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα,
μὴ ὄντα ἱκανὰ νὰ ἐννοήσωσι τί εἶναι ὀρθόν καὶ
μή. Καὶ διὰ τοῦτο διαφέρουσι παντάπασι τῶν
ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων. Ὅσον
θέλεις δίδασκέ τα περὶ Θεοῦ ἢ περὶ τῆς Γραφῆς,
εἶναι μάταιον· αὐτὰ δὲν γνωρίζουσι τὸ οὐδὲν
οὔτε περὶ θείων, οὔτε περὶ καθηκόντων, οὔτε περὶ
οὐρανοῦ, οὔτε περὶ κολλάσεως. Διὰ τοῦτο αὐτ'
εἶναι δυνατόν γ' ἁμαρτήσωσι, καὶ ἐπομένως οὐδὲ
νὰ μετκνοήσωσι.

ΘΕΜ. Ποσῶς δὲν ἐφάνταζόμην ἄλλοτε, ὡς τῶ-
ρα, πόσον διαφέρομεν τῶν ἄλλων ζώων, καθὼς
ἱκανοὶ νὰ γνωρίζωμεν τί εἶναι ὀρθὸν καὶ μὴ.

ΑΣΠ. Νομίζω, μῆτέρ μου, ὅτι πολλοὶ ἁμαρ-
τωλοὶ ἐπιθυμοῦν ἐνίοτε νὰ ᾔναι ὡς οἱ σκύλοι.

ΜΗΤ. Καὶ πῶς, κόρη μου, νομίζεις οὕτω;

ΑΣΠ. Διότι συμβαίνει γὰρ αἰσθάνηται τις τό-
σον κακὸν πρᾶγμα, τὸ νὰ λυπῇται διότι ἔπται-
σεν, ὥστε μὲ φαίνεται ὅτι ὅσοι ἔτυχον νὰ περιπέ-
σωσιν εἰς πολλὰ μέγα ἁμάρτημα, ἤθελον ἐπιθυ-
μήσει τὴν κατάστασιν τῶν ζώων διὰ νὰ μὴ αἰ-
σθάνωνται, ὅτι εἶναι ἀξιοκχτάκριτοι.

ΜΗΤ. Αἶ! κόρη μου, πολλοὶ πονηροὶ τὸ ἐπε-
θύμησαν, πλὴν εἰς μάτην. Ὅσοι ἁμαρτάνουν,
πρέπει γὰρ συλλογιζῶνται τὰς ἁμαρτίας των.
Καὶ ἂν εὕρισκωσι τρόπον νὰ τὰς λησμονῶσιν εἰς
τοῦτον τὸν κόσμον, δὲν θέλει συμβῆ οὕτω καὶ εἰς
τὸν ἄλλον. Ἐκεῖ, ὅσοι ἀποθνήσκουν χωρὶς νὰ
μετανοήσωσι διὰ τὰς ἁμαρτίας των καὶ νὰ ἐμπι-
στευθῶσιν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν,
θέλουν συλλογιζέσθαι ὅχι μόνον διὰ τὰς ἁμαρτίας
των, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνοησίαν καὶ πονηρίαν των.
Καὶ θέλουν συλλογιζέσθαι περὶ τούτων ἀδιαλεί-
πτως, καὶ μὲ τὴν μεγίστην συναίσθησιν,
καὶ θέλουν ἀναθεωρεῖ μὲ ἐντροπὴν καὶ φρί-

κὴν ὅσα ἔπραξαν, προβλέποντες μὲ ἀνέκφραστον ἀπελπισίαν, τί μέλλουν νὰ γίνωσι καὶ τὸ θέλουν ὑποφέρει.

Συλλογίσθητε, ἀγαπητά μου τέκνα, περὶ τούτων τῶν πραγμάτων, καὶ ἐνῷ ἐξακουλουθοῦμεν νὰ ἀνευρίσκωμεν ἀκριδέστερον τί εἶναι ἁμαρτία, ἐνθυμήθητε ὅτι εἴσθε ἁμαρτωλοὶ, καὶ ὅτι δὲν δύνασθε ν' ἀποφύγητε ἀπὸ τοῦ νὰ συλλογίζησθε διὰ τὰς ἁμαρτίας σας, καὶ ἂν προσπαθῆτε νὰ τὰς λησμονήσητε εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, καὶ νὰ μὴ μετρησῆτε δι' αὐτάς, θέλετε συλλογισθῆν περὶ τούτων μετὰ θάνατον, μὲ *θλίψιν* τῆς *ψυχῆς*, περὶ τῆς ὁποίας σεῖς δὲν δύνασθε ἀκόμη νὰ συλλάβητε ἰδέαν. Δὲν εἰμπορεῖτε νὰ συλλογισθῆτε πόσον τρομερὸν καὶ θλίβερόν θέλει εἶσθαι τὸ τοιοῦτον.

Ἀλήθειαν λέγει ὁ Θεμιστοκλῆς, ὅτι διαφέρομεν πολὺ τῶν ἄλλων ζώων, δυνάμενοι νὰ γνωρίσωμεν τί εἶναι ὀρθὸν καὶ μὴ. Διαφέρομεν δὲ περὶ σσότερον καὶ καθότι ἔχομεν ψυχὴν ὑποκειμένην εἰς κόλασιν αἰωνίαν καὶ κατάστασιν *ἐλπεινὴν* διὰ τὰς ἁμαρτίας τῆς, καὶ κινδυνεύουσιν νὰ ὑποφέρῃ τὰς τρομερωτέρας βασάνους. Τὰ ζῶα δύνανται νὰ ὑπομείνωσι μεγάλους σωματικοὺς πόθους, ὥς καὶ ἡμεῖς, πλὴν καὶ αἱ αὐστηρότεραι σωματικαὶ ταλαιπωρίαι εἶναι οὐδὲν, παραβαλλό-

μεναι πρὸς ὅ,τι θέλει ὑποφέρει ἡ ψυχὴ, ἐὰν μεταβῇ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀμετανόητος καὶ ἀσυγχώρητος.

Ὁ Θεὸς σᾶς ἔπλασε διαφόρους τῶν ἄλλων ζώων. Αὐτὸς σᾶς ἔδωκε ψυχὴν. Αὐτὸς σᾶς ἔκα-
μεν ἱκανοὺς νὰ ἐννοῇτε τί εἶναι ὀρθὸν καὶ μὴ, καὶ
νὰ λογίζεσθε εὐτυχεῖς μὲν, ὅταν πράττειτε ὀρ-
θὰ, δυστυχεῖς δὲ, ὅταν πταίητε.

Αὕτη δὲ ἡ κατάστασίς σας, νὰ γνωρίζετε ὅταν
πράττειτε ὀρθὰ καὶ ὅταν πταίητε, καθὼς καὶ πᾶν
αἰσθημά σας εὐάρεστον μὲν διὰ τὰς ὀρθὰς σκέ-
ψεις καὶ διαγωγὴν σας, δυσάρεστον δὲ διὰ τὰς
ἐσφαλμένας· ταῦτα ἐν βραχυλογίᾳ ὀνομάζονται
Συνεῖδησις.

ΘΕΜ. ἔχουν τὰ βρέφη συνεῖδησιν, μήτερ;

ΜΗΤ. Μᾶς εἶναι πολὺ δύσκολον, τέκνον μου,
νὰ προσδιορίσωμεν πότε ἀρχίζουν αὐτὰ νὰ αἰσθάνων-
ται ὅτι πράττουν καλὰ ἢ κακὰ· διότι εἰμποροῦν
νὰ ἔχωσι τοιαῦτα αἰσθήματα, πολὺ πρὶν τὰ
φανερῶσωσιν εὐκρινῶς διὰ τῆς διαγωγῆς των.
Δὲν εἶναι ἐν τούτοις ἀνάγκη οὔτε σεῖς οὔτ' ἐγὼ
νὰ γνωρίζωμεν ἐντελῶς περὶ τῆς συνειδήσεως τῶν
βρεφῶν. Ἐὰν δυνηθῶ νὰ σὲ παραστήσω τί εἶναι
ἡ ἰδικήσου συνεῖδησις, καὶ ὅτι εἶσαι ἁμαρτω-
λὸς ἐνώπιον Θεοῦ, ἐὰν σὲ διασαφίσω ποία εἶ-

ναι ἡ ἀληθὴς μετάνοια, καὶ σὲ καταστήσω ἱκανὸν
 νὰ τὴν αἰσθανθῇς εἰς τὴν καρδίαν σου· ἐὰν οὕτω
 μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Παναγίου Πνεύματος, δυνηθῶ
 νὰ σὲ ἀποδείξω τὰ πλημμελήματά σου καὶ τοὺς
 κινδύνους σου, καὶ νὰ σὲ καταπείσω ν' ἀφοσιωθῇς
 εἰς τὸν Χριστὸν ὡς μόνον λυτρωτὴν σου, δὲν
 μὲ μέλει ἂν δύναμαι ἢ ὅχι ν' ἀποκριθῶ εἰς ὅ,τι
 μὲ ἠρώτησεν ὁ Θεμιστοκλῆς. Διότι ὅλας ταύ-
 τας τὰς περιέργους καὶ δυσκόλους ὑποθέσεις τὰς ἀ-
 φίνω εἰς τὸν Θεόν, ὅστις ἔκαμε τὰς ψυχὰς τῶν νη-
 πίων, καὶ γνωρίζει νὰ τὰ μεταχειρίζεται μὲ μεγί-
 στην εὐμένειαν, καὶ αὐστηροτάτην δικαιοσύνην.

Ὅτε σὺ, Ἀσπασία, μὲ παρήκουσες καὶ δὲν ἔμα-
 θες τὰ μαθήματά σου, σ' ἐβίασε κάνεις νὰ αἰσταν-
 θῇς καὶ πράξῃς οὕτω; Δὲν ἐδύνασο νὰ αἰστανθῇς καὶ
 πράξῃς διαφορετικὰ, καὶ νὰ ἦσαι ὑπήκοον κοράσιον,
 καὶ νὰ καθίσῃς ἡσυχά, καὶ νὰ μάθῃς τὸ μάθημά σου.

ΑΣΠ. Νομίζω ὅτι ἠδυνάμην, μῆτέρ μου, νὰ
 πράξω ὡς λέγεις, ἐὰν ἤθελα.

ΜΗΤ. Ἐκαμες λοιπὸν κατὰ τὴν προαίρεσίν σου,
 δηλαδὴ ἔπραξες ἐλευθέρως, ταύτὸν εἰπεῖν, ὡς αὐ-
 τεξούσιος.

ΑΡΙΣ. Εἶμαι κ' ἐγὼ αὐτεξούσιος, μῆτερ;

ΜΗΤ. Ἄς ἴδωμεν ἂν ἦσαι φερέκεῖνο τὸ βιβλίον.

[Ὁ Ἀριστείδης φέρει τὸ βιβλίον εἰς τὴν μητέρα του.]

Ἐκαμες, ὥς σέ εἶπα· ὑπήκουσες ὥς καλὸν παιδίων· ἐδύνασο νὰ μὲ παρακούσης;

ΑΡΙΣ. Ναί, μῆτέρ μου· καὶ ἐνίστε σέ παρήκουσα· καὶ ἂν ᾔθελα νὰ παρακούσω καὶ τώρα, εἰμ-
πόρουν νὰ τὸ κάμω.

ΜΗΤ. Ἐὰν σ' ἔλεγα, Ἀριστείδη, νὰ πετά-
σης εἰς τὰ κεραμίδια, ἐδύνασο νὰ τὸ κάμης;

ΑΡΙΣ. Ὅχι, μῆτερ, διότι δὲν ἔχω πτερὰ·

ΜΗΤ. Ἦθελες λοιπὸν αἰσθανθῆν ὅτι εἶσαι ἀξιο-
κατάκριτος, διότι δὲν τὸ κάμνεις;

ΑΡΙΣ. Ὅχι.

ΜΗΤ. Ἐὰν σ' ἔλεγα νὰ διατρέξης τὸ ἔδαφος,
καὶ σὺ δὲν τὸ ἔκαμνες, ᾔθελες αἰσθανθῆν ὅτι εἶ-
σαι ἀξιοκατάκριτος;

ΑΡΙΣ. Βεβαιότατα· διότι ἂν θέλω, εἰμφορῶ νὰ
περιπατήσω· ἀλλὰ νὰ πετάσῃ δὲν εἰμφορῶ, ὅσον
καὶ ἂν τὸ ἐπιθυμῶ.

ΜΗΤ. Βλέπεις λοιπὸν, τέκνον μου, ὅτι εἶσαι
εἰς ἄλλα μὲν πράγματα αὐτεξούσιος, εἰς ἄλλα
δὲ, ὄχι.

Αὐριον ὁμιλοῦμεν περισσότερον διὰ τὸ αὐτεξούσιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Γ'.

Αὐτεξούσιοι. Πλατυτέρα ἀνάπτυξις περὶ ἀμαρτίας. Οἰκιακὴ εὐδαιμονία. Πᾶσα οἰκογένεια ὀφείλει νὰ ἔχη ἀρχηγὸν καὶ νόμους. Τί εἶναι ἰδιοτέλεια;

ΜΗΤ. Εὖγε, τέκνα μου, βλέπω ὅτι ὅλοι εἴσθε αὐτεξούσιοι. Σᾶς παρήγγειλα ν' ἐνταμωθῶμεν σήμερον τὸ πρωτὶ ἐδῶ τὰς ἑξ ὥρας, κ' ἐφάνητε πολλὰ ἀκριβεῖς. Ἐχετε πολλὴν ὥραν ἐδῶ ;

ΘΕΜ. Δύο τρία λεπτά, μῆτερ.

ΜΗΤ. Ἐδύνασθε ν' ἀργήσητε καὶ νὰ μὲ παρακούσητε, ἀνίσως ἐπροτιμᾶτε τὴν παρακοήν.

ΑΡΙΣ. Ἐγὼ ἤθελα ν' ἀργήσω ὀλίγον τι, μῆτερ, διὰ νὰ παρατηρήσω τὰς ζωγραφίας, τὰς ὁποίας μ' ἔδειχεν ἡ Μαρία.

ΜΗΤ. Καὶ διὰ τί δὲν τὸ ἔκχμες ; ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν σου, ἂν ᾔθελες.

ΑΡΙΣ. Ναι, πλὴν δὲν ᾔθέλησα.

ΜΗΤ. Καὶ διὰ τί δὲν ἐπροτίμησες νὰ μείνης μὲ τὴν Μαρίαν, παρὰ νὰ ἔλθῃς ἐδῶ ;

ΑΡΙΣ. Διότι ἐνόμιζα ὅτι ᾔθελες δυσαρεστηθῇ, καὶ μὲ ἐλέγξει διὰ τὴν παρακοήν μου· ἔπειτα ἐπεθύμουν καὶ νὰ σ' ἀκούσω νὰ μᾶς ὁμιλῇς, μολονότι ἐπεθύμουν νὰ παρατηρήσω καὶ τὰς ζωγραφίας.

ΜΗΤ. Τφόντι ὅλοι σεις ἐνότε ἐπιθυμεῖτε νὰ κάμητε τίποτε, κ' ἐνταυτῷ στοχάζεσθε ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμητε· ἢ ἐπιθυμεῖτε νὰ μὴ κάμητε τίποτε, καὶ πάλιν νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ τὸ κάμητε. Μετ' ὀλίγον ἀποφασίζετε ποῖον ἀπὸ τὰ δύο νὰ κάμητε. Καὶ εἰ μὲν πράξετε τὸ ὀρθόν, νομίζεσθε εὐτυχεῖς διὰ τὴν πράξιν, εἰ δὲ πταίσετε, νομίζεσθε ἀτυχεῖς.

ΑΣΠ. Πόσον καλὰ γνωρίζεις, μήτηρ, τοὺς στοχασμούς μου· ἑκατὸν φοραῖς τὸ ἔπαθα, καθὼς λέγεις.

ΘΕΜ. Κ' ἐγὼ ὁμοίως.

ΑΡΙΣ. Ἐγὼ δὲ πολλάκις, μάλιστα ὅταν ἐπεθύμησα ν' ἀναβῶ ἐπάνω εἰς τὸ δένδρον διὰ νὰ πάρω τὴν φωλεὰν τῶν πουλίων, καὶ ἐγνώρισα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμω, διότι μὲ τὸ ἀπηγόρευεν ἡ μήτηρ·

ΜΗΤ. Ἀνέβης εἰς τὸ δένδρον;

ΑΡΙΣ. Ὅχι, ὅχι· καὶ μάλιστα εὐχαριστήθην ὅτε οὐκ ἐβίβην, διότι δὲν σὲ πηχέουσιν.

ΜΗΤ. Βλέπετε, τέκνα μου, ὅτι εἰς πολλὰ πράγματα εἴσθε αὐτεξούσιοι. Καὶ γνωρίζετε ποῖον εἶναι ὀρθόν, καὶ ποῖον μὴ ὀρθόν, καὶ εἰμπορεῖτε νὰ κάμητε εἴτε τὸ ὀρθόν εἴτε τὸ μὴ ὀρθόν, ὅπως προαἰρεῖσθε. Ἀποκρίθητέ με λοιπὸν εἰς μίαν μου ἐρώτησιν.

Ὅταν πράττῃτε καλῶς, καὶ νομίζησθε εὐτυχεῖς, ἢ πράττῃτε κακῶς, καὶ νομίζησθε δυστυχεῖς, δὲν πράττετε πάντοτε κατὰ τὴν προαίρεσίν σας;

ὉΛΟΙ. Ναί, μήτηρ, ναί, ναί.

ΜΗΤ. Σᾶς φαίνεται ὅτι σᾶς ὑπεχρεώνει τις, ἢ σᾶς βιάζει νὰ πράττῃτε, ὥς πράττετε;

ΘΕΜ. Ὅχι· μόνον ἐνίοτε μὲ φαίνεται πολὺ δύσκολον νὰ φρονῶ καὶ πράττω ὥς πρέπει.

ΜΗΤ. Τί τὸ κάμνει τόσον δύσκολον;

ΘΕΜ. Εἶναι δύσκολος ἡ ἐρώτησίς σου αὕτη, μήτηρ. Ὅταν αἰσθάνωμαι ὥς καλὸν παιδίον, καὶ σ' ἀγαπῶ, κ' ἐπιθυμῶ νὰ σ' ἀρέσω, καὶ ἀγαπῶ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὸν Ἀριστείδην, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ τοὺς κάμνω καλόν, μὲ εἶναι πολλὰ εὐχολοῦν νὰ κάμνω τὸ ὀρθόν· ἐνίοτε ὅμως δὲν αἰσθάνομαι οὕτω. Θέλω γὰρ ἀρέσω εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Δὲν φροντίζω διὰ τοὺς ἄλλους, καὶ τότε μὲ εἶναι πολλὰ δύσκολον νὰ πράξω τὸ ὀρθόν.

ΜΗΤ. Καὶ δὲν αἰσθάνεσαι ὅτι εἶσαι ἀξιοκατάκριτος, ὅταν φρονῇς οὕτω;

ΘΕΜ. Ναί, ἐκ τούτου γίνομαι δυστυχέστατος.

ΜΗΤ. Ναί, τέκνα μου, σεῖς ὅλα γνωρίζετε καὶ αἰσθάνεσθε, ὅτι εἴσθε αὐτεξούσιοι.

Εἰς πολλὰ πράγματα ἐννοεῖτε τί εἶναι ὀρ-

θὸν καὶ μὴ· Ἐὰν αἰσθάνησθε καὶ πράττητε τὸ ὀρθὸν, αἰσθάνεσθε καὶ πράττετε σεῖς οἱ ἴδιοι ἐλευθέρως. Ἐὰν αἰσθάνησθε καὶ πράττητε τὸ μὴ ὀρθὸν, αἰσθάνεσθε καὶ ἐνεργεῖτε σεῖς οἱ ἴδιοι ἐλευθέρως.

Ὅταν αἰσθάνησθε καὶ πράττητε τὸ ὀρθὸν, ^πσυνειδήσείς σας τὸ παραδέχεται, καὶ εἴσθε εὐτυχεῖς· ὅταν δὲ αἰσθανόμενοι πράττητε τὸ μὴ ὀρθὸν, ἡ συνειδήσείς σας τὸ ἀποδοκιμάζει, καὶ εἴσθε ἀτυχεῖς.

Βλέπετε λοιπὸν ὅτι εἴσθε ἀμαρτωλοὶ, διότι πολλάκις ἠσθάνθητε κακῶς καὶ ἐπράξατε τὸ μὴ ὀρθὸν, πολλάκις ἐφρονήσατε καὶ ἐπράξατε ὅχι ὡς ἔπρεπε, καὶ δὲν ἐφρονήσατε οὔτε ἐπράξατε ὡς ἔπρεπεν.

ΑΣΠ. Εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀμαρτωλοὶ, μῆτερ;

ΜΗΤ. Ναί, κόρη μου, ὅλοι, ὅλοι ἡμάρτησαν· καὶ ἐχρειάσθη νὰ μετανιώσωσι διὰ τὰς ἀμαρτίας των, καὶ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστὸν διὰ νὰ συγχωρηθῶσι καὶ σωθῶσιν· ἐπιθυμῶ ὁμῶς, τέκνα μου, νὰ μὴ συλλογίζησθε ὅτι ἄλλους, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτὴν σας· εὐχομαι νὰ φρονῇτε καὶ νὰ αἰσθάνησθε ὅτι σεῖς εἴσθε ἀμαρτωλοὶ· διότι, ~~ἐὰν~~ σεῖς μόνοι δὲν τὸ κάμντε τοῦτο, δὲν θέλετε μετανιώσει ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας σας, οὔτε πιστεύσει εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τὴν σωτηρίαν σας.

ΘΕΜ. Γνωρίζω ὅτι ἐγὼ ἥμαρτον καὶ εἶμαι ἀ-
ξιοκατάκριτος· πλὴν ἐπιθυμῶ, μῆτερ, νὰ ἐννοήσω
καλῆτερα παρ' ὅσον ἐννοῶ τί εἶναι ἀμαρτία.

ΜΗΤ. Τοῦτο κ' ἐγὼ καταγίνομαι νὰ σᾶς σα-
φηνίσω καλῆτερα· ἀλλὰ μολονότι εἰς τὸ αὐτὸ
ἐνασχολοῦμαι, ἐπιθυμῶ καὶ σεῖς ὅλοι νὰ εἰσθε πολ-
λὰ προσεκτικοὶ εἰς τοὺς λόγους μου.

Τί στοχάζεσαι, Θεμιστοκλῆ, ὅτι ἤθελε ἀποβῆ
ἡ μικρά μας οἰκογένεια, ἐὰν ἐγὼ ἤθελα ἀφίνει
καὶ σᾶς, τέκνα μου, καὶ τὴν Μαρίαν, νὰ πράτ-
τητε κατὰ τὴν προαίρεσίν σας, καὶ δὲν ἤθελα ἔχει
κάμμίαν φροντίδα περὶ τῆς διαγωγῆς σας ;

ΘΕΜ. Γνωρίζω, μῆτερ, τί ἤθελε γείνειν· ἤθε-
λάν συμβῆ ὅσα καὶ ὅτε ὑπῆγες εἰς τῆς θείας μας
Ἑλένης, ὁπότε ἡμεῖς ἐδῶ ἐφιλονεικήσαμεν καὶ
ἐκάμαμεν μεγίστην ταραχὴν καὶ θόρυβον.

ΑΣΠ. Βέβαια, Θεμιστοκλῆ, διότι σὺ ἤθελες νὰ
μᾶς γείνης πρῶτος.

ΑΡΙΣ. Ὅχι, ὄχι, Ἀσπασία μου, σὺ ἤρχισας
πρώτη νὰ προστάξης τὴν Μαρίαν, καὶ ὁ Θεμι-
στοκλῆς σ' ἔλεγεν ὅτι ἔπταιες πράττουσα οὕτω.

ΜΗΤ. Ἦσυχάσατε, τέκνα μου. Γνωρίζετε ὅτι,
ἀφοῦ ἐπέστρεψα, ἐξέτασα τὴν διαγωγὴν σας, καὶ
ἡ ὑπόθεσις διωρθώθη πρὸ πολλοῦ· οὔτε ἔπρεπε
νὰ τὴν ἀναφέρητε πάλιν. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι

ἔχετε διάθεσιν νὰ φιλονεικῆτε ἀκόμη περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Καὶ τοῦτο δεικνύει μάλιστα, πόσον ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἔχη ἀρχηγὸν ἡ οἰκογένεια, καὶ ὅτι πρέπει ἐγὼ νὰ τὴν διοικῶ καὶ νὰ τὴν διατηρῶ εἰς εὐταξίαν.

ΘΕΜ. Χαίρω, μῆτέρ μου, διότι μᾶς διοικεῖς ὅλους ἡμᾶς· ἄλλως, ἠθέλαμεν πάλιν κάμει θόρυβον.

ΜΗΤ. Καὶ τί ἤθελε προξενήσει τὸν θόρυβον;

ΘΕΜ. Ὅτι δὲ τὸν ἐπροξένησε, μῆτερ, καὶ ὅτε ἔλειπες. Δὲν ἠθέλαμεν νὰ συμφωνήσωμεν μετὰ ξύμας· ὁ εἰς ἐπεθύμει νὰ κάμῃ τοῦτο καὶ ὁ ἄλλος ἄλλο. ἐφοβήθην μήπως καθεὶς ἤθελεν ἐπιθυμήσει νὰ κυβερνᾷ τοὺς ἄλλους, κ' ἐκ τούτου ᾔθελαν ἀκολουθήσει ἀταξία καὶ σύγχυσις.

ΜΗΤ. Ὁ ἀποχρῶν λόγος τούτου, τέκνα μου, εἶναι ὅτι καθεὶς ἐπεθύμει νὰ γείνῃ μόνος αὐτὸς εὐτυχής, καὶ νὰ φροντίζῃ ὀλίγον ἢ ποσῶς διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων.

Ἵποθέσατε ὅτι ἐγὼ ὅλην τὴν ἡμέραν συλλογίζομαι πῶς νὰ γείνω ἐγὼ εὐτυχεὺς, καὶ δὲν φροντίζω ποσῶς διὰ τὴν ἰδικήν σας ἄνεσιν καὶ εὐτυχίαν, τί ἠθέλατε πάθει ὅλοι;

ΛΡΙΣ. Δὲν πιστεύω ὅτι ἠθέλαμεν ἔχει ἔτοιμον τὸ πρόγευμα ἢ τὸ γεῦμα ἢ τὸ δεῖπνόν μας· καὶ

ἂν ἐσχίζοντο τὰ ἐνδύματά μου, ποῖος ἤθελε μὲ τὰ διορθώσει.

ΑΣΠ. Καλὰ, πλὴν ποῖος ἤθελε μᾶς ἀγοράζει ξύλα, καὶ ποῖος ἤθελε τὰ κομματιάξει ἢ τὰ στιβάζει εἰς τὴν ἀποθήκην ;

ΘΕΜ. Ποῖος ἀκόμη ἤθελε μᾶς πέμπει εἰς τὸ σχολεῖον, ἢ μᾶς ἀγοράζει βιβλία, ἢ μᾶς ἐξηγεῖ τὴν Ἀγίαν Γραφήν ;

ΜΗΤ. Ὑποθέσατε ἀκόμη ὅτι ἐγὼ ἀφίνω καθέ-
να νὰ κάμνητε ὅπως προαιρεῖσθε, καὶ δὲν ζητῶ
νὰ κάμνητε ὅ,τι συντείνῃ εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ
τὸ καλὸν ὅλων ἡμῶν, δηλαδὴ ὅλης τῆς οἰκογε-
νείας.

ΘΕΜ. Φοβοῦμαι, μήπως καταντήσω-
μεν τότε πολὺ διάφορος οἰκογένεια παρ' ὅ,τι
εἴμεθα τώρα.

ΜΗΤ. Τῶνόντι· τότε ἠθέλατε γνωρίσει ἀμέσως
πόσον ἀναγκασθῆναι εἰς μίαν οἰκογένειαν, διὰ νὰ
κατασταθῇ εὐθυμος καὶ εὐτυχής, γὰρ μὴ ἦναι κα-
θεὶς ἰδιοτελής. ἠθέλατε κατανοήσει παρρηθὺς
ὅτι καθεὶς ὀφείλει νὰ πράττῃ ὅσα ἀφορῶσι τὸ κα-
λὸν ὅλης τῆς οἰκογενείας.

ἠθέλετε ἰδεῖν ἀμέσως ἂν ὅσα καθεὶς συλλο-
γίζεται ἀφορῶσι τὴν ἰδίαν τοι μόνον ὠφέλειαν,
ὅχι δὲ καὶ τὴν ὠφέλειαν ὅλων, ἀλλὰ μάλιστα καὶ

ἀντιβαίνουσιν εἰς αὐτήν, ὅτι πρέπει νὰ γίνωνται ὅλα πρὸς ὠφελειάν της, καὶ ὅτι, ὅστις δὲν συντελῇ ἐκουσίως, πρέπει νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς τοῦτο. Ἡθέλατε ἰδεῖν ὅτι εἰς τὴν οἰκογένειαν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰδὸς τι κυβερνήσεως καὶ κανόνες ἢ νόμοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὅλοι νὰ ὑπακούωσι· προσέτι δὲ καὶ ποινὰ διὰ τοὺς ὅσοι παραβαίνουσι τοὺς νόμους, καὶ μία κεφαλὴ διὰ νὰ ἐπιβλέπῃ εἰς τὴν διατήρησιν τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν ἀπειθῶν, καὶ οὕτω νὰ διατηρῇται ἡ εὐταξία καὶ εὐτυχία τῆς οἰκογενείας.

ΘΕΜ. Κάνεν ἀπ' αὐτὰ, Μῆτερ, δὲν ἐστοχαζόμεν ἄλλοτε. Τώρα δὲ βλέπω πόσον ἰδιωτελὴς καὶ πυχρήκοος ἤμουν ἐνίοτε, καὶ πόσον ἴσως σὲ ἐτάραξε διὰ τὴν κακὴν μου διαγωγὴν.

ΜΗΤ. Χαίρω, τέκνον μου, ἀκούουσα νὰ ὁμιλῇς οὕτως· ἐπεθύμουν δὲ ὅλοι σεῖς νὰ αἰσθανθῆτε ἔτι μᾶλλον, πόσον κακὸν εἶναι νὰ ἦσθε ἰδιοτελεῖς καὶ παρήκοοι.

ΑΡΙΣ. Τί σημαίνει, μῆτερ, νὰ ἦναί τις ἰδιοτελής;

ΜΗΤ. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι χθὲς ἐνῶ ἡ Ἀσπασία σ' ἐζήτησεν ὀλίγον ἀπὸ τὸ μῆλόν σου, δὲν ἠθέλησε; νὰ τὴν δώσῃς;

ΑΡΙΣ. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖνη δὲν ἠθέλησε νὰ μὲ δώσῃ προχθὲς ἀπὸ τὸ ἰδικόν της.

ΜΗΤ. Καὶ οἱ δύο λοιπὸν ἀπεδείχθητε ἰδιοτελεῖς, καὶ οἱ δύο ἐπίσης ἐννοεῖτε τί σημαίνει. Ὅσάκις ἐπιθυμῆτε νὰ κερδήσητέ τι καλὸν μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν σας, ἢ νὰ ζητῆτε μόνον τὴν ἰδίαν σας εὐχαρίστησιν, καὶ δὲν ἐπιθυμῆτε, καὶ προσπαθῆτε ὅσον δύνασθε νὰ κάμνητε τὸ αὐτὸ καλὸν καὶ εἰς ἄλλους, καὶ νὰ τοὺς καταστήσητε εὐθύμους καὶ εὐτυχεῖς, ὡς εἴσθε καὶ σεῖς αὐτοί, τότε φέρεσθε ὡς ἰδιοτελεῖς.

Ὅλοι γνωρίζετε τί ἐννοῶ· πλὴν εἰς τὴν ἐφεξῆς ὁμιλίαν θείλῃ ἐξηγηθῇ περὶ τούτου σαφέστερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Λεπτομερεστέρα ἀνάπτυξις περὶ ἰδιοτελείας.

Αἷτια. Ἀποτελέσματα τῆς ἰδιοτελείας. Αὕτη ὁδηγεῖ νὰ ἀντιτείνωμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ παράβασις τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ εἶναι ἁμαρτία.

ΜΗΤ. Χθὲς, τέκνα μου, συνωμιλήσαμεν περὶ τῆς ἰδιοτελείας. Τώρα δὲ ἄς προσπαθήσωμεν νὰ τὴν ἐξετάσωμεν λεπτομερέστερα ὅποια εἶναι· διό-

τι οὕτω θέλομεν ἰδεῖ εὐκρινέστερα τί εἶναι ἁμαρτία.

Ὅταν, Θεμιστοκλῆ, λέγῃς τι ἡ πράττης, δὲν συλλογίζεσαι ἐν ταύτῳ καὶ τίς ἐνεκα τὸ λέγεις ἢ τὸ πράττεις; Καὶ ἐνῶ τὸ λέγεις ἢ τὸ πράττεις, δὲν ἐπιθυμεῖς νὰ κατορθώσῃς τι διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἢ δι' ἄλλους;

ΘΕΜ. Ἄ, ναί, μῆτερ. Ἐνῶ προχθές τὴν αὐγὴν ἠγωνιζόμεν στιβάζων τὰ ξύλα, ἐνθυμούμην πάντοτε ὅσα μὲ ὑπεσχέθης. Μὲ εἶπες ὅτι, ἂν τὸ κατῴρθονα εἰς μίαν ὥραν, ἤθελες μὲ παραλάβει εἰς τὴν ἁμαξάν σου. Καὶ ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον εἰργαζόμεν μὲ τόσῃ σπουδῇ, ἦτον ἡ ἐπιθυμία τοῦ ν' ἀξιωθῶ ἐκεῖνον τὸν εὐάρεστον περίπατον.

ΜΗΤ. Καὶ σὺ, Ἀσπασία, διὰ τί ἔπλεκες τόσον βιαστικᾶς τὸ περικνήμιον (τὴν κάλτσαν) μετὰ τὸ γεῦμα;

ΑΣΠ. Διότι μ' εἶπες, μῆτέρ μου, ὅτι τὸ πτωχὸν κοράσιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔπλεκα, τὸ χρειάζεται γρήγορα, καὶ ἐπεθύμουν νὰ τὸ τελειώσω ὅσον ταχύτερα ἐδυνάμην.

ΜΗΤ. Αὐταὶ λοιπὸν αἱ ἀφορμαὶ, διὰ τὰς ὁποίας πράττετε τινα ἔργα, ἢ δὲν πράττετε, ὀνομάζονται αἷτια ἢ ἀποχρῶντες λόγοι.

Καὶ ἂν δὲν δυνήθωμεν νὰ εὕρωμεν ποῖος εἶναι

ὁ λόγος ὅταν εἴπωμεν ἢ πράξωμέν τι, εὐκόλως
δυνάμεθα νὰ δειξώμεν καὶ ἂν λέγοντες ἢ πράτ-
τοντες αὐτὸ ἡμεῖς ἰδιοτελεῖς ἢ ὄχι.

Ἐὰν παραδείγματος χάριν οἱ λόγοι μας ᾔναι μόνον
νὰ ἐκτελέσωμεν καλὸν μόνον δι' ἡμᾶς, καὶ ἂν δὲν
ἐπιθυμῶμεν ἢ δὲν προσπαθῶμεν ποσῶς νὰ κάμνω-
μεν καλὸν καὶ εἰς ἄλλους, τότε εἴμεθα ἰδιοτελεῖς.

ΑΣΠ. Καὶ δὲν εἶναι συγχωρημένον, μῆτερ, νὰ
ζητῶμεν τὴν ἰδίαν μας ἄνεσιν καὶ εὐτυχίαν;

ΜΗΤ. Βεβαίότατα, τέκνον μου. Εἶναι δίκαιον
νὰ πράττης οὕτως, ἀνίσως ζητῆς ὅσα θέλουν σὲ
καταστήσει πραγματικῶς εὐτυχῇ· ὄχι εὐτυχῇ
πρὸς καιρὸν, ἀλλὰ διαπαντὸς καὶ ἀμετατρέπτως
εὐτυχῇ· ὄχι εὐτυχῇ εἰς τοῦτον μόνον τὸν κόσμον,
ἀλλ' εὐτυχῇ αἰωνίως.

Εἰδὲ ζητεῖς τὴν εὐτυχίαν σου μὲ τρόπον ὥστε νὰ
παρεμποδίζης τὸ πραγματικὸν καλὸν τῶν ἄλλων,
ἢ ἂν δὲν προσπαθῆς ὅσον δύνασαι ν' ἀποκτήσουν
καὶ οἱ ἄλλοι τόσον καλὸν καὶ ν' ἀπολαύσουν τό-
σον εὐτυχίαν, ὅσῃν σὺ αὐτῇ, τότε σὺ εἶσαι ἰδιοτελής
καὶ κατὰ τοὺς λογισμοὺς καὶ κατὰ τὰς πράξεις.

ΘΕΜ. Ὅσον περισσότερον μᾶς ἐξηγεῖς, μῆτερ,
τὰ τοιαῦτα, τόσον μᾶλλον φοβοῦμαι μήπως ἔγει-
να ἀληθινὰ ἰδιοτελεῖς παιδίον· ἐννοῶ τί σημαί-
νει ἡ λέξις αἵτιον· καὶ ὅταν συλλογίζωμαι τὰ αἵτια

δί ὅσα εἶπα καὶ ἐπραξα, ὁμολογῶ ὅτι ἐλίγον ἐφρόντιζα διὰ τὸ καλὸν τῶν ἄλλων, καὶ ἐζήτηουν πρὸ πάντων ὅλιως διόλου μόνον τὸ ἑβρίον μου ὀφελος.

ΜΗΤ. Ναί, τέκνον μου, καὶ ἐγὼ φοβοῦμαι μήπως πάντοτε τὸ ἔκαμες τοῦτο· διότι εἰμπορῶ, τέκνα μου, νὰ σᾶς εἶπω εἰλικρινῶς, ὅτι εἰς κἀνέναν σης δὲν εὐρίσκω διάθεσιν ὁμοίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἔχωμεν.

Αὐτὸς λέγει εἰς τὴν Γραφὴν, ὅτι *ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν τοὺς ἄλλους, ὡς ἀγαπῶμεν ἑαυτούς*.

Αἱ! Πότε θέλετε αἰσθανθῆ καὶ σεῖς, ἀγαπητά μου τέκνα, ταύτην τὴν ἀγάπην; Πότε θέλετε νομίσει αἰσθῆ εὐτυχίαν σης, τὸ νὰ προθυμησθε νὰ καταστήσητε ἄλλους εὐτυχεῖς;

Εἶδετε ὁποῖα κακὰ προξενεῖ ἡ ἰδιοτέλεια καὶ εἰς τὴν μικράν μας οἰκογένειαν, ἀνίσως καθεὶς ἀφεθῇ νὰ κάμνη ὡς προαιρεῖται, καὶ ἀνίσως εἰς αὐτὴν δὲν εὐρίσκηται οὔτε κεφαλὴ οὔτε νόμοι.

ΘΕΜ. Μίαν ἡμέραν, μῆτερ, ἔλειψενὸ διδάσκαλος δύο τρεῖς ὥρας ἀπὸ τὸ σχολεῖον, καὶ δὲν εἰμπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόση σύγχυσις καὶ ταραχὴ ἠκολούθησεν. Ἐκαμε τὴν ἡμέραν ἐκείνην μεγάλην ψύγξαν, καὶ τὰ παῖδιά συνηθροίσθησαν

περι τὴν θερμάστραν, καὶ τύτον παρηγκωνίζοντο, ὥστε κατήντησαν καὶ εἰς διαπληκτισμούς· μάλιστά τινα συνωθοῦντο, ὅχι διότι ἐπεθύμουν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ πῦρ, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ κάμνωσι θόρυβον.

ΜΗΤ. Καθὲν ἀπ' αὐτὰ, τέκνον μου, ἐξίτηι τὸ ἰδιαιτέρον αὐτοῦ ὄφελος, χωρὶς νὰ τὸ μέλη ἢ διὰ τὸ ἐνὸς ἄλλου χωριστὰ, ἢ ὁμοῦ πάντων. Αὐτὰ ἦσαν ἰδιοτελῇ διὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν διαγωγὴν των, καὶ τινα ἔσφαλον μόνον διὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τὴν πονηρὰν αὐτῶν διάθεσιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γίνωνται ἐπιζήμια.

Ἵπόθεσ ὅτι ἦτον εἰς τὴν πόλιν μας ὅλοι ἐξίσου ἰδιοτελεῖς, καὶ δὲν ὑπῆρχον νόμοι διὰ νὰ τοὺς σωφρονίζωσιν. Ἵπόθεσ ὅτι ὅλοι ἐλγομαχούν καὶ ἐφιλονείκουν, καθὼς τὰ παιδιά περὶ τὴν θερμάστραν, καὶ ἕκαστος ἐπροσπάθει ν' ἀποκτήσῃ τι διὰ τὸ ἰδίον του συμφέρον, ἢ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν κακὴν του διάθεσιν χωρὶς νὰ φροντίσῃ πόσον ἐκ τούτου ἤθελε βλάψῃ τοὺς λοιπούς.

ΘΕΜ. Οὐδέποτε ἤθελα ἐπιθυμήσει νὰ ζήσω εἰς τοιοῦτον τόπον· διότι ἤθελεν εἶσθαι πολὺ χειρότερος παρὰ τὸ σκληρὸν ὅταν λείπῃ ὁ διδάσκαλος.

ΜΗΤ. Σκέφθητε τώρα καλήτερα, τέκνά μου. Ἵποθέσατε τὸ αὐτὸ δι' ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου.

Ἰποθέσατε ὅτι οὐδεὶς ἐμποδίζεται διὰ φόβον, εἴτε τοῦ Θεοῦ εἴτε τῶν ἀνθρώπων, νὰ διενεργῇ καὶ πράττῃ μὲ ἰδιοτελῇ καὶ πονηρὸν σκοπὸν, μὲ ἀφοσίωσιν μόνον νὰ κατασταθῇ αὐτὸς μέγιστος καὶ εὐτυχέστατος πάντων χωρὶς νὰ τῷ μέλῃ πόσον ἤθελε καταστήτῃ μὲ τοῦτο ἀλλίους τοὺς ἄλλους.

ΘΕΜ. Ἐγὼ, μῆτερ, εἰμπορῶ νὰ φαντασθῶ καὶ ἀπὸ τῆς μικρᾶς μᾶς οἰκογενείας τὸν θόρυβον, ὅστις ἠκολούθησε καθ' ἣν ἡμέραν ἔλειπες, πόση ταραχὴ καὶ ἀθλιότης ἤθελε συμβῇ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.

ΜΗΤ. Ναι, πλὴν πρέπει νὰ προχωρήσωμεν καὶ περαιτέρω. Οἱ ἄνθρωποι τῆς οἰκουμένης εἶναι ἐλάχιστον μέρος τῶν ὧν ὅσα ἐδημιούργησεν ὁ Θεός. Πόσοι ἄλλοι κόσμοι ὑπάρχουν, δὲν μᾶς ἐφανερώσεν ὁ Θεός. Ὁ οὐρανός, ὡς ἐξεύρομεν, εἶναι πλήρης ἀπὸ ὄντα ἅγια καὶ εὐδαίμονα, καθὼς καὶ οἱ κόλακες ἀπὸ πονηρὰ καὶ ἄθλια.

Ἰποθέσατε τώρα, ὅτι ὅσα ὑπάρχουν δὲν ἦταν ὑπὸ τὴν ἄμεσον τοῦ Θεοῦ διοίκησιν, ἀλλ' ἕκαστον ἦτον ἐλεύθερον νὰ πράττῃ, ὡς ἐβούλετο, χωρὶς φόβον μὴ τιμωρῇ. Ἰποθέσατε προσέτι, ὅτι ἕκαστον τῶν ὄντων εἶναι εἰς ἄκρον ἰδιοτελὲς καὶ πονηρὸν, χωρὶς νὰ τῷ μέλῃ διὰ τὸ

ὁ λόγος ὅταν εἴπωμεν ἢ πράξωμέν τι, εὐκόλως
δυνάμεθα νὰ δειξώμεν καὶ ἂν λέγοντες ἢ πράτ-
τοντες αὐτὸ ἡμεῖς ἰδιοτελεῖς ἢ ὄχι.

Ἐὰν παραδείγματος χάριν οἱ λόγοι μας ἦναι μόνον
νὰ ἐκτελέσωμεν καλὸν μόνον δι' ἡμᾶς, καὶ ἂν δὲν
ἐπιθυμῶμεν ἢ δὲν προσπαθῶμεν ποσῶς νὰ κάμνω-
μεν καλὸν καὶ εἰς ἄλλους, τότε εἴμεθα ἰδιοτελεῖς.

ΑΣΠ. Καὶ δὲν εἶναι συγχωρημένον, μῆτερ, νὰ
ζητῶμεν τὴν *ιδίαν* μας ἀνεσιν καὶ εὐτυχίαν;

ΜΗΤ. Βεβαιότατα, τέκνον μου. Εἶναι δίκαιον
νὰ πράττης οὕτως, ἀνίσως ζητῆς ὅσα θέλουν σὲ
καταστήσει πραγματικῶς εὐτυχῇ· ὄχι εὐτυχῇ
πρὸς καιρὸν, ἀλλὰ διαπαντὸς καὶ ἀμετατρέπτως
εὐτυχῇ· ὄχι εὐτυχῇ εἰς τοῦτον μόνον τὸν κόσμον,
ἀλλ' εὐτυχῇ αἰωνίως.

Εἰδὲ ζητεῖς τὴν εὐτυχίαν σου μὲ τρόπον ὥστε νὰ
παρεμποδίζῃς τὸ πραγματικὸν καλὸν τῶν ἄλλων,
ἢ ἂν δὲν προσπαθῇς ὅσον δύνασαι ν' ἀποκτήσουν
καὶ οἱ ἄλλοι τόσον καλὸν καὶ ν' ἀπολαύσουν τό-
σων εὐτυχίαν, ὅσων σὺ αὐτῇ, τότε σὺ εἶσαι ἰδιοτελής
καὶ κατὰ τοὺς λογισμοὺς καὶ κατὰ τὰς πράξεις.

ΘΕΜ. Ὅσον περισσότερον μᾶς ἐξηγεῖς, μῆτερ,
τὰ τοιαῦτα, τόσον μᾶλλον φοβοῦμαι μήπως ἔγει-
να ἀληθινὰ ἰδιοτελεῖς παιδίον· ἐννοῶ τί σημαί-
νει ἡ λέξις αἴτιον· καὶ ὅταν συλλογίζωμαι τὰ αἴτια

δί ὅσα εἶπα καὶ ἔπραξα, ὁμολογῶ ὅτι ἐλίγον ἐφρόντιζα διὰ τὸ καλὸν τῶν ἄλλων, καὶ ἔζητουν πρὸ πάντων ὅλως διόλου μόνον τὸ ἰδίόν μου ὄφελος.

ΜΗΤ. Ναί, τέκνον μου, κ' ἐγὼ φοβοῦμαι μήπως πάντοτε τὸ ἔκαμες τοῦτο· διότι εἰμπορῶ, τέκνα μου, νὰ σᾶς εἶπω εἰλικρινῶς, ὅτι εἰς κἀνέναν σας δὲν εὐρίσκω διάθεσιν ὁμοίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἔχωμεν.

Αὐτὸς λέγει εἰς τὴν Γραφὴν, ὅτι *ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν τοὺς ἄλλους, ὡς ἀγαπῶμεν ἑαυτούς*.

Αἱ! Πότε θέλετε αἰσθανθῆ καὶ σεῖς, ἀγαπητά μου τέκνα, ταύτην τὴν ἀγάπην; Πότε θέλετε νομίσει ἀληθῆ εὐτυχίαν σας, τὸ νὰ προθυμῆσθε νὰ καταστήσητε ἄλλους εὐτυχεῖς;

Εἶδετε ὅποια κακὰ προξενεῖ ἡ ἰδιοτέλεια καὶ εἰς τὴν μικράν μας οἰκογένειαν, ἀνίσως καθεὶς ἀφεθῇ νὰ κάμνῃ ὡς προαιρεῖται, καὶ ἀνίσως εἰς αὐτὴν δὲν εὐρίσκηται οὔτε κεφαλὴ οὔτε νόμοι.

ΘΕΜ. Μίαν ἡμέραν, μῆτερ, ἔλειψενὸ διδάσκαλος δύο πρεῖς ὥρας ἀπὸ τὸ σχολεῖον, καὶ δὲν εἰμπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόση σύγχυσις καὶ ταραχὴ ἠκολούθησεν. Ἐκαμε τὴν ἡμέραν ἐκείνην μεγάλην ψύγξαν, καὶ τὰ παιδιά συνηθροίσθησαν

περὶ τὴν θερμάστραν, καὶ τύτον παρηγκωνίζοντο, ὥστε κατήντησαν καὶ εἰς διαπληκτισμούς· μάλιστά τινα συνωθοῦντο, ὅχι διότι ἐπεθύμουν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ πῦρ, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ κάμνωσι θόρυβον.

ΜΗΤ. Καθὲν ἀπ' αὐτὰ, τέκνον μου, ἐζήτει τὸ ἰδιαιτέρον αὐτοῦ ὄφελος, χωρὶς νὰ τὸ μέλη ἢ διὰ τὸ ἐνὸς ἄλλου χωριστὰ, ἢ ὁμοῦ πάντων. Αὐτὰ ἦσαν ἰδιοτελῆ διὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν διαγωγὴν των, καὶ τινα ἔσφαλον μόνον διὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τὴν πονηρὰν αὐτῶν διάθεσιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γίνωνται ἐπιζήμια.

Ἰπóθες ὅτι ἦτον εἰς τὴν πόλιν μας ὅλοι ἐξίσου ἰδιοτελεῖς, καὶ δὲν ὑπῆρχον νόμοι διὰ νὰ τοὺς σωφρονίζωσιν. Ἰπóθες ὅτι ὅλοι ἐλογομάχουν καὶ ἐφιλονείκουν, καθὼς τὰ παιδιά περὶ τὴν θερμάστραν, καὶ ἕκαστος ἐπροσπάθει ν' ἀποκτήσῃ τι διὰ τὸ ἰδίον του συμφέρον, ἢ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν κακὴν του διάθεσιν χωρὶς νὰ φροντίσῃ πόσον ἐκ τούτου ἤθελε βλάψῃ τοὺς λοιπούς.

ΘΕΜ. Οὐδέποτε ἤθελα ἐπιθυμήσει νὰ ζήσω εἰς τοιοῦτον τόπον· διότι ἤθελεν εἶσθαι πολὺ χειρότερος παρὰ τὸ σχολεῖον ὅταν λείπῃ ὁ διδάσκαλος.

ΜΗΤ. Σκέφθητε τῶρα καλῆτερα, τέκνά μου. Ἰποθέσατε τὸ αὐτὸ δι' ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου.

Ἰποθέσατε ὅτι οὐδεὶς ἐμποδίζεται διὰ φόβον, εἴτε τοῦ Θεοῦ εἴτε τῶν ἀνθρώπων, νὰ διενεργῇ καὶ πράττῃ μὲ ἰδιοτελεῖ καὶ πονηρὸν σκοπὸν, μὲ ἀφοσίωσιν μόνον νὰ κατασταθῇ αὐτὸς μέγιστος καὶ εὐτυχέστατος πάντων χωρὶς νὰ τῷ μέλῃ πόσον ἤθελε καταστήτῃ μὲ τοῦτο ἀολίους τοὺς ἄλλους.

ΘΕΜ. Ἐγὼ, μήτερ, εἰμπορῶ νὰ φαντασθῶ καὶ ἀπὸ τῆς μικρᾶς μᾶς οἰκογενείας τὸν θόρυβον, ὅστις ἠκολούθησε καθ' ἣν ἡμέραν ἔλειπες, πόση ταραχὴ καὶ ἀθλιότης ἤθελε συμβῇ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.

ΜΗΤ. Ναι, πλὴν πρέπει νὰ προχωρήσωμεν καὶ περαιτέρω. Οἱ ἄνθρωποι τῆς οἰκουμένης εἶναι ἐλάχιστον μέρος τῶν ὅσα ἐδημιούργησεν ὁ Θεός. Πόσοι ἄλλοι κόσμοι ὑπάρχουν, δὲν μᾶς ἐφανέρωσεν ὁ Θεός. Ὁ οὐρανὸς, ὡς ἐξεύρομεν, εἶναι πλήρης ἀπὸ ὄντα ἅγια καὶ εὐδαίμονα, καθὼς καὶ οἱ κόλακες ἀπὸ πονηρὰ καὶ ἄθλια.

Ἰποθέσατε τώρα, ὅτι ὅσα ὑπάρχουν δὲν ἦσαν ὑπὸ τὴν ἄμεσον τοῦ Θεοῦ διοίκησιν, ἀλλ' ἕκαστον ἦτον ἐλεύθερον νὰ πράττῃ, ὡς ἐβούλετο, χωρὶς φόβον μὴ τιμωρῇ. Ἰποθέσατε προσέτι, ὅτι ἕκαστον τῶν ὄντων εἶναι εἰς ἄκρον ἰδιοτελεῖ καὶ πονηρὸν, χωρὶς νὰ τῷ μέλῃ διὰ τὸ

αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ· τοῦ ὁποίου τὸ θέλημα εἶναι νὰ φροντίζητε διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἰδικήν σας, καὶ ν' ἀγαπᾶτε τοὺς ἄλλους, ὡς τὸν ἑαυτὸν σας· ὅσας ἐντολάς μᾶς ἔδωκεν εἰς τὴν Γραφήν, εἶναι ἅγαι, δίκαιαι, καὶ καλαί· εἶναι λοιπὸν δίκαιον νὰ μᾶς ἐξουσιάζῃ. Αὐτὸς προνοεῖ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ μᾶς δίδει πᾶσαν ἄνεσιν, εὐλογίαν καὶ χάριν· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν διὰ παντὸς εἰς αὐτὸν πλήρη ὑπακοήν.

Αὐτὸς μᾶς ἐξουσιάζει πρὸς ὄφελος ἡμῶν, ἂν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ τὸν ἀγαπῶμεν καὶ νὰ τὸν ὑπακούωμεν. Οἱ νόμοι τοῦ ἔγειναν ὑπὲρ τῶν δημιουργημάτων του.

Ἄν ἡμεῖς καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ὄντα ὑπακούωμεν εἰς τοὺς νόμους του, πανταχοῦ θέλει ὑπάρξει εὐφροσύνη καὶ πλήρης εὐδαιμονία.

Ἀλλὰ φεῦ! τέκνα μου ἀγαπητὰ, σεῖς παρέβητε τούτους τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς τοῦτο σᾶς παρέσυρεν ἡ ἰδιοτέλειά σας, καθὼς καὶ εἰς τὸ νὰ καταπατήσητε τὰς παρχηγελίας μου.

Αὕτη ἡ κατάλυσις τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ, ὡς μᾶς τοὺς ἔδωκε διὰ τῆς Γραφῆς, καὶ ὡς εἴμποροῦν νὰ γνωρισθῶσι καὶ μὲ ἄλλο μέσον, εἶναι ἁμαρτία.

Ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ δύο αὐτοῦ μεγάλοι νόμοι,

εἰς τοὺς ὑποίους περιέχονται καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ, εἶναι, *Νὰ ἀγαπήσῃς Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διαβολῆς σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Πλὴν ἡ ἰδιοτελής καὶ πονηρὰ καρδίᾳ σας ὑπαγορεύει νὰ μὴ θέλητε νὰ ὑποτάσσησθε εἰς τοὺτους τοὺς νόμους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ὅσοι περιλαμβάνονται εἰς αὐτούς· ἀποποιεῖσθε νὰ ὑποτάσσησθε εἰς αὐτούς, τοὺς παραβαίνετε· καὶ τοῦτο εἶναι ἁμαρτία.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Τὰ παιδιά ἀφ' ἑαυτῶν ἀνακαλύπτουσι τιὰς τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς καταλύουσι. Εἰμποροῦν δὲ νὰ ἁμαρτήσωσι πρὶν ἀποκτήσωσί τινα περὶ Θεοῦ γνῶσιν. Πᾶσα ἁμαρτία ἀμετανόητος πόλλαπλασιάζεται.

ΘΕΜ. Μᾶς εἶπες χθὲς, μῆτερ, ὅτι νὰ παραβαίνωμεν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ εἶναι ἁμαρτία.

Ἡμάρτησα ἐγὼ ὅτε ἤμην παιδάριον καὶ δὲν ἐγνώριζα τίποτε περὶ Θεοῦ ἢ περὶ τῶν νόμων του;

ΜΗΤ. Ὁ Θεὸς, τέκνον μου, μᾶς διδάσκει εἰς

τὴν Γράφην, ὅτι ἐγεννήθητε ἐν ἁμαρτίαις, ὅτι παρεξεδράπητε, ἢ ὑπῆρξατε ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ζωῆς σας, καὶ ὅτι ἡ καρδία σας ἐωσοῦ ἀναγεννηθῇ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἁμαρτωλὴ καὶ σφόδρα διεφθαρμένη.

Καὶ διὰ τὰς οὗτοι δεῖξω ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, οὗτοι ἐρωτῶ ὅλους τὰς ἐξῆς.

Ὅτε ἦσθε παιδάρια, δὲν ἠσθάνθητέ ποτε, ὅσον εἰμφορῆτε τὰ ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἦσθε ἀξιοκατάκριτοι;

ΘΕΜ. Ναί, μήτερ.

ΑΣΠ. Κ' ἐγώ.

ΑΡΙΣ. Κ' ἐγὼ ὁμοίως.

ΘΕΜ. Μολονότι μᾶς ἐδίδαξες, μήτερ, ὅτι ἁμαρτία εἶναι ἡ παράβασις τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἐννοῶ δὲ ἀκόμη πῶς ἐδυνάμεθα τὰ ἁμαρτήσωμεν, ἐνῶ δὲν ἐγνωρίζαμεν τίποτε περὶ τούτων τῶν νόμων.

ΜΗΤ. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐγὼ εἶπα χθές, « Ἡ παράβασις τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ, ὡς μᾶς ἔδωκε διὰ τῆς Γραφῆς, ἢ ὡς δύνανται ν' ἀνακαλυφθῶσι κατ' ἄλλους τρόπους, εἶναι ἁμαρτία ».

Οἱ νόμοι οὗτοι ἀπαιτοῦσι τὰς ἡμετέρας ἅγιοι, δηλαδὴ ν' ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν εἰς ἄκρον, καὶ τὰς τὸν

ὑπακούωμεν εἰς ὅλα, καὶ ν' ἀγαπῶμεν τοὺς ἄλλους ὡς ἑαυτούς· ὑπάρχουν λοιπὸν διαφοροὶ τρόποι, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς μᾶς κάμνει τοὺς νόμους τοῦ γνωστούς. Εἰς τὰς Γραφὰς τῶντι μᾶς ἐδίδαξεν ἄρκετὰ κυρίως περὶ ἑαυτοῦ, καὶ τί ἀπαιτεῖ νὰ ἤμεθα καὶ νὰ πράττωμεν, καὶ εἰς αὐτὸ κυρίως τὸ ἱερὸν βιβλίον πρέπει νὰ λάβωμεν γνῶσιν τῶν νόμων τοῦ.

Μᾶς φανερόναι δὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ προσέτι καὶ εἰς τὰ δημιουργήματά του, τὰ ὅποια κυβερνᾷ κατὰ νόμους τινάς, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς δυσχόμεθα ν' ἀνκαλύψωμεν.

ἔχομεν παρατηρημένον ὅτι ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καὶ δύει εἰς τινὰς διωρισμένας ὥρας, καὶ ὅτι τὸ θέρος καὶ ὁ χειμὼν ἐπανέρχονται εἰς τακτικὰς τοῦ χρόνου περιόδους· ἐκ τούτων δὲ πρέπει νὰ ὀδηγώμεθα διὰ τῆς ἀνάγκας μας. Ἀνίσως οἱ ἄνθρωποι ἤθελον νὰ κοιμῶνται ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ νὰ ἐργάζωνται ὅλην τὴν νύκτα, καὶ νὰ σπείρῳσιν εἰς τὰ μέσα τοῦ χειμῶνος, ὅχι μόνον ἤθελαν εἶσθαι ἀνόητοι, ἀλλὰ καὶ πονηροί. Ἦθελεν εἶσθαι δι' αὐτοὺς ἁμαρτία νὰ παραβλέπωσιν ὡς πρὸς τοῦτο τοὺς νόμους τούτους τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ ὅσους μᾶς ἔδωκε διὰ τῆς Γραφῆς.

Οὕτως, ὅστις παρατηρήσῃ, ὅτι τὸ νὰ τρώγῃ

ἢ νὰ πίνη τινὰ πράγματα, εἶναι πρὸς αὐτὸν ἐπιβλαβές, ὅτι εἶναι παρόμοια μὲ φάρμακον, τὸ ὁποῖον βλάπτει τὴν ὑγείαν καὶ δύναμιν του, οὗτος ἔχει ἀνευρημένον νόμον τινὰ τοῦ Θεοῦ ἀφορῶντα τὴν περίστασιν ταύτην· καὶ ἂν ἐξακολουθῇ νὰ πράττῃ τὸ αὐτὸ, παρβαίνει τοῦτον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀμαρτάνει ἐνώπιον αὐτοῦ.

ΘΕΜ. Δὲν εἶναι, μῆτερ, ὁ αὐτὸς λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι ἀμάρτημα νὰ πίνωμεν τὰ πνευματώδη ποτά;

ΜΗΤ. Ναί, τέκνόν μου, ναί· καὶ χαίρω διότι ἐνόησες καλῶς ὅ,τι ἔλεγα· ἔκαμες καλλίστην παραμοίωσιν.

ΑΣΤ. Καὶ διὰ τί εἶναι ἀμαρτία, μῆτερ, νὰ μεταχειρισθῶμεν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον βλάπτει τὴν ὑγείαν καὶ τὴν δύναμιν;

ΜΗΤ. Ἄν τὸ σῶμά μας ἀρρωστήσῃ καὶ ἀδυνατήσῃ, τότε καὶ ὁ νοῦς μας πάσχει, καὶ ἡμεῖς γινόμεθα ὀλιγώτερον ἱκανοὶ ν' ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ἡμῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ἰσχύος, καὶ διαβολας, καὶ νὰ ἀγαθοποιῶμεν τοὺς ἄλλους. Θέλομεν εἶσθαι ὀλιγώτερον ἱκανοὶ νὰ ἐκπληρῶμεν τὸ χρέος μας εἰς ὅλα τὰ πράγματα.

Οὕτω βλέπετε ἂν παραβαίνωμεν ὁποιονδήποτε ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, εἴτε ὡς μᾶς ἐδιδάχθη

εἰς τὰς Γραφάς, εἴτε ὡς τὸν εὐρίσκομεν ἄλλως πως, πόσον μᾶς παρασύρει νὰ παραβαίνωμεν καὶ ἄλλους νόμους αὐτοῦ, ἢ πόσον μᾶς ἐμποδίζει νὰ τὸν ὑπηρετούμεν, ὡς πρέπει.

Καὶ τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὰ μέγιστα κακὰ τῆς ἁμαρτίας. Ἡ *πρᾶξις* μιᾶς ἁμαρτίας προετοιμάζει πάντοτε τὴν *πρᾶξιν* ἄλλων ἁμαρτιῶν.

Ὅστις παραβαίνει ἓνα νόμον τοῦ Θεοῦ, παραβαίνει ἐνταυτῷ συχνάκις καὶ ἄλλους, ἢ προετοιμάζεται ἐγρήγορα νὰ τοὺς καταπατήσῃ.

Νόμους τινὰς τοῦ Θεοῦ εὐρίσκουν καὶ τὰ μικρὰ παιδιά, χωρὶς νὰ τοὺς διδάχθωσι.

Καθότι εὐρίσκουν μόνα των πολλὰ πράγματα δίκαια καὶ ἄδικα. Ἀρχίζουν ἐγρήγορα νὰ βλέπωσιν, ὅτι πολλὰ πράγματα τὰ ὅποια λέγουν ἢ πράττουν, κάμνουν τοὺς ἄλλους εὐτυχεῖς ἢ δυστυχεῖς, καὶ οὕτως αἰσθάνονται ὅτι εἶναι δίκαιοι νὰ κάμνωσι τοὺς ἄλλους εὐτυχεῖς, καὶ ἄδικον νὰ τοὺς κάμνωσι δυστυχεῖς.

Βλέπουν ὅτι ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ὡς μεγαλύτεροι καὶ σοφώτεροι αὐτῶν, εἶναι ἀρχηγοὶ τῆς οἰκογενείας· τότε αἰσθάνονται ὅτι εἶναι δίκαιοι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα των, καὶ ὅτι ἡ παρακοή εἰς αὐτοὺς εἶναι ἀξία τιμωρίας. Βλέπουν ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς κύκλω

αὐτῶν, καὶ τότε αἰσθάνονται ὅτι εἶναι δίκαιον
 ἢ ἀγαπῶσι τούτους τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς
 των, καὶ νὰ τοὺς μεταχειρίζονται, ὡς ἤθελαν καὶ
 αὐτὰ νὰ τὰ μεταχειρίζονται ἐκεῖνοι. Αἰσθάνονται,
 ὅτι εἶναι ἄδικον νὰ μὴ φέρωνται οὕτω πρὸς τὸν
 πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ
 ἀδελφάς των.

Εἶναι δὲ ὁ Θεὸς, ὅστις δίδει εἰς τὰ παιδία τοῦν
 ἱκανὸν νὰ ἐφευρίσκωσι ταῦτα τὰ πράγματα, καὶ
 καρδίαν νὰ τὰ αἰσθάνωνται, δηλαδή αὐτὸς τὰ δίδει
 συνείδησιν. Αὐτὸς προσέτι οἰκονομεῖ τοῦτο τοι-
 ουτοτρόπως, ὥστε τὰ παιδία νὰ μανθάνωσι καὶ
 νὰ αἰσθάνωνται ταῦτα τὰ πράγματα, ἀφ' ὧσα
 βλέπουν εἰς ἑαυτὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Τὸ δὲ νὰ μανθάνωσι καὶ νὰ αἰσθάνωνται οὕτω
 τὰ πράγματα ταῦτα, εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς
 νόμος τοῦ Θεοῦ.

Ἄν λοιπὸν τὰ παιδία πράττωσιν ἐναντίον εἰς ὅ,τι
 ἡ συνείδησις των λέγει δίκαιον, τότε παραβαίνουσι
 τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ. Αἰσθάνονται ὅτι εἶναι ἀξιο-
 κατάνκριτα. Τὰ ἔκαμε δὲ ὁ Θεὸς οὕτω διὰ τὰ το-
 μίζονται ἐνοχα καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἴμ-
 πορεῖ ἀληθῶς νὰ λέγηται ὅτι ἁμαρτάνουν, διὰ
 τῆς παραβάσεως τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ, ἃν καὶ δὲν
 δύνανται νὰ ἔχουν παραμικρὰν περὶ Θεοῦ ιδέαν.

Ὅταν πράττωσι ταῦτα, δεικνύουν ἐκείνην τὴν πονηρίαν τῆς καρδίας, ἣτις ἤθελε τὰ παρασύρει νὰ παραβῶσιν τινὰ νόμον τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἐδύναντο νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι αὐτὸς τὰ εἶχε δώσει κυρίως τὸν νόμον, καὶ νὰ στοχασθῶσιν ὅτι ὁ νόμος οὗτος ἐμπόδιζε τὴν ἰδιαιτέραν ἐκάστου ἄνεσιν καὶ ἀγαλλίαν.

ΑΡΙΣ. Ἐγὼ, μῆτερ, εἶμαι μὲν παιδάριον, πλὴν γνωρίζω ὅτι ὅσα λέγεις εἶναι ἀληθινά· διότι ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐσυλλογίζομην καὶ ἡσθινόμην, καθὼς τῶντι λέγεις ὅτι κάμνουν τὰ παιδία πρὸς ὅ,τι εἶναι δίκαιον καὶ ἄδικον.

ΜΗΤ. Βέβαια κάθε παιδίον τὸ γνωρίζει τοῦτο· ἀκόμη γνωρίζει ὅτι ὁ πατήρ του καὶ ἡ μήτηρ του, καὶ ὁ διδάσκαλός του πολλάκις τοῦ ἐξηγοῦν ὅ,τι εἶναι δίκαιον καὶ ἄδικον· καὶ ἡ συνείδησίς του παρὰδέχεται ὅ,τι τοῦ λέγουν, ἂν καὶ αὐτὸ εἴμπορῃ νὰ ᾔῃναι τόσον μικρὸν, ὥστε νὰ ἔχῃ ἢ μικρὰν ἢ μηδεμίαν ιδέαν περὶ Θεοῦ.

Βλέπει ὅτι ὁ πατήρ του καὶ ἡ μήτηρ του καὶ ὁ διδάσκαλός του εἶναι οἱ ἀνώτεροί του, καὶ αἰσθάνεται ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ τοὺς ὑπακούῃ.

Καὶ ἂν τὰ παιδία καταφρονῶσι τὰς νοουθεσίας τῶν γονέων καὶ τῶν διδασκάλων, καὶ δὲν ὑπακούωσι, τότε δικαίως λέγεται ὅτι ἁμαρτάνουν,

διότι παραβαίνουν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ· ἂν καὶ δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι παραμικρὰν ἢ μηδεμίαν περὶ Θεοῦ ιδέαν.

Ὅταν πράττωσι τοῦτο, δεικνύουν πρὸς τὴν ρομιωτάτην ἐξουσίαν, καὶ διάθεσιν τοιαύτην, ἥτις δὲν ὀφείλει νὰ ὑποτάσσεται μηδὲ εἰς αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἂν μόνον ἐμποδίζῃ τὴν ἰδιοτελεῖαν ἑφεσὶν καὶ ἐπιθυμίαν των.

Βλέπετε λοιπὸν, τέκνα μου, ὅτι ἁμαρτία εἶναι, ὡς ἐδιδάχθημεν εἰς τὰς Γραφάς, παράβασις τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ, πρᾶξις ἐναντία εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἡ παρακοὴ αὐτοῦ εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν διαγωγὴν μας καὶ τὸ νὰ μὴ εἴμεθα καὶ νὰ μὴ πράττωμεν ὅ,τι καὶ ἀπαιτεῖ ὁ νόμος.

Βλέπετε προσέτι, ὅτι τὰ ἀνήλικα παιδία εἰμποροῦν νὰ ἁμαρτήσωσι καὶ πρὶν ἔτι μάθωσί τι περὶ Θεοῦ καὶ τῶν Γραφῶν. Δεικνύουν δὲ πολλὰ ἐνωρίς, ὅτι τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας ἡ ἁμαρτία, ἥτις ἦτον ἡ αἰτία νὰ φέρῃ τόσῃν δυστυχίαν καὶ ἀθλιότητά· εἰς τὸν κόσμον, ἔφθασε καὶ εἰς αὐτά. Δεικνύουν πολλὰ πρῶϊμα, ὅτι ἡ καρδιά των δὲν ἔχει ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ διάθεσιν νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς νόμους του, καὶ ὅτι οὕτως αὐτὰ εἶναι ἁμαρτωλοὶ ἀπόγονοι τῶν ἁμαρτωλῶν προπατόρων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Δεικνύουν πολλὰ ταχέως

ὅτι ἔχουσιν ἐκείνην τὴν ἀμαρτωλὸν διάθεσιν, καὶ ἀντίστασιν εἰς τὴν νομιμωτάτην ἐξουσίαν, ἐκείνην τὴν γνώμην, ἥτις ἀντιβαίνει εἰς τὴν Θέλησιν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐφανερώθη εἰς τοὺς νόμους του, τοὺς ὁποίους μᾶς ἔδωκε διὰ τῆς Γραφῆς. Καὶ αὕτη ἡ ἀμαρτωλὸς διάθεσις ὄχι μόνον δεικνύει ἐκυτὴν ἀντίθετον εἰς ὅλους τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ ἅμα τὸ παιδίον λάβῃ γνῶσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀκολουθεῖ νὰ ᾔηται ἀντίθετος, ἕως οὗ ἡ καρδία του ἀναγεννηθῇ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

ΑΡΙΣ. Μέγα κακὸν εἶναι ἡ ἀμαρτία, μῆτερ· ἐγὼ προτοῦ δὲν τὴν ἐνόμιζα τοιαύτην.

ΜΗΤ. Ὅ,τι λέγεις Ἀριστείδη, εἶναι ἀληθέστατον. Ἡ ἀμαρτία, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἀνήλικα παιδιά, εἶναι χεῖριστον. Καὶ γνωρίζεις πόσα δεινὰ προξενεῖ, διότι κατασταίνει καὶ αὐτὰ κατ' ὅλους τοὺς περὶ αὐτὰ δυστυχεῖς. Ἀνατρέπει τὴν ἁρμονίαν καὶ χαρὰν τῶν οἰκογενειῶν. Κατασταίνει τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα περιλύπους διὰ τὴν κακὴν τῶν τέκνων διαγωγὴν· τοὺς καταφοβίζει ἢ ἰδέα τοῦ τί μέλλουν ν' ἀποβῶσι τὰ τέκνα των, ὅταν ἡλικιωθῶσιν.

Αἶ! αὕτη ἡ ἐξαχρείωσις τῶν παιδίων καθ' ὅσον προβαίνουν εἰς τὴν ἡλικίαν εἶναι ἡ τρομερωτέρα των ἀμαρτία.

Ἡ ἁμαρτία, εἴαν τις δὲν μετανοήσῃ καὶ τὴν ὑπερνικήσῃ, πολλαπλασιάζεται.

Παιδίον πεισμητῶδες καὶ ἰσχυρόγνωμον, τὸ ὑποῖον ἐναντιόνηται εἰς τὰς ἐντολάς τῶν γονέων του, καὶ πράττει ἄδικα ἔργα, τὰ ὅποια οἱ γονεῖς του τὸ ἀπαγορεύουσιν ἂν δὲν μεταβληθῇ ὁλοκλήρως, προβαίνει δρομαῖον εἰς τὴν ἁμαρτίαν· διότι ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη καὶ τὸ πείσμά του αὐξάνουσιν, αὐτὸ δὲ ἐνδέχεται νὰ σκληρυνθῇ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὥς νὰ καταφρονῇ καὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, καὶ νὰ πράττῃ τρομερὰ ἐγκλήματα καὶ καταδικασθῇ εἰς θάνατον πρὸς ποινὴν τῆς παραβάσεώς του.

Ἐκτὸς τούτων στοχασθῆτε, τέκνά μου, πόσον παροργίζεται ἐναντίον σας ὁ μέγας καὶ πανάγαθος Θεὸς ὡς ἁμαρτάνετε.

Ὅταν ἁμαρτάνητε παραβαίνετε τοὺς νόμους αὐτοῦ καὶ καταφρονεῖτε τὴν ἐξουσίαν του. Ἀποδεικνύεσθε δὲ ἀγνώμονες εἰς τὸ ὄν, τὸ ὅποῖον ὑπῆρξε τόσον ἀγαθοποιὸν πρὸς ἐσᾶς, καὶ ὡς ἠγάπησε τόσον, ὥστε νὰ στείλῃ τὸν μονογενῆ καὶ ἀγαπητόν του Ἰὸν εἰς τὸν κόσμον διὰ ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ ὑμῶν.

Δεικνύετε ὅτι ὄχι μόνον ἀντιφέρεσθε εἰς ὅσα αὐτὸς ἐνεργεῖ διὰ νὰ καταστήσῃ τὰ πλάσματά

του εὐδαίμονα, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν φροντίζετε διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων, καὶ ὅτι εἴθε ἀνάξιοι νὰ ὑπάγητε εἰς ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ὅπου ὑπάγουσι πάντες οἱ μακάριοι, οἱ ἀγαπῶντες καὶ ὑπερετοῦντες τὸν Κύριον, καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτόν.

Συλλογίζεσθε, τέκνα μου, περὶ τούτων, καὶ εἶθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ σᾶς φωτίσῃ νὰ συλλογίζησθε καὶ νὰ αἰσθάνησθε οὕτως, ὥστε ὅσα εἶπα νὰ σᾶς ὠφελήσωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'.

Ἀνακεφαλαίωσις. Παράδειγμα τοῦ φυλακισμένου κλέπτον. Θλίψις διὰ τὴν ἁμαρτίαν μόνον διὰ φόβον τιμωρίας, δὲν εἶναι ἀληθὲς μετάνοια.

ΘΕΜ. Πρὶν ἀρχίσῃς τοῦτο τὸ ἐσπέρας, μῆτερ, νὰ μᾶς διδάξῃς τι νεώτερον πρᾶγμα, ἐπεθύμουν πολὺ νὰ ἐπαναλάβῃς ἐν συντομίᾳ ὀλίγα τινὰ ἀφ' ὅσα μᾶς ἐδίδαξες.

ΜΗΤ. Εὐχαρίστως, τέκνον μου, διότι ἐπιθυμῶ νὰ ἐννοήσῃτε ὅλοι εὐκρινῶς τί εἶναι ἁμαρτία, ὥστε

νὰ δυνηθῇτε νὰ ἐννοήσητε καὶ τί εἶναι μετάνοια ἐπὶ ἁμαρτίᾳ.

Προσέξτε λοιπὸν καλῶς.

Ἐπεχείρησα νὰ σᾶς δείξω, ὅτι ἔχετε καρδίαν πονηράν, καὶ ὅτι εἴσθε καὶ αὐτεξούσιοι. Ὅτι ἔχετε τοῦτον ἱκανὸν νὰ γνωρίσητε τί εἶναι δίκαιον καὶ τί ἄδικον. Ὅτι ἔχετε καρδίαν ἱκανὴν νὰ αἰσθάνηται εὐδαιμονίαν μὲν, ὅταν πράττητε δίκαια, δυστυχίαν δὲ, ὅταν πράττητε ἄδικα. Ὅτι ἔχετε συνείδησιν, ἥτις ἐγκρίνει μὲν τὴν διαγωγὴν σας, ὅταν πράττητε τὰ δίκαια, καὶ ἐκ τούτου αἰσθάνεσθε ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, κατακρίνει δὲ αὐτὴν ὅσῳις πράττητε ἄδικα, καὶ ἐκ τούτου αἰσθάνεσθε ἑαυτοὺς δυστυχεῖς. Ὅτι πρὸς τούτοις αἰσθάνεσθε, ὅτι οὐδὲν πρᾶγμα σᾶς βιάζει νὰ πράττητε δίκαια ἢ ἄδικα, ἀλλὰ τὰ πράττετε ἐλευθέρως, καὶ ὅπως προαίρεϊσθε. Ὁ Θεὸς λοιπὸν δὲν σᾶς ἀφῆκεν ἀναισθητοὺς τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου. Ἐφρόντιτε μάλιστα πολὺ νὰ σᾶς διδάξῃ, ποῖοι εἶναι οἱ νόμοι του ὡς πρὸς τὸ δίκαιον καὶ ἄδικόν, καὶ τὸ οἰκονόμησέ τοιουτοτρόπως, ὥστε εἰς πολλὰς περιστάσεις μόνον σεῖς νὰ εὕρισκῃτε τοὺς νόμους του, τί χρεωστεῖτε νὰ πράττητε, καὶ τί νὰ μὴ πράττητε. Σᾶς ἔδωκε ἔτι ἐκ προνοίας γεννήτορας καὶ διδασκάλους, οἱ-

τινες σᾶς ὁδηγοῦν λεπτομερέστερον εἰς τὰ χρέη σας.

Καὶ διὰ τὴν γνωρίζητε καὶ σεῖς καὶ ἐκεῖνοι σαφέστερα καὶ ἐντελέστερα ποῖον εἶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἔδωκε διὰ τῆς Γραφῆς ἄλλους νόμους. Ἰποτασσόμενοι δὲ εἰς τούτους τοὺς νόμους θέλομεν περιπατῆσαι τὴν ἀσφαλεστέραν ὁδὸν διὰ τὴν καταστήσωμεν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, εὐτυχεῖς, καὶ τὴν ἀπολαύσωμεν ἀσφαλῶς καὶ τὴν μετὰ θάνατον αἰδίδιον μακαριότητα.

Ὁ Θεὸς ἔταξε τοὺς νόμους τοῦ διὰ τὴν διδάξῃ τὰ πλάσματά του τὴν γνῶρίσωσι τὸ θέλημά του, καὶ τὴν ἴδωσι πόσον μέγας, σοφὸς, πανάγαθος, πανήγιος καὶ δίκαιος εἶναι αὐτῆς, καὶ ὅτι εἶναι δίκαιον καὶ ὠφελιμώτατον τὴν ἦναι αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῇ ὅλων τῶν ὄντων, ὅσα ἐδημιούργησεν.

Ὁ Θεὸς ἔθεσε τοὺς νόμους τοῦ, ὥστε τὰ πλάσματά του διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς αὐτοὺς, τὴν δύνανται τὴν ἀποδίδωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἀγάπην καὶ τιμὴν, τὰ τόσον δικαίως χρεωστούμενα εἰς αὐτόν.

Ὁ Θεὸς ἔταξε τοὺς νόμους τοῦ, ὥστε τὰ πλάσματά του διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς αὐτοὺς τὴν δύνανται τὴν ἦναι καλὰ καὶ ἅγια ὡς αὐτός.

Ὁ Θεὸς ἔταξε τοὺς νόμους τοῦ, ὥστε τὰ πλάσματά του διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς αὐτοὺς τὴν δύ-

νανται ἕκαστον νὰ κερδῇσῃ ὅσῃν μεγαλητέραν ἐπιδέχεται εὐδαιμονίαν καὶ τώρα καὶ πάντοτε.

Ὁ Θεὸς ἔθεσε τοὺς νόμους του, ὥστε τὰ πλάσματα του πειθόμενα εἰς αὐτοὺς νὰ συγκροτήσωσι *μίαν μεγάλην οἰκογένειαν ἀγάπης, μακαρίαν διὰ τῆς ὑποταγῆς καὶ ἀγάπης τῆς εἰς τὸν ἀνώτατον Πατέρα, τὸν συστήσαντα καὶ διατηροῦντα καὶ εὐλογοῦντα αὐτήν, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ διὰ τῆς χαρᾶς τῆς διὰ τὴν ἀγχρότητα καὶ εὐδαιμονιάν τῶν ἄλλων.*

Ὁ Θεὸς ἔταξε τοὺς νόμους του, ὥστε, ἀνίσως τινὰ τῶν πλασμάτων του, ἐναντίον τῆς τοσαύτης τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὰ ἀγαθότητος, δὲν θελήσωσι νὰ ὑπακούωσι εἰς τούτους τοὺς νόμους, νὰ δείξῃ καὶ εἰς αὐτὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ λογικὰ ὄντα, ὅτι ἡ ἐξουσία του πρέπει νὰ τηρῇται.

Διότι εἶδομεν ποία σύγχυσις καὶ ἀηλιότης ἤθελε συμβῆ, ἂν ὁ Θεὸς δὲν ἐδιοίκει ὅλα του τὰ κτίσματα, ἀλλ' εἶχεν ἄδειαν ἕκαστον νὰ ὑποτάσσῃται ἢ μὴ, κατ' ἀρέσκειάν του, εἰς τὴν ἐξουσίαν του.

Ὁ Θεὸς θέλει διατηρήσῃ τὴν ἐξουσίαν του. θέλει εἶσθαι δίκαιος, ὥς εἶναι καὶ ἀγαθός. Καὶ θέλει παροργισθῇν τρομερὰ ἐναντίον ὅλων τῶν λογικῶν ὄντων, ὅσα δὲν θελήσουν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς νόμους του.

Θέλει δὲ τὰ τιμωρήσει αὐστηρῶς καὶ φοβερῶς ἐξορίζων αὐτὰ διὰ πικρῶς ἀπὸ τοῦ προσώπου του, καὶ καταδικάζων αὐτὰ νὰ ὑπομένωσι τὴν ἀθλιότητα, τὴν ὁποίαν ἡ διαγωγή ἐκάστου θέλει δικαίως προετοιμάσει δι' αὐτό.

Ἰδοὺ, τέκνα μου, λόγοι τινές, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἐνομοθέτησε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ νόμοι οὗτοι, ὡς καὶ αὐτός, εἶναι ἅγιοι, δίκαιοι καὶ καλοί.

Τοὺς ἐγκρίνει δὲ καὶ ἡ συνείδησίς σας· διότι αἰσθάνεσθε ὅτι χρεωστεῖτε νὰ ὑπακούητε εἰς αὐτούς.

Ἡ παράβασις λοιπὸν τούτων τῶν νόμων εἶναι ἁμαρτία. Παραβαίνουνσι δὲ τούτους τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, διότι ἔχουσιν ἁμαρτωλὴν καὶ ἰδιοτελὴν καρδίαν· οὗτοι δὲ οἱ νόμοι ἀντίκεινται ἀπ' εὐθείας εἰς ταύτας τὰς κακίας, διότι ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ ἡμᾶς ν' ἀγαπῶμεν τὸν μὲν Θεὸν ἐξ' ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς διανοίας μας, τοὺς δὲ ἄλλους ὡς ἡμᾶς αὐτούς.

Ἀλλὰ τοῦτο ἀναιδέλlei τὴν ἰδιοτελίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐπιθυμίαν τὸ νὰ ζητῇ μόνον τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος μὲ τρόπον νὰ ἐλαττώσῃ ἢ ἀνατρέψῃ τὸ τῶν ἄλλων· διότι αὐτός δὲν φροντίζει διὰ τὸ

καλὸν τῶν ἄλλων, διὰ τὸ καλὸν τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν πλάσμάτων, τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς εἶναι πατήρ.

Διὰ τοῦτο ὁ ἁμαρτωλὸς ἀποστρέφεται τούτους τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, δὲν θέλει νὰ ὑπακούῃ εἰς αὐτούς, ἀποποιεῖται νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν δικαίαν καὶ ἀγαθὴν τοῦ Θεοῦ διοίκησιν.

Ἄν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ οὕτω πως, ἀδύνατον, τέκνα μου, ν' ἀμφιβάλλητε ὅτι εἴσθε ἁμαρτωλοί.

Ἐννοεῖτε δὲ διὰ τί καὶ πῶς εἴσθε ἁμαρτωλοί. Καὶ ἐλπίζω ὅτι τοῦτο θέλει σᾶς παρακινήσει νὰ προσέξῃτε πολὺ εἰς ὅσα ὁμιλοῦμεν περὶ μετάνοιας.

Διότι συμφέρει τὰ μέγιστα νὰ γνωρίσῃτε ἀκριβῶς τί εἶναι ἀληθῆς μετάνοια, καὶ νὰ τὴν αἰσθανθῇτε εἰς τὴν καρδίαν σας· ἐπειδὴ, ἂν ἡ ἁμαρτία ᾖ τοιοῦτον κακὸν ὥς εἶδομεν, πρέπει νὰ ἐπιθυμῇτε πρὸ παντός ἄλλου νὰ ἐλευθερωθῇτε ἀπ' αὐτήν· διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι χωρὶς μετάνοιαν δὲν δύνασθῃ ποτε νὰ ἐλευθερωθῇτε ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Θέλομεν λοιπὸν προσπαθῇτε νὰ εὐρωμεν τί εἶναι ἀληθῆς μετάνοια· καὶ διὰ νὰ κατορθωθῇ τοῦτο, ἀναγκάζομαι νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τινὰ ἀφ' ὅσα ὠμιλήσαμεν εἰς τὸν πρῶτον διάλογον.

ΑΣΠ. Δὲν εἶναι, μήτερ, ὅτε ἦτον ὁ λόγος περὶ διαφορῶν εἰδῶν θλίψεως ;

ΜΗΤ. Ναί, ἐνθυμεῖσθε βέβαια ὅλοι δύο εἶδη θλίψεως· ἡ μία εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν αἰσθανόμεθα, ὅταν πράττωμεν ἄδικα, καὶ πάσχωμέν τι, ἢ περιμένωμεν νὰ πάθωμεν διότι ἐπράξαμεν ἄδικα· ἡ δὲ δευτέρα εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν αἰσθανόμεθα, διότι δὲν ἐπράξαμεν ὅ,τι ἐχρεωστοῦμεν νὰ πράξωμεν, καὶ πάσχωμέν τι δι' αὐτό, ἢ περιμένομεν νὰ πάθωμεν.

ΑΡΙΣ. Γνωρίζεις, μήτερ, τὸν ἄνθρωπον, ὅστις τὴν περασμένην ἄνοιξιν ἔκλεψε τὰ χρήματα ἀπὸ τὸν θεὸν μας. Τὸν ἔχουν εἰς τὴν φυλακὴν τῶρα, καὶ στοχάζομαι ὅτι αἰσθάνεται μεγάλην θλίψιν.

ΜΗΤ. Βεβαιότατα, τέκνα μου· αὐτὸς θλίβεται διότι εἶναι περιωρισμένος καὶ κατηναγκασμένος νὰ ἐργάζεται, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐμιλήσῃ μὲ κτήνη. Στοχάζεσαι τάχα, ὅτι θλίβεται διότι ἔκλεψε τὰ χρήματα ;

ΑΡΙΣ. Ἐγὼ εἶμι ταύτης τῆς γνώμης, διότι αὐτὸς, ἂν δὲν ἔκλεπτε, δὲν ἤθελε φυλακισθῆν.

ΜΗΤ. Εἶναι ἄραγε γνωστὸν ἂν αὐτὸς εἶχέ ποτε κλέψει καὶ ἄλλοτε χρήματα ;

ΘΕΜ. Ὡμολόγησε, στοχάζομαι, ὅτι τὸ ἔκαμε πολὺν καιρὸν, πλὴν ποτὲ δὲν ἐπιάθη.

ΜΗΤ. Καὶ ὑποθέτεις, Ἀριστείδη, ὅτι αὐτὸς ἐλυπεῖτο ἀφοῦ ἔκλεπτεν, ἐν ᾧ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἤθελε πιασθῆν;

ΑΡΙΣ. Δὲν εἶμαι βέβαιος, μῆτερ· πλὴν νομίζω περισσότερον, ὅτι δὲν ἐλυπεῖτο· διότι, ἂν ἐλυπεῖτο, δὲν ἤθελεν ἐξακολουθῆν νὰ κλέπτῃ.

ΜΗΤ. Ἀλλὰ νομίζεις, ὅτι ἡσθάνθη θλίψιν τινὰ ὅτε ἔκλεψε τὰ χρήματα τοῦ Θεοῦ σου, καὶ εὐρέθησαν παραχωμένα εἰς τὸ ἀλώνιον, ὅπου εἰργάζεται, καὶ ἔπειτα ὑπώπτευσαν αὐτὸν καὶ τὸν ἐξέταζαν;

ΑΡΙΣ. Νομίζω ναί· διότι ἀμέσως ἤρχισε νὰ φοβῆται μὴ τὸν φυλακίσωσιν.

ΜΗΤ. Ἡ θλίψις ἄράγε, τὴν ὁποίαν ἡσθάνθη τότε, ἢ ἐκείνη, τὴν ὁποίαν στοχάζεσαι ὅτι αἰσθάνεται τῶρα, δεικνύει ὅτι αὐτὸς ἐνόησε τὴν ἀδικίαν τῆς κλοπῆς; Δεικνύει ὅτι αὐτὸς θέλει νὰ ὁμολογήσῃ εἰς τὸν Θεὸν σας, ὅτι ἔπραξε κακῶς κλέπτων ἀπ' αὐτὸν τὰ χρήματα, καὶ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν;

Δεικνύει ἢ τοιαύτη θλίψις, ὅτι αὐτὸς θέλει νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν ἀπὸ ὅσους ἔκλεψε, καὶ νὰ τοὺς ἀποζημιώσῃ κατὰ δύναμιν ;

Δεικνύει ὅτι αὐτὸς ποτὲ ἄλλην φορὰν δὲν ἤθελε κλέψῃ, καὶ ἂν εὐκολύνετο, ὥστε νὰ μὴ πιασθῇ ;

ΑΡΙΣ. Ὁχι, νομίζω, μῆτερ· διότι ἤκουσα ὅτι

ἔχει κλεμμένον κονδυλομάχιρον ἀφ' οὗ ἐφυλακίσθη, καὶ διὰ τοῦτο τὸν περιώρισαν τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸ κελλίον τοῦ μετ' ὀνόματι νερόν καὶ ψωμίον.

ΜΗΤ. Ἡ θλίψις τοῦ λοιποῦ δὲν εἶναι τίποτε. Εἶναι πάντοτε κλέπτῃς. *Λυπεῖται μόνον διότι τιμωρεῖται.* Δὲν τῷ μέλει διὰ τὸ καλὸν τῶν ἄλλων. Δὲν τῷ μέλει διὰ τοὺς νόμους. Καὶ ἤθελε τοὺς παραβῆν πάλιν ἂν ἐδύνατο νὰ μὴ φανερωθῇ.

ΘΕΜ. Ὑποθέτω, μήτε, ὅτι τὸ εἶδος τῆς θλίψεως τούτου τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει οὐδεμίαν ὁμοιότητα μετ' ἡλικίαν μετάνοιαν.

ΜΗΤ. Τοῦτο κ' ἐγὼ ἐμελλὰ νὰ εἶπω, τέκνον μου· καὶ χαίρω ὅτι τὸ ἐσυμπέρανες, χωρὶς νὰ σε ἐρμηνεύσω ἐγώ.

Ὅχι, ὅχι· ἡ ἀληθὴς μετάνοια εἶναι πολὺ διάφορον εἶδος θλίψεως.

Ἀρίσως ἡ θλίψις, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεσθε διότι ἐπράξατε ὅ,τι ἀπαγορεύει ὁ Θεός, ἢ διότι δὲν ἐπράξατε ὅ,τι προστάσσει, προέρχεται ἀπὸ φόβον τῆς τιμωρίας, τὴν ὁποῖαν αὐτὸς ἐπιβάλλει κατὰ τῶν παραβαινόντων τοὺς νόμους του, τότε σεῖς δὲν μετανοεῖτε ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας σας.

Τοιαύτη θλίψις δὲν δεικνύει ὅτι σεῖς αἰσθάνεσθε τὴν ἁμαρτίαν. Δὲν δεικνύει ὅτι ἀγαπᾶτε τὸν

Θεόν, ἢ ὅτι τὸν σέβεσθε ὑποτασσόμενοι εἰς τὰς ἐντολάς του. Δὲν δεικνύει ὅτι θέλετε ἀπὸ καρδίας νὰ ὑπακούητε εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Δὲν δεικνύει ὅτι ἐπιθυμεῖτε τὸ καλὸν τῶν ἄλλων· διότι ἂν εἴχετε τοιαύτην ἔφесιν, ἠθέλετε προθυμηθῆν νὰ ὑπακούητε εἰς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποίους ἔδωκεν εἰς τὰ πλάσματά του διὰ νὰ τὰ καταστήσῃ ἀγαθὰ καὶ εὐδαίμονα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Λεπτομερεστέρα διασάφησις τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Δὲν εἶναι ἁμαρτία νὰ ἐπιθυμῶμεν τὴν ἀποφυγὴν μελλούσης τιμωρίας. Παράδειγμα ἰδιοτελοῦς λύπης παιδίου τινός.

ΜΗΤ. Εἶδομεν ἐψέ, τέκνα μου, ὅτι εἰμποροῦμεν ἐνίστε νὰ λυπώμεθα διότι ἐπταίσαμεν, χωρὶς ὅμως τοῦτο νὰ ᾔναι καὶ ἀληθὲς ἀπὸ καρδίας μετάνοια.

Θέλω λοιπὸν νὰ ἐρωτήσω ὀλίγα τινὰ τὸν Θεμιστοκλῆ περὶ τοῦ εἵδους τούτου τῆς θλίψεως.

ΘΕΜ. Ὅποῖα, μήτερ;

ΜΗΤ. Σὺ εἰς διαφόρους καιροὺς ἡσθάνθης θλίψιν διότι μὲ παρήκουσας.

ΘΕΜ. Ναί, μήτέρ μου.

ΜΗΤ. Εἰπέ με λοιπὸν τῶρα, διὰ τί ἐλυπήθης;

ΘΕΜ. Διότι, νομίζω ἐπραξα κακῶς, καὶ ἐφοβήθην μὴ δυσαρεστηθῆς ἐναντίον μου, καὶ μὲ τιμωρήσης.

ΜΗΤ. Εἶδες λοιπὸν κατὰ τοῦτόν σου τὸν φόβον ὅτι ἐγὼ ἐδυσαρεστήθην ἐναντίον σου, ἢ καὶ ὅτι ἐνίοτε ὑπέφερες τὴν τιμωρίαν, τὴν ὅποιαν ἐγὼ ἔταξα κατὰ τῆς παρακοῆς.

Ἀφοῦ δὲ ἐπέρχσεν ἡ δυσαρέτκειά μου ἢ ἡ τιμωρία σου, πῶς ἡσθάνεσο τότε;

ΘΕΜ. Ὡς ἐλευθερομένος. Ἐνίοτε πολλὰ ἐγρήγορα ἐλησμονήσα τὰ τῆς παρακοῆς, καὶ τὴν δυσαρέσκειαν ἢ τὴν τιμωρίαν. Ἐνίοτε πάλιν ἐσυλλογίζομην περὶ τούτων ὀλίγον τι περισσότερον καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ φερθῶ τοιουτοτρόπως.

ΜΗΤ. Καὶ διὰ τί ἐσυλλογίζεσο ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ πταίσῃς καὶ δεύτερον ;

ΘΕΜ. Διότι, εἴξευρα ὅτι ἔπρεπε νὰ δοκιμάσω πάλιν τὴν δυσαρέσκειάν σου ἢ καὶ τὴν ποινήν.

ΜΗΤ. Εἰς ὅλα αὐτὰ ἐσυλλογίσθης ὅτι διὰ τῆς παρακοῆς σου ἐδειξας ὅτι δὲν σὲ ἔμελε πᾶσι οὔτε διὰ τὴν εὐλογωτάτην ἐξουσίαν μου ὡς κεφαλὴ τῆς οἰκογενείας, οὔτε διὰ τοὺς κανονισμοὺς ἢ νόμους, οἵτινες εἶναι ἀναγκαῖοι πρὸς εὐ-

ταξίαν καὶ εὐδαιμονίαν ὅλης τῆς οἰκογενείας, καὶ ταῦτα σ' ἔκαμν νὰ λυπηθῇς διότι μὲ παρήκουσας ;

ΘΕΜ. Φοβοῦμαι, μήτερ, μήπως μήτε τὸ ἐσυλλογίσθην, μήτε τὸ ἡσθάνθην.

ΜΗΤ. Ἐσυλλογίσθης ὅτι, ὅτε μὲ παρήκουσας, ἡ παρακοή σου ἦτο κακὴ καὶ πονηρὰ, ἂν καὶ ἐγὼ δὲν σὲ ἠπέιλησα οὐδεμίαν τιμωρίαν δι' αὐτήν, καὶ ὅτι τοῦτο σ' ἔκαμε νὰ λυπηθῇς διότι μὲ παρήκουσας ;

ΘΕΜ. Δὲν εἰμπορῶ, μήτερ, νὰ εἶπω ὅτι ἐσυλλογίσθην καὶ συνησθάνθην κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

ΜΗΤ. Ἀκόμη ἐν ἄλλο, τέκνον μου· ἄκουσε. Σὺ ἐνίστε μὲ παρήκουσας, καὶ ἐφοβήθης τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἠπέιλησα ποινήν· πλὴν συνέβη ὥστε τὴν παρακοήν σου νὰ μὴ γνωρίζῃ ἄλλος πλὴν σὺ καὶ ὁ Θεός, ἐπέραςε δὲ πολλὸς καιρὸς καὶ ἐνόμισας ὅτι δὲν ἤθελες φανερωθῇν. ἡσθάνθης ἄρά γε ὀλίψιν τότε ὅτι ἐφάρθης πρὸς ἐμὲ μὲ πονηρίαν καὶ ἀπειθεῖαν ;

ΘΕΜ. Ὀλίγον τι ἐπικράνθην· πλὴν σὲ βεβαιῶ ὅτι δὲν ἡσθάνθην διὰ τὸ πταῖσμά μου τοιαύτην θλίψιν, ὁποίαν, ὅτε ἐσυλλογιζόμην, ὅτι ἤθελα φανερωθῇν, καὶ σὺ ἤθελες μὲ τιμωρήσει.

ΜΗΤ. Ἐνίστε πάλιν δὲν ἡσθάνθησ οὐδεμίαν θλίψιν, ἀλλ' ἐπραξες τὸ αὐτὸ πταῖσμα καὶ δευτερον, διότι οὔτε ἐφανερώθησ, οὔτε ἡλπίζεις νὰ φανερωθῇσ.

ΘΕΜ. Ναι, ἀλήθεια, μῆτερ.

ΜΗΤ. Ὅ,τι; Ἀσπασία καὶ Ἀριστείδη, εἶπε διὰ τοῦ ἑαυτὸν του ὁ Θεμιστοκλῆς, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἀληθεύει καὶ διὰ σᾶς· ἐλυπήθητε δηλαδὴ πολλάκις διὰ τὴν ἀπειθείάν σας, φοβούμενοι μὴ παροργισθῶ ἐγκντίον σας, ἢ τιμωρηθῇτε, καθὼς σᾶς ἠπειλήσα. Καὶ αὐτὸ ἦτον ὁ κυριώτερος, ἂν ὅχι ὁ μόνος λόγος τῆς λύπης σας.

Λοιπὸν, γνωρίζετε ὅτι εἰμπορεῖτε μὲν νὰ πάσχητε τοῦτο τὸ εἶδος τῆς θλίψεως, ν' ἀκολουθῇτε ὁμῶς ἐπίσης νὰ παρακούητε, ὑσάκις ὅ,τι προστάζω ἀντιβαίνει εἰς τὰς ἀπαιτήσεις σας. Δύνασθε νὰ πάσχητε τοῦτο τὸ εἶδος τῆς θλίψεως, καὶ ὁμῶς νὰ πράττητε ἐπίσης τὸ αὐτὸ ἔργον ἐκ δευτέρου, μάλιστα ἂν νομίζητε, ὅτι δὲν θέλει μοι γέινει γνωστόν.

Τοῦτο τὸ εἶδος τῆς θλίψεως, ὡς καὶ σεῖς βλέπετε, εἶναι πολὺ διάφορον ἀπὸ τὴν ἀληθῆ μετάνοιαν,

ΘΕΜ. Καὶ εἶναι ἁμαρτία, μῆτερ, νὰ φοβώμεθα τὴν δυσἀρέσκειαν τοῦ Θεοῦ, ἢ τὴν ποινὴν, τὴν ὁποίαν ἠπέιλησε κατὰ τῆς ἁμαρτίας ;

ΑΣΠ. Κ' ἐγὼ τοῦτο ἐσυλλογιζόμενην, μήτερ.

ΜΗΤ. Δὲν εἶναι ἁμαρτία, τεκνα μου· ἂν ᾦτον ἁμαρτία νὰ ἔχωμεν τοῦτον τὸν φόβον, ποτὲ δὲν ἤθελεν ὁ Θεὸς μᾶς εἰπεῖ τοσάκις εἰς τὰς Γραφὰς νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν τιμωρίαν, τὴν ὅποιαν αὐτὸς οὗτος ἠπέιλητε κατὰ τῆς ἁμαρτίας.

Αὐτὸς παρaxyγέλλει νὰ τὴν ἀποφεύγητε, διότι αὕτῃ θελεῖ καταστήσει, καὶ σὲ, Θεμιστοκλῆ, καὶ σὲ, Ἀσπατίαν, καὶ σὲ, Ἀριστείδην, αἰωνίως κακοδαίμονας καὶ ἀθλίους.

Αὐτὸς σᾶς παρaxyγέλλει ἀκόμη νὰ παύσητε ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ μετανοήσητε, νὰ παραδοθῆτε εἰς τὸν Χριστὸν, « ὅστις ἐξυμνήθη ἀρχηγὸς καὶ Σωτὴρ, διὰ νὰ χορηγήσῃ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν » καὶ νὰ μιμηθῆτε τὸ παράδειγμα αὐτοῦ πράττοντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀξιωθῆτε τῆς οὐρανίου μακαριότητος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Καὶ δὲν ἤθελε βέβαια κάμει τοῦτο ὁ Θεὸς ἂν ᾦτον ἁμάρτημα νὰ φροντίζητε διὰ τὸν ἑαυτὸν σας, διὰ τὴν ἰδίαν σας ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὰ βάσανα, καὶ διὰ τὴν ἰδίαν σας ὠφέλειαν, ὁσάκις θλίβησθε διὰ τὰς ἁμαρτίας σας καὶ μετανοῆτε δι' αὐτάς.

Ἀλλ' ὁ σκοπὸς μου ἦτο νὰ σᾶς διδάξω ὅτι περισσότερον τούτου χρειάζεται.

Ἐάν, λέγω, ὁ φόβος τῆς τιμωρίας ἦναι ὁ μόνος λόγος τοῦ νὰ θλίβησθε διὰ τὰς ἀμαρτίας σας, τότε δὲν μετανοεῖτε ἀληθῶς. Πρέπει νὰ ἦναι ἄλλοι οἱ λόγοι καὶ ἰσχυρότεροι.

Ἰποθέσατε ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς εὕρσκει ἐκ τύχης καθ' ὁδὸν πτωχὸν παιδίον κάτακρυωμένον καὶ καταπεινασμένον, χωρὶς συγγενεῖς ἢ φίλους φροντίζοντας περὶ αὐτοῦ. Ἰποθέσατε ὅτι ἐγὼ τὸν ἔλεγα νὰ φέρῃ ἐκεῖνο τὸ ὄρφανόν εἰς τὴν οἰκίαν μας, νὰ τὸ περιθάλψῃ, καὶ νὰ φροντίσῃ περὶ αὐτοῦ ὡς πατήρ. Ἰποθέσατε ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς ἐλάβανε χρήματά τινα, ἀφ' ὅσα τῷ ἔδωκεν ὁ θλιῖός του, καὶ ἠγόραζε διὰ τὸ παιδίον φορέματα, βιβλία καὶ ὅ,τι ἦτον ἀνγκαῖον διὰ παρηγορίαν καὶ περίθαλψίν του.

Ναὶ, τὸ παιδίον τοῦτο ἤθελεν ἔχει τῶντι πολὺν καλὴν χην, εὐχαριστούμενον νὰ συζῇ μὲ ἡμᾶς, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἀκόμη ἤθελεν αἰσθάνεσθαι μεγάλην χαρὰν βλέπων τὸν Φίλιππον (τοιοῦτο ἅς ὑποθέσωμεν τὸ ὄνομά του) νὰ φέρηται καλὰ καὶ νὰ πράττῃ ὡς ἐδιδάσκετο.

Λέγω τώρα πρὸς τὸν Θεμιστοκλῆ νὰ παρατηρήσῃ ἂν εἰμπορῇ νὰ διοικήσῃ τὸν Φίλιππον, καὶ νὰ φερθῇ πρὸς αὐτὸν ἀκόμη καὶ ὡς πατήρ.

Ὁ Θεμιστοκλῆς εὐχαριστεῖται εἰς τοῦτο καὶ τὸ

δέχεται με σταθεράν ἀπόφασιν. Τὰ πάντα γίνονται πρὸς καιρόν τινα καλῶς, πλὴν συμβαίνει κατὰ τύχην καὶ μία ὑπόθεσις πρόξενος ταραχῆς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς παραδείγματος χάριν ὑπόσχεται εἰς τὴν Ἀσπασίαν, εἰς τὸν Ἀριστείδην καὶ εἰς τὸν Φίλιππον, ὅτι τὸ ἐρχόμενον σάββατον μετὰ τὸ γεῦμα θέλει τοὺς δείξει ὅλους ὁμοῦ τὸ βιβλίον μετὰ τὰς καλὰς ζωγραφίας, τὸ ὁποῖον τὸν ἔδωκεν ἡ θεία του, διότι ὅλοι ἔχουσι τότε εὐκαιρίαν νὰ τὰς ἴδωσι, καὶ ἡ μήτηρ του τὸν παρήγγειλεν ὅτι εἶναι καλλήτερον νὰ τὸ ἀναβάλλῃ εἰς ἐκείνην τὴν ὥραν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁμοῦ ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι ὁ Φίλιππος ἔχει μεγάλην περιέργειαν νὰ βλέπῃ ζωγραφίας, ὥστε ἐνίστε καὶ τὰς ἐχάλασε, καὶ ὅτι τὸν παρήκουσε νὰ πιάνῃ βιβλία, ἐνῷ ἦτον ἀπηγορευμένον, συμβουλεύει τὸν Φίλιππον νὰ μὴ πάρῃ ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην ἐκεῖνο τὸ νέον βιβλίον μετὰ τὰς ζωγραφίας, καὶ ὅτι ἂν τὸ κάμῃ θέλει καταδικασθῇ νὰ φάγῃ δύο ἡμέρας ψωμίον καὶ νερόν.

Μετὰ τὸ γεῦμα εὐρίσκεται κατὰ τύχην ὁ Φίλιππος μόνος εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου εἶναι καὶ τὸ βιβλίον μετὰ τὰς ζωγραφίας. Συλλογίζεται πόσον εἶναι ἡ ὥρα κατάλληλος νὰ ἴδῃ τὰς ζωγραφίας. Ἐπιθυμεῖ νὰ τὰς ἴδῃ. Συλλογίζεται δὲ καὶ τὸ ξηρόν

ψωμίον καὶ τὸ νερόν τῶν δύο ἡμερῶν. Τοῦτο δὲν τῷ ἀρέσκει, διότι ἤκουσεν ὅτι εἰς τὸ γεῦμα θέλουν ἔχει καὶ ῥυζόγαλα, τὸ ὁποῖον ὑπεραγαπᾷ.

Συλλογίζεται προσέτι, ὅτι θέλει πταίσει ἂν πάρῃ τὸ βιβλίον. Εἰξεύρει ὅτι εἶχε χαλάσει ἄλλοτε ζωγραφίας, καὶ ἦτο δυνατόν νὰ χαλάσῃ καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀκούσει τὸν Θεμιστοκλῆ νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι ἀκριβόν.

Συλλογίζεται πόσον ἀγαθοποιὸς τῷ ἐστάθῃ ὁ Θεμιστοκλῆς, καὶ ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ τὸν ὑπακούσῃ. Καὶ τοῦτο δὲν εἴμπορεῖ νὰ μὴ τὸ συλλογίζηται· πάλιν ἡ συνείδησίς του τὸν λέγει ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε μέγα δίκαιον νὰ ἐμποδίσῃ τὴν χρῆσιν τοῦ βιβλίου, καὶ ὅτι ἦτο καλῆτερον καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὰ λοιπὰ παιδία νὰ τὸ φυλλολογήσωσιν ὅλοι ὁμοῦ, ὅτε μάλιστα ἤθελε τοῖς ἐξηγήσει ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ τὰς ζωγραφίας.

Ἡ περιέργειά του ὅμως εἶναι πολλὰ μεγάλη, καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ ἴδῃ τὸ βιβλίον αὐξάνει· ἀδιαφορεῖ λοιπὸν εἰς ὅσα ἡ συνείδησίς του λέγει, ὅτι ὀφείλει νὰ ὑπακούσῃ τὸν Θεμιστοκλῆ· παίρνει τὸ βιβλίον, κάθηται πλησίον τῆς ἐστίας, καὶ ἀρχίζει νὰ ἐξετάζῃ τὰς ζωγραφίας.

Συμβαίνει τὸ βιβλίον νὰ ἦναι πλατὺ, καὶ ὁ

Φίλιππος δὲν προσέχει νὰ τὸ κρατῇ καλὰ· πίπτει ἀπὸ τὰς χεῖράς του εἰς τὴν φωτίαν καὶ πρὶν τὸ ἀποσύρη, τὸ ἀρπάζει ἡ φωτία, καὶ πολλὰ ζωγραφία ἀφανίζονται, αἱ περισσότεραι δὲ βλάπτονται πολὺ ἢ ὀλίγον.

Ἰδοὺ καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐμβαίνει. Ὁ Φίλιππος τὰ χάνει, καὶ ἐντρεπόμενος, ἑξομολογεῖται τὸ σφάλμα του καὶ μετὰ δακρύων λέγει πρὸς τὸν Θεμιστοκλῆ πόντην λύπην συναισθάνεται διὰ τοῦτο τὸ συμβεβηκός.

Ἵποθέσατε λοιπὸν τῶρα, τέκνα μου, ὅτι ὁ Φίλιππος λυπεῖται μόνον, διότι βλέπει δυσαρεστημένον ἐναντίον του τὸν Θεμιστοκλῆ, καὶ διότι δύο ἡμέρας ἔπρεπε νὰ φάγῃ ξηρὸν ψωμίον καὶ νερὸν καὶ νὰ χάσῃ τὸ ρυζόγαλα.

Ὅτι διὰ μόνην τὴν τιμωρίαν του εἶναι ὁλος τοῦ ὁ φόβος, καὶ εἰς αὐτὴν μόνην εἶναι ὁ νοῦς του, καὶ δι' αὐτὴν μόνην λυπεῖται.

Δὲν λυπεῖται διότι ἔπαισε παρακούσας εἰς τὴν καλὴν καὶ δικαίαν ἐντολὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅστις εἶχε δίκαιον νὰ τὸν προστάζῃ, διότι ~~αὐτὸς~~ εἶχε φερθῇν τόσον πολὺ εὐεργετικός.

Δὲν λυπεῖται διὰ τὸ δυστύχημα, τὸ ὅποιον εἰδύνατο νὰ αἰσθανθῇ ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τὴν βλάβην ἐνὸς τόσον ἀξιότιμου βιβλίου.

Δὲν λυπεῖται διὰ τὴν ἀποτυχίαν ὄλων τῶν λοιπῶν παιδίων, καὶ διότι δὲν ἠξιώθησαν νὰ ἴδωσι τὰς ἐπιθυμητὰς καὶ ὥραϊας ζωγραφίας.

Δὲν λυπεῖται διότι τοιουτοτρόπως ἔδειξε καὶ εἰς ἐαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ὅτι ἔχει πνεῦμα ἀπειθείας, τὸ ὅποιον καθ' ἐαυτὸ εἶναι ἀδίκον, τὸ ὅποιον αὐτὸς ἀπέδειξε καὶ ἄλλοτε, καὶ εἵχομεν μέγα δίκαιον νὰ φροβώμεθα μήπως πάλιν τὸ ἀποδείξῃ.

Δὲν λυπεῖται διότι ἔδωκε κακὸν παράδειγμα εἰς τὰ λοιπὰ παιδιά, καὶ διότι αὐτὰ δύνανται νὰ παραινῇθωσιν ἐκ τούτου νὰ πταίσωσι, καὶ νὰ παρακούσωσι τὰς ἐντολάς τῆς μητρὸς καὶ τοῦ διδασκάλου των. Λυπεῖται μόνον διότι δύο ἡμέρας θέλει περάσει μὲ ξηρὸν ψωμί καὶ νερὸν, καὶ θέλει χάσει τὸ ρυζόγαλον.

Τώρα λοιπὸν, Θεμιστοκλῆ, τί ἤθελες κάμει διὰ τοιαύτην θλίψιν, διὰ τοιαύτην παρακοήν, καὶ διὰ τὴν βλάβην τιούτου πολυτίμου βιβλίου;

ΘΕΜ. Ἦθελα βέβαια σοχασθῆν, μήτερ, ὅτι τοιοῦτον παιδίον, διὰ τὸ ὅποιον ἐγὼ ἔπραξα τόσα, ἥτις καὶ πολλὰ πονηρὸν, καὶ πολλὰ ἀχάριστον εἰς ὅλας τὰς πρὸς αὐτὸ ἀγαθοεργίας μου.

ΑΡΙΣ. Ἐγὼ ἤθελα τὸν κάμει νὰ τρώγῃ ξηρὸν ψωμίον καὶ νερὸν μίαν ὁλόκληρον ἐβδομάδα.

ΑΣΠ. Ἐγὼ δὲν ἤθελα κάμει τίποτε ἀπ' αὐτά.

μόνον ἤθελα τὸν ἀποβάλλει ἀπὸ τὴν οἰκίαν, καὶ νὰ μὴν ἔχω πλέον πρὸς αὐτὸν σχέσιν.

ΜΗΤ. Ἀκουσον, Ἀριστείδη, καὶ σὺ Ἀσπασία, μέδσα εἶπατε δὲν ἐδείξατε καλὴν διάθεσιν.

Ἀλήθεια, τὸ παιδίον, καθὼς τὸ παρέστησα, ἔπραξε πολὺ κακά· ἐδύνατο δὲ νὰ πράξῃ καὶ χειρότερα. Πλὴν ἐγὼ δὲν ἐσκόπευον νὰ σᾶς κάμω νὰ παρατηρήσητε μήτε ὅτι ἐπῆρε τὸ βιβλίον, μήτε τὴν ἀφροντισίαν του, μήτε τὴν προξενηθεῖσαν μεγάλην βλάβην.

Ἐπεθύμουν μόνον νὰ γνωρίσητε τὸ εἶδος τῆς θλίψεως, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη, διὰ νὰ ἴδῃτε πόσον φίλαυτον ἦτο, καὶ ὅτι δὲν ἔδειξεν οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τὸ καλῆτερον κατὰ συναίσθησιν, κἀνὲν σημεῖον ὅτι ἤθελε προθυμηθῇ νὰ βελτιωθῇ εἰς τὸ ἐξῆς, ἂν μόνον ἦτο βέβαιον, ὅτι ἂν ἔσφαλλε, δὲν ἤθελε φανερωθῇ.

Ὅλοι ἐδείξατε συμφώνως, ὅτι δὲν ἐγκρίνετε τοιαύτην φίλαυτον θλίψιν· καὶ ἐκάμετε πολὺ καλά· πλὴν φοβοῦμαι μήπως ὁ Ἀριστείδης καὶ ἡ Ἀσπασία ἤθελον μεταχειρισθῇ τὸ παιδίον τοῦτο πολλὰ σκληρά, ἐὰν εἶχον ἐξουσίαν.

Συλλογίσθητε λοιπὸν τώρα, τέκνα μου, ὅτι ὅλα ταῦτα ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ θλίψις σας εἶναι φίλαυτος, ὅσάκις ὀλιβόμενοι διὰ τὰς ἀμαρτίας

σας ἀποβλέπετε *μόνον* εἰς τὰς τιμωρίας, ὅσας ὁ Θεὸς ἠπέλησε κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Τοιαύτη θλίψις μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν ἔγεινεν εἰς ἐσᾶς οὐδεμία μεταβολὴ εἰς τὸ καλῆτερον. Ἄν ὁ Θεὸς δὲν εἶχε διατάξει τιμωρίαν κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἢ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ νομίσητε, ὅτι οὐδέποτε ἤθελεν ἀνακαλύψει τὰς ἁμαρτίας σας, τοιαύτη θλίψις δὲν ἤθελέ ποτε σᾶς παρακινήσει νὰ ἀποφύγητε τοῦ λοιποῦ τὴν ἁμαρτίαν.

Ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἡ συνομιλία μας διήρκεσεν ὑπὲρ τὸ σύνηθες· διὰ τοῦτο ἄς τὴν ἀναβάλλωμεν ἕως αὔριον τὸ ἐσπέρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

*Εἰ*μπορεῖ νὰ γείνη ἐξομολόγησις τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ γνωρισθῇ ἡ βαρύτης αὐτῆς, χωρὶς ἀληθοῦς μετανοίας. Ἡ ἀληθὴς μετάνοια ἰσχύει ~~ἐν~~ περισσότερον παρὰ ἡ σταθερὰ ἀπόφασις ν’ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ν’ ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς αὐτόν.

ΜΗΤ. Τὰ παιδίον, Θεμιστοκλῆ, τὸ ὁποῖον ὑπώπτεσθαι ὅτι ἔκλεψε τὴν σφαῖράν σου τὴν πε-

λόγησις, ἀποδεικνύουν ἂν αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ ἀληθῆ μετάνοιαν ἢ ὄχι.

Δὲν εἰμφορῶ, τέκνα μου, νὰ μὴ νομίσω ὅτι πολλάκις μὲ ὠμολογήσατε τὸ πταῖσμά σας ἀπὸ φόβον μήπως τὸ ἀνακαλύψω ἐγὼ, καὶ διῶτι ἠλπίζετε τίποτε ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, στοχαζόμενοι ὅτι ἡ ἐξομολόγησις ἤθελε μετριάσει ἢ καὶ προλάβει πᾶσαν τιμωρίαν.

Ὅσῳκις πάλιν ἔχητε τὸν παραμικρὸν φόβον μὴ φανερωθῆτε, ἡ συνειδήσις σας σᾶς βάλλει εἰς ἀνησυχίαν. Γνωρίζετε ὅτι ἐπταίσατε καὶ νομίζεσθε δυστυχεῖς· στοχάζεσθε δὲ τότε ὅτι ἠθέλατε εἶσθαι ὀλιγώτερον δυστυχεῖς ἂν ἐξωμολογείσθε τὸ πταῖσμά σας. Σχεδὸν νομίζετε ὅτι τὸ πταῖσμά σας ἤθελε παραβλεφθῆν διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ ὅτι ἐγὼ ἠθέλα, σχεδὸν, σᾶς ἐκλάβει ὡς μηδὲν πταίσαντας.

Ἀνίσως λοιπὸν ἦσαν τοιοῦτοι οἱ λόγοι, δι' οὓς μ' ἐξωμολογήθητέ ποτε τὸ πταῖσμά σας, τοῦτο δὲν προήρχετο ἀπὸ ἀληθῆ μετάνοιαν, ὡς καὶ σεῖς αὐτὸ τὸ ἐννοεῖτε κάλλιστα.

ΘΕΜ. Παρατηρῶ, μῆτερ, ὅτι ἐννοεῖς καλῶς τὰ αἰσθήματά μας, καὶ ὅτι ἡ ἀληθὴς μετάνοια εἶναι σπουδαία ὑπόθεσις.

ΜΗΤ. Βέβαια, τέκνον μου· ὅθεν ἐπιθυμῶ νὰ

τὸ αἰσθανθῆτε ὅλοι, ὅτι εἶναι τοιαύτη. Καὶ τῆς παρελθούσης μου ὁμιλίας ὁ σκοπὸς ἦτο νὰ σᾶς δείξω, ὅτι δύνασθε μὲν νὰ ἐξομολογήσθε τὰς ἁμαρτίας σας εἰς τὸν Θεόν, καὶ πράττοντες αὐτὸ νὰ συναισθάνησθε ὅτι εἰσθε πταῖσται ἐνώπιόν του, καὶ μολοντοῦτο νὰ μὴ μετανοῆτε ἀληθῶς ἀπὸ καρδίας.

Εἴμπορεῖτε νὰ κάμνητε ὅλα ταῦτα φοβούμενοι τὴν τιμωρίαν, τὴν ἧποίαν ὁ Θεὸς ἠπέλυσεν κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Δύνασθε νὰ ἐλπίζητε, ὅτι ἡ ἐξομολόγησίς σας εἴτε κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, εἴτε κατ' ἐκεῖνον δύναται νὰ δυσωπήσῃ τὸν Θεόν, ὥστε νὰ ἦναι ὀλιγώτερον παρωργισμένος ἐναντίον σας, καὶ νὰ σᾶς τιμωρήσῃ εἴτε ὀλιγώτερον, εἴτε διόλου.

Τοιαύτη πρὸς Θεὸν ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ὑπάρχει οὐδεμίαν εἰς τὸ καλῆτερον μεταβολὴ τῶν αἰσθημάτων σας, οὐδὲ πιθανότης ὅτι θέλετε τὸν ἀγαπήσει περισσότερο, ἢ ὑπακούει εἰς αὐτὸν προθυμότερα εἰς τὸ ἐξῆς.

Αὐτὸς ἐτάζει τὰς καρδίας σας. Γνωρίζει ἐξαιρέτως τὰ διανοήματα καὶ τὰ αἰσθήματά σας.

Δὲν δύνασθε νὰ κρύψητε ἀπ' αὐτὸν τίποτε· καὶ ὁσάκις ἐξομολογήσθε εἰς αὐτὸν τὰς ἁμαρτίας σας, γνωρίζει διὰ ποῖον λόγον ἐξομολογεῖσθε.

Δὲν εἴμπορεῖτε νὰ τὸν ἀπατήσητε, ὥς ἐνίστα

ἠπατήσατε ἐμέ. « Δὲν εἶναι σκότος, οὐδὲ σκιά θανάτου, ὅπου οἱ ἐργάζεται τῆς ἀνομίας νὰ κρυφθῶσιν. » « Ὁ Θεὸς ἐτάζει καρδίας. »

Ἐνθυμεῖσθε, τέκνα μου ἀγαπητὰ, τοὺς λόγους τούτους, καὶ ὅτι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξομολόγησις τῆς ἀμαρτίας, ὅσον τελεία καὶ ἂν γείνη, δὲν ἔχει μέρος πρὸς τὴν ἀληθῆ μετάνοιαν, ἂν γίνηται μόνον ἀπὸ φόβον τιμωρίας. Πρέπει δὲ νὰ προέρχηται ἀπὸ ἄλλους καὶ ἰσχυροτέρους λόγους, ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἀκολούθως.

ΘΕΜ. Εἶναι, μήτερ, καὶ ἄλλα εἶδη ψευδοῦς μετανοίας;

ΜΠΤ. Πρὶν ἀποκριθῶ εἰς τὴν ἐρώτησίν σου ταύτην, Θεμιστοκλῆς, ἃς σ' ἐρωτήσω ἐγὼ μίαν ἄλλην. Ἐνθυμεῖσαι πόσον βαρέως ἠσθένησας τὸ περασμένον καλοκαίριον, καὶ ὅτι ὅλοι μας ἐνομιζομεν, ὅτι ἤθελες ἀποθάνει. Τὸ αὐτὸ ἐνόμιζες καὶ σὺ ὁ ἴδιος.

Ἐνθυμεῖσαι δὲ καὶ πόσῃν θλίψιν μ' ἔλεγες ὅτι αἰσθάνεσαι, διότι ἡμαρτες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

ΘΕΜ. Τὸ ἐνθυμοῦμαι, μήτερ, καὶ ἀκόμη πόσον ὑπεσχέθην εἰς τὸν Θεὸν προσευχόμενος, ὅτι, ἂν μοῦ διεφύλαττε τὴν ζωὴν, ἤθελα ἀπομακρυνθῆν ἀπὸ πᾶσαν ἀμαρτίαν, καὶ ἤθελον τὸν ἀγαπᾶ καὶ ὑπακούει.

ΜΗΤ. Ἐνόμιζες τότε καὶ ὅτι μετενόησας ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου ;

ΘΕΜ. Ναὶ, μῆτέρ μου, ἐνόμιζα.

ΜΗΤ Καὶ τί σ' ἔκχμε νὰ συλλογισθῇς οὕτω πως ;

ΘΕΜ. Μ' ἐφάνη ὅτι ἦτον ἀνάγκη νὰ γείνη διότι ἔκαμα τοιαύτην σταθερὰν ἀπόφασιν ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεὸν καὶ νὰ ὑπακούω τοῦ λοιποῦ εἰς τὰ θελήματά του.

ΜΗΤ. Τί λοιπὸν στοχάζεσαι τώρα δι' ἐκείνην σου τὴν ἀπόφασιν, τέκνον μου;

ΘΕΜ. Αἶ! ποσάκις, μῆτέρ μου, τὴν παρέβην! Τρέμω μήπως τὴν ἔκαμα μόνον ἀπὸ τὸν μεγάλον μου φόβον μὴ ἀποθάνω.

ΜΗΤ. Ἄν τοῦτο ἦτον ἡ μόνη αἰτία τῆς ὑποσχέσεώς σου, δὲν ἀποδεικνύει ποσῶς, ὅτι ἠσθάνεσο ἀληθῆ μετάνοιαν διὰ τὰς ἁμαρτίας σου.

Ἡ ἀληθὴς μετάνοια εἶναι τι περισσότερον παρὰ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν ἢ τὸν σκοπὸν νὰ παύσης ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὅτι ἀρχίσῃς ὅτι ἀγαπᾷς καὶ νὰ ὑπακούῃς εἰς τὸν Θεόν.

Τοιαύτη ἀπόφασις εἴμπορεῖ νὰ γείνη χωρὶς καθαράν καὶ ἐνδόμυχον σκέψιν τοῦ τί ἐστὶν ἁμαρτία. Ὅποιος κάμνη τοιαύτην ἀπόφασιν, ἐνδέχεται νὰ μὴν αἰσθάνηται πόσον ἀξιώποινος ἁμαρτωλὸς

εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Εἴμπορεῖ νὰ μὴ βλέπῃ καὶ νὰ μὴν αἰσθάνηται ὅτι ὁ νόμος, ὅστις τὸν καταδικάζει εἶναι ἅγιος, δίκαιος καὶ καλός· εἴμπορεῖ νὰ μὴν αἰσθάνηται ὅτι τὸ κακὸν τῶν ἰδίων του ἁμαρτιῶν ἀποτείνεται κατ' ἐκείνου τοῦ ὄντος εἰς τὸ ὁποῖον ὀρεῖται πλήρη ἀγάπην καὶ ὑποταγὴν, καὶ τὸ ὁποῖον φέρεται πρὸς αὐτὸν μὲ τοσαύτην ἀγαθότητα καὶ μακροθυμίαν. Εἴμπορεῖ νὰ μὴν αἰσθάνηται ὅτι ἡ πονηρὰ καρδιά του ἐχθρεύεται τὸν Θεόν. Εἴμπορεῖ νὰ μὴν αἰσθάνηται, ὅτι ὡς πονηρὸς, ἀτελής, καὶ πταίστης ἔχει ἀνάγκην νὰ παραδοθῇ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ μόνον εἰς τοῦτον τὸν Σωτῆρα διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του, καὶ τὴν φιλίωσίν του πρὸς τὸν Θεόν.

Δυνατὸν ἐνίοτε ἄλλαι τινὲς σκέψεις, ἄλλοι τινὲς λόγοι νὰ τὸν παραινέσωσι νὰ κάμῃ ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν νὰ θεωρῇ ὡς ἀρχὴν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης του καὶ ὑπακοῆς.

Ἀλλ' ὅποιαιδέποτε καὶ ἂν ᾖναι αὗται αἱ σκέψεις ἢ οἱ λόγοι, ἂν μόνον λείψουν ὀλοτελῶς, ὅσους ἐγὼ ἀνέφερα, πᾶσα ἀπόφασις ἢ σκυπὸς, καὶ σταθερὸς ἂν ὑποτεθῇ, δὲν ἔχει μέρος πρὸς τὴν ἀληθὴν μετάνοιαν.

Εἶναι μέγας κίνδυνος νὰ ἀπατηθῇ τις εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν.

ἔχεις δίκαιον, Θεμιστοκλῆ, νὰ φοβῆσαι ὅτι ἡπατήθης ὥς πρὸς τὴν ὁποίαν ἔκαμες ἀπόφασιν ἐπὶ τῆς ἀρρώστιας σου.

Καὶ ἐν καιρῷ ἀκόμῃ ὑγείας εἶναι μεγίστη ἀνάγκη νὰ ἐξετάζῃ τις προσεκτικῶς ἑαυτὸν διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ὅλα ἦναι ὀρθὰ εἰς τὴν καρδίαν του. Διότι ἡ Γραφή μᾶς βεβαιώνει ὅτι « Ἡ καρδιά εἶναι ἀπατηλὴ ὑπὲρ πάντα, καὶ σφόδρα διεφθαρμένη. »

Θέλω τώρα, Ἀριστείδη, νὰ σ' ἐρωτήσω μίαν ἐρώτησιν.

Οὐδέποτε, ὡς ἄν τις ἐπταίσας καὶ ἐφοβήθης μὴ μὲ δυσαρεστήσης, δὲν ἐσυλλογίσθης μὲ σταθεράν ἀπόφασιν νὰ μὴ πταίσης πάλιν;

ΑΡΙΣ. Πολλάκις, μῆτερ.

ΜΗΤ. Πῶς λοιπὸν ἠσθάνθης ἑαυτὸν μετὰ ταύτην τὴν σταθεράν σου σκέψιν ἢ ἀπόφασιν;

ΑΡΙΣ. Συνησθάνθην ἑμαυτὸν πολὺ καλῆτερον. Διότι μ' ἐφάνη ὅτι ἤθελα γεῖναι διὰ μιᾶς καλὸν παιδίον, καὶ δὲν ἤθελα πταίσει πλέον.

ΜΗΤ. Καὶ δὲν ἠσθάνθης ὅτι ἔπραξες καλὸν τι ἔργον μὲ τὴν τοιαύτην σου ἀπόφασιν;

ΑΡΙΣ. Καὶ πῶς τὸ ἐκατάλαβες ὅτι ἐσυλλογίσθην οὕτω πως, μῆτερ; Διότι ἐγὼ δὲν σὲ εἶπα τίποτε.

ΜΗΤ. Ἡσθάνθης ἐνταυτῷ καὶ ἀληθῶς θλίψιν, διότι ἐπταίσας;

ΑΡΙΣ. Κατ' ἀρχάς μὲν ἐλυπήθην, μῆτέρ μου, διότι ἐφοβήθην μὴ τὸ μάθης. Ἀλλ' ἀφοῦ ἔκαμα ἐκεῖνο, τὸ ὅπου ὀνομάζεις ἀπόφασιν, νομίζω ὅτι δὲν ἡσθανόμην τόσην θλίψιν.

ΜΗΤ. Πῶς λοιπὸν ἐφύλαξας, Ἀριστείδη, τὴν ὑπόσχεσίν σου;

ΑΡΙΣ. Ἀναγκάζομαι νὰ σὲ εἶπω, μῆτερ, ὅτι δὲν τὴν ἐφύλαξα καλῶς.

ΜΗΤ. Αἶ, τέκνον μου! Ἐλπίζω ὅτι καὶ σὺ καὶ τὰ λοιπὰ παιδιὰ δὲν θέλετε λησμονήσει ποτὲ ὅσα μέλλω νὰ σᾶς εἶπω περὶ τοῦ προκειμένου ὡς ἐπίλογον ταύτης τῆς ἐσπερινῆς μας συνομιλίας.

Πᾶσα ἀπόφασίς σας νὰ παύσητε ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ν' ἀγαπᾶτε καὶ ὑπακούητε εἰς τὸν Θεὸν δὲν θέλει σᾶς χρησιμεύσει ποσῶς, ἂν δὲν πηγάζῃ ἀπὸ ἐγκάρδιον μετάνοιαν τῶν ἁμαρτιῶν σας, αἵτινες ἐπράχθησαν ἐναντίον τοῦ Σοφοῦ, καὶ Ἁγίου, καὶ Δικαίου, καὶ Παναγάρχου Θεοῦ.

Τοιαῦται ἀποφάσεις δὲν θέλουν σᾶς χρησιμεύσει ποσῶς, ἂν δὲν συναισθανθῆτε καὶ εἰλικρινῇ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς τὸν μόνον Λυτρωτὴν σας, καὶ δὲν ἀφοσιωθῆτε εἰς αὐτὸν, ὡς ἄθλιοι, ἀξιώποιοι καὶ καταδικασμένοι ἁμαρτωλοὶ, διὰ νὰ συγχωρηθῆτε καὶ φιλιωθῆτε πρὸς τὸν Θεόν.

Τοιαῦται ἀποφάσεις δὲν θέλουν σᾶς χρησιμεύσει ποσῶς, ὅταν τὰς κάμητε ἐλπίζοντες εἰς τὴν ἰδίαν σας δύναμιν. Χρεωστεῖτε νὰ παρακαλῇτε τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ σᾶς καταπέμψῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διὰ νὰ σᾶς ἀναγεννήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ νὰ τὰς τηρήσῃτε. *Ἐνισχύεσθε λοιπὸν ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ εἶναι ἐλπίς αἱ καλαὶ σας ἀποφάσεις νὰ μὴν ὁμοιάζωσι τὰ πρῶτὰ σύννεφα καὶ τὴν ἐωθινὴν δρόσον, ἥτις φαίνεται ὀλίγον καὶ πάλιν ἀφανίζεται.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἡ μετάνοια διὰ μίαν ἁμαρτίαν, ἂν ᾖ αἰ ἀληθῆς, θέλει ἔχει ἀκόλουθον καὶ τὴν μετάνοιαν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν. Αὐτοκατάκρισις. Παράδειγμα τοῦ Ἰούδα.

ΜΗΤ. Εἶναι ὁλόκληρος μὴν, Ἀριστείδην, ἀφύτου σ' ἐπέπληξα, διότι κατέβασες ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην τὸ μέγαλον βιβλίον μὲ τὰς οἰκονογραφίας. Στοχάζομαι δὲ ὅτι δὲν τὸ ἐπείραξες πλέον.

ΑΡΙΣ. Ὁχι, μῆτερ.

ΑΣΠ. Σήμερον ὅμως εἶχε νὰ κάμῃ μὲ τὴν θήκην τῶν κογχῶν.

ΜΗΤ. Γνωρίζεις, τέκνον μου, πόσον κόπον ἔδοκίμασα νὰ τὰς τακτοποιήσω· καὶ ἐλπίζω νὰ μὴν τὰς ἀνακάτωσης.

ΑΣΠ. Ὅλον τὸ ἐναντίον, μῆτερ, τὰς ἐπῆρε καὶ ἔπαιζε μὲ αὐτάς. Καὶ θέλεις χρειασθῇν πολλὸν καιρὸν νὰ τὰς τακτοποιήσῃς πάλιν.

ΜΗΤ. Διὰ τί νὰ τὸ κάμῃς αὐτὸ, Ἀριστείδη, ἀφοῦ μὲ εἶπες, ὅτι ἡσθάνθης *μεγάλην θλίψιν*, διότι μὲ παρήκουσες καὶ κατέβασες ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην τὸ βιβλίον τῶν οἰκονογραφιῶν;

ΑΡΙΣ. Πλὴν δὲν μ' ἐμπόδισες, μῆτερ, νὰ μὴ πάρω καὶ τὰς κόγχας.

ΜΗΤ. Ναί. Πλὴν ὅτε σὲ ἀπηγόρευσα νὰ μὴ πειράξῃς τὸ βιβλίον τῶν οἰκονογραφιῶν, ἐνοεῖτο καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγγίσης οὔτε τὴν θήκην μὲ τὰς κόγχας. Σὲ εἶπα, ὅτι ἐπεθύμουν ἰδίως νὰ κρατῶ ὅλα τὰ τῆς βιβλιοθήκης εἰς ἄκραν εὐταξίαν, καὶ ὅτι ἐφοβούμην τὴν μεγάλην σου περιέργειαν εἰς τὸ νὰ συγχέῃς τὰ πάντα.

ΑΡΙΣ. Λυποῦμαι πολὺ, μῆτερ, ὅτι ἐπείραξα τὰς κόγχας, ναὶ λυποῦμαι.

ΜΗΤ. Καὶ θέλει σὲ παύσει ἄράγε αὐτὴ σου ἡ λύπη ἀπὸ τοῦ νὰ πειράξῃς εἰς τὸ ἐξῆς τὰ πράγματα τῆς βιβλιοθήκης;

ΑΡΙΣ. Τὸ ἐλπίζω, μῆτερ.

ΜΗΤ. Καλὰ ὡς ἴδωμεν, τέκνον μου. Μάθε ὅμως ἀπὸ τὴν διαγωγὴν σου ὅτι εἴμπορεῖς νὰ πταίσης κατὰ τινὰ ἰδιαίτερον τρόπον, καὶ ὅμως νὰ μὴ αἰσθανθῇς ἀληθῆ μετάνοιαν. Ἀνίστως ἐλυπεῖσο ἀληθῶς, διότι παρήκουσες καὶ κατέβασες τὸ βιβλίον τῶν εἰκονογραφιῶν, δὲν ἤθελες πειράξει καὶ τὰς κόγχας.

Καὶ τῷ ὄντι, τέκνα μου, εἴμπορεῖτε νὰ παύσητε τοῦ νὰ πράττητε ἀμαρτίαν τινὰ κατὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ νομίζητε ὅτι ἀληθῶς ἐμετανοήσατε. Ἀλλὰ πῶς δύναται τοῦτο νὰ γείνη, ἂν ἐξακολουθῇτε νὰ ἀμαρτάνητε εἰς ἄλλα ;

Ἄν ἐν παιδίῳ δὲν παρακούῃ μὲν τοὺς γονεῖς του εἰς ἐν πρᾶγμα, ἐξακολουθῇ ὅμως νὰ ἀπειθῇ εἰς ἄλλα πολλά, ὅλοι καταλαμβάνετε ὅτι δὲν εἶναι οὐδεμία ἀπόδειξις ὅτι μετενόησεν ἀληθῶς καὶ διὰ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο πταῖσμά του.

Προσέτι, ὅσον προβαίνατε κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλασσεὶ καὶ ἡ ὁρεξίς σας εἰς διάφορα πράγματα. Ὁ Ἀριστείδης παραδείγματος χάριν, θέλει δυσκολευθῆν πολὺ νὰ δώσῃ τῷ τῷ βόλῳ τὸν ἀνίσως δὲ τὸν ἐμποδίσω διὰ καμμίαν αἰτίαν νὰ παίξῃ, μὲ αὐτὰ, θέλει τὸ νομίζει πολλὰ σκληρὰν προσαγὴν, καὶ φοβοῦμαι μήπως ἐπιθυμήσῃ πολὺ νὰ τὴν παραβῇ.

Ἄν ὅμως τύχη καὶ ζήσωμεν καὶ οἱ δύο ἐωσοῦ γείνη δεκαοκτὼ ἐτῶν, καὶ τὸν ἐμποδίσω τότε νὰ πιάζῃ μὲ τὰ βόλια, δὲν θέλει εἶσθαι κίνδυνος νὰ παρακούσῃ.

Εἶναι ὅμως καὶ τότε ἄλλα πράγματα, τὰ ὁποῖα ὀρέγονται οἱ νέοι τῆς ἡλικίης ἐκείνης, καθὼς τώρα ὁ Ἀριστείδης τὰ βόλιά του, καὶ νὰ παραιτήσῃ αὐτὰ κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς μητρὸς του. Θέλει εἶσθαι σκληρὸν πρᾶγμα· διὰ τοῦτο πιθανὸν νὰ ἐπιθυμήσῃ τότε νὰ μὲ παρακούσῃ.

Διὰ τοῦτο, τέκνα μου, χρεωστεῖτε νὰ φροντίζετε πολὺ, ὅταν μεταβάλλητε τὴν ὁρεξίν σας κατὰ τι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε σᾶς παρεκίνησε νὰ πταίσητε, νὰ μὴ νομίζετε ὅτι ἀληθῶς μετενοήσατε διὰ τὴν κακὴν σας διαγωγὴν, διότι εἰμπορεῖτε νὰ παραιτήσητε ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ἀληθῶς καὶ εὐχαρίστως.

Πολλοί, ὅταν ἡλικιωθῶσιν ἢ ἀλλάξωσι θέσιν ἀπατῶνται τὰ μέγιστα κατὰ τοῦτο.

Πολλάκις διὰ τῆς ἡλικίης οἱ ἄνθρωποι ἀλλάσσουν τὰς ἐπιθυμίας των, ὡς κἀννοουν καὶ τὰ παιδία· ὅστις περιορίζεται εἰς τὸν κοιτῶνά του δι' ἀσθένειαν, καὶ γνωρίζει ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ, ἐνδέχεται νὰ νομίζῃ ὅτι ἀφῆκεν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν προτέραν τοῦ ἐπιθυμίαν νὰ ἱππεύσῃ τὴν Κυριακὴν

πρὸς διασκέδασιν. Ἐνδέχεται μάλιστα καὶ νὰ θλίβηται ἀληθῶς, διότι ἐσυνείθιζεν ἄλλοτε τοιαύτην διασκέδασιν.

Ἀλλ' ἂς ἀναλάβῃ, καὶ τότε θέλει φανῇ ἂν ἡ θλίψις του ἦτον ἀληθῆς μετάνοια. Ἐπειτα πῶς δύναται νὰ τολμήσῃ νὰ φρονῇ, ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν αὐτὸς ἀμεριμνῇ τὴν Κυριακὴν, ὡς καὶ ἄλλοτε, ἀναγινώσκων ἐν καιρῷ τῆς ἀσθενείας του βιβλία ἀσύμφωνα πρὸς τὴν ἡμέραν ;

Μὴ λησμονῆτε, τέκνα μου, ὅτι ἡ μετάνοια διὰ μίαν ἁμαρτίαν, ἂν ἦναι ἀληθῆς, θέλει συνοδευθῇ καὶ μὲ τὴν μετάνοιαν ὁλων τῶν ἁμαρτιῶν· καὶ ὅτι ἂν παύητε ἀπὸ μίαν ἁμαρτίαν, δὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι καὶ μετενοήσητε δι' αὐτὴν ἀληθῶς, ἂν δὲν προσπαθῇτε ἐπιμόνως καὶ δὲν παύητε ἀπὸ ὅλας τὰς ἁμαρτίας, πράττοντες ὅ,τι ἀπαιτεῖ ἀπὸ σαῶς ὁ Θεός.

Ὅ,τι δὲ ἐπερίγραψα, εἶναι εἶδος ψευδοῦς μετανόιας, ἣτις ἐπιπολάζει καὶ εἰς τοὺς ἡλικιωμένους καὶ εἰς τὰ παῖδιά, καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλετε τὸ λησμονήσει.

ΘΕΜ. Ἐνίστε, μῆτερ, ἀφρῷ πταίσω, δυσαρστοῦμαι πρὸς ἐμὲ αὐτόν. Συλλογίζομαι πόσον ἀνόητον καὶ κακὸν παιδίον γίνομαι διὰ τοῦτο· καὶ συναισθάνομαι ὅτι εἶμαι ἄθλιος, συλλογιζόμενος

κακά περὶ ἑμαυτοῦ, καθὼς καὶ ὅταν οὐ φρονῇς
κακά περὶ ἑμοῦ.

ΜΗΤ. Τοῦτο δεικνύει, τέκνον μου, τί ἐστὶ συνείδησις. Τοιοῦτος στοχασμὸς ὀνομάζεται αὐτοεπίπληξις. Ἡ συνείδησίς σου σὲ ἀφίνει νὰ ἴδῃς καὶ νὰ αἰσθανθῇς τὸ πταῖσμά σου, καὶ ἐλέγχεις σεαυτὸν διὰ τοῦτο, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ὅταν γνωρίζῃ τὸ πταῖσμά του.

ΘΕΜ. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀληθής μετάνοια ;

ΜΗΤ. Τὸ τοιοῦτον ἀναφαίνεται πάντοτε, ὅπου ὑπάρχει ἀληθής μετάνοια. Πλὴν δυνατόν νὰ ἀναφαίνεται καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀληθής μετάνοια. Ὅσοι δὲν ἐσκληρύνθησαν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, αἰσθάνονται βαθέως ταύτην τὴν αὐτοκατάκρισιν, ὅσάκις πράττουσιν ὅ,τι ἡ συνείδησις ἀπαγορεύει νὰ μὴ πράξωσιν.

Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ἀληθεῖ μετάνοιαν. Διότι δεικνύει πόσον τρομερὸν κακὸν εἶναι ἡ ἀμαρτία, ἥτις καθ' ἑαυτὴν ἀποκαθιστᾷ τὸν ἀμαρτωλὸν ἐλβεϊκὸν, γινόμενον ἑαυτοῦ βασιανιστὴν. Δεικνύει πόσον, ὅσοι ἀποθνήσκουσιν ἀμετανόητοι, καὶ πορεύονται εἰς τὸν τόπον τῆς ἀπελπισίας, θέλουν ἀποδίδει εἰς ἑαυτοὺς τὰ σκληρότερα τῶν βάσανα.

Δεικνύει πόσον ἅγιος, δίκαιος καὶ ἀγαθὸς εἶναι

ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, ὁ καταδικάζων τὸν ἁμαρτωλόν. Διότι ὁ νόμος οὗτος ἔγεινεν, ἐπειδὴ ὑπάρχει πραγματικὴ καὶ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ. Καὶ αὕτη δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ συνειδήσις διακρίνει καὶ αἰσθάνεται τὴν διαφορὰν ταύτην τί εἶναι ἀγαθὸν καὶ τί κακόν.

Δεικνύει μὲ πόσῃν ζέσιν ὀφείλει ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ φιλίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἂν αὐτὸς βλέπῃ φανερὰ ὅτι τὸ πταῖσμά του παραινεῖ νὰ ἐλέγχῃ ἑαυτὸν, καὶ νὰ συναισθάνηται καταισχύνῃν ὡς ἐξηχρεωμένος, τί πρέπει ὁ Θεὸς νὰ φρονῇ περὶ αὐτοῦ;

Πῶς πρέπει νὰ παριστάνηται ἐνώπιον τοῦ ὄντος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀγνότατον, ἀγιώτατον, καὶ δὲν δύναται νὰ βλέπῃ τὴν ἁμαρτίαν, εἰμὴ μὲ τὴν μεγαλητέραν ἀποστροφήν;

Καὶ μόλαταῦτα εἰμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἡ αὐτοκατάκρισις αὕτη, ὅσον πικρὰ καὶ λυπηρὰ ὑποτεθῇ, καὶ νὰ λείπῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν ἡ ἀληθὴς μετάνοια.

Ὁ Ἰούδας ὁ πονηρὸς καὶ ἀγνώμων μαθητῆς, ὁ προδότης τοῦ Χριστοῦ, ἡσθάνθη εἰς ἄκρον τὴν αὐτοκατάκρισιν ταύτην.

Καὶ τὸ ἀποδεικνύει ἡ διαγωγή του. Ὅτε εἶδε ὁποῖον τέλος ἔλαβεν ἡ δολία παράδοσις τοῦ Κυ-

ρίου και διδασκάλου του, και ὅτι ὁ Χριστὸς κατεδικάσθη εἰς θάνατον, μετεμελήθη.

Ἡσθάνθη πόσον ἀξιοποίνως ἐφέρθη, ἐβλίβετο δι' αὐτὸ, και ἐπεθύμει νὰ μὴν εἶχε προδώσει τὸν Χριστόν.

Δὲν ἦτον ὁμως τοῦτο τὸ ἀληθὲς εἶδος τῆς μετανοίας. Διότι ἂν εἶχα καιρὸν, ἤθελα σὰς δείξει εὐκόλως, ὅτι δύο εἶδη μετανοίας ἀναφέρουσιν αἱ Γραφαί. Τὸ μὲν, ὅποιον εἶχεν ὁ Ἰούδας, χωρὶς μεταβολὴν τῶν αἰσθημάτων του εἰς τὸ καλῆτερον, ἀπλὴν δηλαδὴ θλίψιν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, διότι ἡσθάνθη τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ὁμως ἀληθὲς μῖσος τῆς ἁμαρτίας, ὡς φαύλης καθ' ἑαυτήν, και χωρὶς ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, και ὑπακοὴν εἰς τὰς ἐντολάς του.

Τὸ δεύτερον εἶδος τῆς μετανοίας τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὰς Γραφὰς εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐλπίζω νὰ σὰς ἐξηγήσω.

« Τότε ἰδὼν ὁ Ἰούδας ὁ παραδόσας αὐτόν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμελήθεις, ἐπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς και εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, λέγων, Ἥμαρτον παραδόσας αἷμα ἁθῶν. Καὶ ἐκεῖνοι εἶπαν, Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὕψει. Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν, ἀνεχώρησε· και ὑπῆγε και ἐκρεμάσθη. » [Ματθ. κζ'. 3, 4.]

Τί κατάνυκτικὸν παράδειγμα τῆς αὐτοκατακρίσεως διὰ τὴν ἁμαρτίαν!

Καὶ ὁμῶς δὲν τὴν συνώδευε καὶ ἀληθὴς μετάνοια· διότι ἄλλως ὁ Ἰούδας ἤθελε δείξει ἄλλο πνεῦμα παρ' ὅ,τι ἔδειξεν, καὶ δὲν ἤθελεν ὀρμήσει μωρῶς νὰ παραβιάσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καταστρέφων τὴν ἰδίαν του ζωὴν. Αὐτὸς ἐχρεώσται νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ζήσῃ διὰ νὰ ταπεινωθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ, εἰ δυνατόν, νὰ θεραπεύσῃ ὁπωσοῦν τὴν ἁμαρτίαν τῆς προδοσίας τοῦ Χριστοῦ.

Εἶναι μέγιστος κίνδυνος, τέκνα μου, νὰ ἀπατηθῇτε καὶ νὰ ἐκλάβητε τὴν αὐτοκατάκρισιν, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν, ὡς ἀληθῆ μετάνοιαν. Εἶναι μὲν αἰσθημα βασανιστικὸν καὶ δυσβάστακτον, καὶ εἰμπορεῖτε διὰ τὴν ἐκ τούτου λύπην νὰ νομίσῃτε ὅτι ὠφελεῖσθε· εἰμπορεῖτε σχεδὸν νὰ φαντασθῇτε ὅτι εἶναι τιμωρία τις διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ὅτι ἀφοῦ ἐκτελεσθῇ, ἐξαλείφεται ἡ ἁμαρτία καὶ θέλει συγχωρηθῇν.

Πλὴν μὴ λησμονῇτε ὅτι ἡ τοιαύτη αὐτοκατάκρισις καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι ἀληθὴς μετάνοια.

Ἄλλα διανοήματα καὶ αἰσθήματα χρειάζονται. Μὴν ἀπατάσθε ὡς πρὸς τοῦτο· ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰούδα, ὅστις ἔδειξε σαφέστατα τοι-

αὐτὴν αὐτοκατάκρισιν χωρὶς τινος ἀληθοῦς μετανοίας, ἅς ἐντυπωθῇ εἰς τὴν μνήμην σας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Δυνατὸν γὰρ γείνηται τοῦ πταίσματος θεραπεία καὶ γὰρ ζητηθῇ συγχώρησις, χωρὶς ἀληθοῦς μετανοίας. Ἀνακεφαλαίωσις.

ΜΗΤ. Θέλετε νομίσει τέκνα μου, ὅτι αὕτη ἡ ὑπόθεσις, εἰς τὴν ὅποιαν καταγινόμεθα, εἶναι ἐκτεταμένη· ἐλπίζω δὲ νὰ μὴ ἀηδιάσητε. Ἴσως δὲν θέλω δυνηθῇν καὶ ἐκ δευτέρου νὰ σᾶς τὴν ἐξηγήσω, διότι ἡ ζωὴ εἶναι ἀβέβαιος· καὶ στοχάζομαι ὅτι ἂν εἶχα χρέος νὰ ἐκπληρώσω ἀκριβῶς, εἶναι τὸ νὰ σᾶς δείξω πῶς δύνασθε νὰ διατηρήσητε τὴν αἰώνιον φιλίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ. Εἶναι δὲ ἐν μόνον μέσον νὰ τὸ κατορθώσητε, δηλαδή νὰ προσέλθῃτε πρὸς αὐτὸν ὡς μετανοοῦντες καὶ πιστεύοντες ἁμαρτωλοί.

Διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ σημαντικὸν νὰ ἐννοήσητε τί εἶναι ἀληθὴς μετάνοια, καὶ πρέπει νὰ ἐνασχοληθῶ ὅλαις δυνάμεσι νὰ σᾶς τὴν ἐξηγήσω.

Ὁ Ἀριστείδης μὲ εἶπεν, Ἀσπασία, ὅτι τῷ ἑ-

ὅσους ἐν ἀπὸ τὰ κάλλιστα σου βιβλία, ἀντὶ τοῦ ἁμαξίου σου, τὸ ὅποῖον χθὲς ἐσύντριψες μὲ τόσον κακὸν τρόπον.

ΑΣΠ. Ἐλυπήθην· διότι ἐθύμωσα κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐσύντριψά τὸ ἁμάξιον· Εὐχαριστοῦμαι νὰ ἔχῃ τὸ βιβλίον. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ συγχωρήσῃ. Σὲ εἶπε καὶ τοῦτο ἀκόμη, μῆτερ ;

ΜΗΤ. Ναί, μάλιστα. Πλὴν ἐνθυμήσου, κόρη μου, ὅτι εἶναι μία πράξις νὰ θεραπεύσῃς τὸ πταῖσμά σου καὶ νὰ ζητήσῃς συγχώρησιν· εἶναι ἕμως καὶ ἄλλη μία, δηλαδή νὰ αἰσθανθῇς καὶ ἀληθινὴν θλίψιν ὅτι ἔπταισες, καὶ νὰ αἰσθανθῇς ταύτην τὴν θλίψιν δι' αἰτίας δικαίας.

ΑΣΠ. Ὅταν ἐγὼ, μῆτερ, πράττω δίκαια, τίς ἢ χρεῖα νὰ ζαλίζωμαι τόσον διὰ νὰ εὔρω ὅποια εἶναι καὶ τὰ αἵτια ;

ΜΗΤ. Διότι δὲν εἰμπορεῖς νὰ πράξῃς δίκαια, ἂν τὰ αἵτιά σου ᾔῃται πονηρά.

Ἄν ἐλυπήθης διὰ τὸ ἄδικον, τὸ ὅποῖον ἔκαμες, συντρίψασα τοῦ ἀδελφοῦ σου τὴν ἁμαξίαν εἰς τὸν θυμόν σου, μόνον διότι ἐφοβήθης μήπως σὲ ἐπιβάλλω ποινὴν, τὸ αἰτιόν σου ἦτον ὅλως διόλου ἰδιωτελής. Τσιαύτη λύπη δὲν ἀπεδείκνυνεν ὅτι ἔγεινε μεταβολὴ εἰς τὴν καρδίαν σου πρὸς τὸ καλῆαρον, ἢ ὅτι δὲν ᾔθελες πάλιν θυμώσῃ καὶ πταί-

σει, ἐλπίζουσα ὅτι ἐγὼ· δὲν ἤθελα τὸ γνωρίσει.

Παρομοίως, ἂν τῷ ἔδωσες τὸ βιβλίον καὶ ἐζήτησες παρ' αὐτοῦ συγχώρησιν *μόνον* διὰ νὰ νομίσης ὅτι τὸν ἀπέδωκες τὴν ζημίαν τοῦ ἁμαξίου, τὰ αἷτια σου ταῦτα εἶναι ὅλως διόλου ἰδιοτελεῖ. Ἐδύνασο νὰ νομίσης ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἤθελες ἐλευθερωθῆν ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, καὶ ὅτι ὁ κακὸς τρόπος σου ἤθελε συγχωρηθῆν, καὶ δὲν ἤθελε σὲ ταράττει περισσότερο, ἀφοῦ τὸν ἀπέζημίωσες *τύσον καλὰ* καὶ τὸν ἔκαμες τῷ ὄντι μεγαλητέραν εὐεργεσίαν παρὰ τὴν ζημίαν.

Πρόσθε, εἰς ὅλα ταῦτα καὶ ὅτι ἐδύνασο νὰ σο-χασθῆς, ὅτι ἡ θεραπεία, τὴν ὁποίαν ἔκαμες, καὶ ἡ ζήτησις τῆς συγχωρήσεως, ἤθελαν μὲ παρακινήσει νὰ σ' ἐπαινέσω, καὶ νὰ σὲ ὀνομάσω καλὸν κοράσιον, καὶ νὰ συγχωρήσω ὁλοτελῶς ὅ,τι συνέβη. Καὶ οὕτω ἤθελες ἀποφύγει ὅχι μόνον τὸ νὰ σὲ ἐλέγχω ἐγὼ καὶ νὰ σὲ συμβουλεύσω νὰ φέρησαι εἰς τὸ ἐξῆς καλῆτερα, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδίας σου συνειδήσεως τὸν ἔλεγχον.

Ἀνίσως τοιαῦτα ἦσαν τὰ αἷτια, κόρη μου, ὅσα σὲ παρεκίνησαν νὰ δώσης πρὸς τὸν ἀδελφόν σου τὸ βιβλίον καὶ νὰ τοῦ ζητήσης συγχώρησιν, δὲν ὑπῆρχεν εἰς τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰ αἰσθήματά σου οὔτε ἵχνος ἀληθοῦς μετανοίας.

Αὐτὰ ταῦτα τὰ ἰδιοτελῆ αἵτια εἰμποροῦν, τέ-
κνα μου, νὰ σᾶς παρακινήσωσι νὰ θεραπεύσητε
τὴν καρδίαν σας διὰ κακὴν τινα διαγωγὴν ὅσας
εἰς ἄλλας περιπτώσεις καὶ νὰ ζητήσητε ἀπὸ τὸν
Θεὸν συγχώρησιν, χωρὶς νὰ ἔχητε τὴν μικροτέραν
μετάνοιαν διὰ τὰς ἀμαρτίας σας.

Εἰμπορεῖτε νὰ στοχασθῆτε ὅτι κάμνοντες τοι-
αύτην θεραπείαν ἢ καλὸν τε-εἰς τοὺς ἄλλους, (ἐν
εἵδει ἐλεημοσύνης), ἢ ὑπακούοντες ἐξωτερικῶς εἰς
τινας ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, δύνασθε νὰ νομίσητε ὅτι
μετριάξετε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ τὴν τιμωρίαν σας.

Εἰμπορεῖτε νὰ στοχασθῆτε ὅτι τοιουτοτρόπως
δύνασθε καὶ νὰ ἐξιλεόνητε τὸν Θεὸν διὰ τὴν εἰς
αὐτὸν ἀτιμίαν, καὶ δίδοντες πολύτιμόν τι πράγ-
μα, ἢ κάμνοντες ἔργον τι, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ
ἄρκετόν χρόνον καὶ κόπον, νὰ τῷ κάμητε μεγα-
λητέραν χάριν παρὰ τὴν ὁποίαν ἐκάμετε βλάβην.

Εἰμπορεῖτε νὰ στοχασθῆτε ὅτι τοιουτοτρόπως
δύνασθε νὰ συλλογίζησθε χωρὶς ἔλεγχον τῆς συ-
νειδήσεως, καὶ νὰ μὴ ταράττησθε πλέον διὰ τὴν
κακὴν διαγωγὴν σας.

Τοῦτο ὁμῶς δὲν εἶναι ἡ μετάνοια, τὴν ὁποίαν
ἀπαιτεῖ ὁ Θεός· μολονότι πολλοὶ τὸ ὠνόμασαν
μετάνοιαν. Μάλιστα ἐτόλμησαν νὰ φρονῶσιν ὅτι
πράττοντές τι ἔργον δύσκολον καὶ κοπιαστικόν,

ἢ κακουχούμενοι καὶ ταλαιπωρούμενοι, ἤθελαν ἐξιλεώσει τὸν Θεὸν διὰ τὴν παρακοήν των εἰς τοὺς νόμους του. Ἐνόμισαν δὲ ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἤθελον ἀξιωθῆν τῆς εὐνοίας του, ὡς ἄξιοι αὐτῆς.

Ὅσον ἡλικιώνεσθε, τέκνα μου, εἰμπορεῖτε νὰ ἔχητε ἀπαράλλακτα, καθὼς καὶ τώρα, τοιοῦτους στοχασμούς καὶ τοιαῦτα φρονήματα, θέλετε εὑρεθῆν εἰς μέγαν κίνδυνον ἐκλαμβάνοντες αὐτὰ ὡς ἀληθῆ μετάνοιαν.

Καὶ βλέπω τῷ ὄντι ὅτι ἔχετε τοιοῦτους στοχασμούς καὶ αἰσθήματα καὶ τώρα ἐνῷ εἰσθε ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου ὡς μέλη τῆς οἰκογενείας. Καὶ τὸ ἔδειξε, φοβοῦμαι, ἡ Ἀσπασία προθυμηθεῖσα νὰ ἐξιλεώσει τὸν ἀδελφόν της καὶ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ συγχώρησιν.

Θεωρήσατε, τέκνα μου, τὰ αἷτια, τὰ ὅποια σᾶς παρακινοῦν νὰ θεραπεύσητε τὸ σφάλμα σας καὶ νὰ ζητήσατε συγχώρησιν εἴτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἴτε ἀπὸ τὸν Θεόν.

Τὰ αἷτια ταῦτα, ἂν ἦραι δίκαια, προέρχονται ἀπὸ ἀγάπην. Θέλετε αἰσθανθῆν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς ἄλλους. Θέλετε προθυμηθῆν νὰ ὑπακούητε εἰς τὸν Θεόν, διότι εἶναι τόσον σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ ἅγιος καὶ

ἀγαθός. Θέλετε σπεύσει νὰ ἀγαθοποιῇτε τοὺς ἄλλους, διὰ νὰ ἐξομικωθῇτε πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ καταστήσῃ τὰ πλάσματά του εὐδαίμονα.

Ἄν ἐπτάσσετε εἰς τὸν Θεὸν παραβαίνοντες τινὰς τῶν νόμων του ἢ κακοποιοῦντες τοὺς ἄλλους, ἢ ἀγάπη, τὴν ὁποῖαν ἀνέφερα, θέλει σᾶς παρακινήσει νὰ μετανοήσητε, καὶ νὰ δείξητε ὅτι μετανοεῖτε, ζητοῦντες συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἀπὸ τοὺς συντρόφους σας, ἐξαλείφοντες τὸ κακόν, ὅσον δύνασθε. Καὶ τοῦτο δεικνύει τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀναγεννηθῇτε κατὰ τὴν καρδίαν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Χωρὶς δὲ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπης, ὅσα καὶ ἂν πράξῃτε, διὰ νὰ ἐξαλείψῃτε τὴν ἁμαρτίαν, δὲν εἶναι ἔργα μετανοίας ἀληθοῦς.

Τὰ καλὰ ἔργα, ὁποίου εἶδους καὶ ἂν ᾖναι, ἂν δὲν προέρχωνται ἀπὸ τοιαύτην ἀγάπην, δὲν ἀποδεικνύουσιν ἀληθῆ μετάνοιαν.

Ἀκούσατε τί λέγει περὶ τούτου ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸ δέκατον τρίτον κεφάλαιον τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς.

« Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου διὰ νὰ καῶ,

ἀγάπην δὲ δὲν ἔχω, (ἀγάπην δηλαδή πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους) οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Πρέπει δὲ ἡ καρδιά σας νὰ ἀναγεννηθῇ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ ἀποκτήσετε ταύτην τὴν ἀγάπην.

ΘΕΜ. Πότε θέλεις μᾶς διδάξει, μήτερ, τί ἐστὶν ἀληθὴς μετάνοια;

ΜΗΤ. Εἶμαι σχεδὸν ἐτοίμη νὰ τὸ ἐκτελέσω, καὶ ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχω, ἐπειδὴ σᾶς ἐξήγησα εἰς πλάτος ὅπως οὖν τί ἐστὶ ψευδὴς μετάνοια, καὶ ὅποια εἶναι τὰ αἰσθήματα καὶ οἱ στοχασμοὶ ἡμῶν χωρὶς ἀληθοῦς μετανοίας.

Πρὶν δὲ τελειώσωμεν τῆς ἐσπέρας ταύτης τὴν συνομιλίαν, θέλω ἐπαναλάβει ἐν συντόμῳ ὅ,τι σᾶς ἐξήγησα εἰς τὰς παρελθούσας συνομιλίας. Ἡ ἐπανάληψις αὕτη θέλει σᾶς βοηθήσει νὰ τὰ ἐντυπώσητε εἰς τὴν μνήμην σας, καὶ νὰ σᾶς προετοιμάσῃ νὰ ἐννοήσητε καλῶς ὅ,τι μέλλω νὰ σᾶς διδάξω.

Ἐὰν ἡ καθαυτὸ θλίψις, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεσθε πράττοντες ὅσα ὁ Θεὸς ἀπαγορεύει, ἢ μὴ πράττοντες ὅσα διατάσσει, ἐὰν, λέγω, προέρχεται ἀπὸ φόβον τῆς τιμωρίας, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἔταξε κατὰ τῶν παραδαινόντων τοὺς νόμους του, τότε δὲν μετανοεῖτε ἀληθῶς διὰ τὰς ἀμαρτίας σας.

Ἄν ὁ Θεὸς δὲν διώριζεν οὐδεμίαν τιμωρίαν κατὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ νομίσητε, ὅτι ἐκεῖνός μὲν δὲν ἤθελε γνωρίσει τὰς ἁμαρτίας σας, σὺς δὲ ἠθέλατε ἐξακολουθεῖ νὰ ἁμαρτάνητε, τὸ τοιοῦτον ἤθελε δείξει ὅτι δὲν μετενοήσατε ἀληθῶς.

Εἰμπορεῖτε μὲν νὰ ἐξομολογηθῇτε τὰς ἁμαρτίας σας πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πράττοντες τοῦτο νὰ συναισθάνησθε, ὅτι εἰσθε πταῖσται ἐνώπιόν του, καὶ ὅμως νὰ μὴ ἔχητε ἀληθῆ μετάνοιαν εἰς τὰς καρδίας σας. Ἐνδέχεται νὰ τὸ κάμνητε τοῦτο ὅλως διόλου διὰ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας· ἐνδέχεται νὰ ἐλπίζητε ὅτι ἡ ἐξομολόγησίς σας δύναται νὰ παρακινήσῃ τὸν Θεὸν νὰ ἦναι ὀλιγώτερον παρωργισμένος ἐναντίον σας, καὶ νὰ σᾶς τιμωρήσῃ μὲ ὀλιγωτέραν αὐστηρότητα, ἢ καὶ διόλου νὰ μὴ σᾶς τιμωρήσῃ. Ἄν ταῦτα ἦναι τὰ αἷτια τῆς ἐξομολογήσεως τῶν ἁμαρτιῶν σας πρὸς τὸν Θεόν, αὐτῇ δὲν ἀποδεικνύει ὅτι μετενοήσατε ἀληθῶς.

Ἀληθὴς μετάνοια εἶναι περισσώτερόν τι παρὰ σταθερὰν ἀπόφασιν ἢ σκοπὸν νὰ παύσητε ἁμαρτάνοντες, καὶ νὰ ἀρχίσητε νὰ ἀγαπᾶτε τὸν Θεόν καὶ νὰ ὑπακούητε εἰς αὐτόν. Τοιαύτη ἀπόφασις δὲν θέλει σᾶς χρησιμεύσει ποσῶς, ἂν δὲν προέρχηται ἀπὸ ἐγκάρδιον θλίψιν διὰ τὰς ἁμαρτίας

σας, ὡς γενομένας ἐναντίον τοῦ Πανσόφου, τοῦ Παναγίου, τοῦ Δικαιοτάτου καὶ Παναγάρχου Θεοῦ. Δὲν θέλει σᾶς χρησιμεύσει, ἂν δὲν συναισθάνησθε καὶ εἰλικρινῇ πεποιθήσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν μόνον Σωτῆρα τῶν ἀνθρώπων. Δὲν θέλει σᾶς χρησιμεύσει παντελῶς, ἂν ἐπιστηρίζηται εἰς μόνην τὴν ἰδίαν σας δύναμιν. Ὅταν δὲ κάμνητε τοιαύτην ἀπόφασιν, χρεωστεῖτε νὰ παρακαλῇτε τὸν Θεόν, διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ σᾶς καταπέμψῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ νὰ σᾶς ἐνσχύσῃ νὰ τὸ κρατῇτε καὶ νὰ ἀναγεννηθῇτε κατὰ τὸν νοῦν.

Ἐνδέχεται μὲν νὰ παύσητε ἀπὸ τινος ἁμαρτίας, καὶ νὰ νομίζητε ὅτι μετενοήσατε ἀληθῶς· ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ γείνη, ἂν ἐξακολουθῇτε νὰ πράττετε ἄλλας ἁμαρτίας.

Διότι τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι μόνον ἀποχὴ ἀπὸ μίαν ἁμαρτίαν, καὶ μεταβολὴ εἰς ἄλλας. Ἡ μετάνοια διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἂν ᾖ ἀληθὴς, θέλει συνοδεύεσθαι μὲ μετάνοιαν δι' ὅλας. Ἡ παῦσις μιᾶς ἁμαρτίας δὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι μετενοήσατε ἀληθῶς δι' αὐτήν, ἂν δὲν ὑπάρχῃ καὶ διηνεκὴς προσπάθεια καὶ εὐχὴ νὰ ἀποφύγητε ὅλας, καὶ νὰ πράττετε ὅσα ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ σᾶς.

Ἐνδέχεται νὰ αἰσθάνησθε μεγάλην καὶ βαθεῖαν αὐτοκατάκρισιν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ὁ Ἰούδας, καὶ ὁμοῦ νὰ μὴ μετανοήτε δι' αὐτὴν ἀληθῶς· ἐνδέχεται νὰ ἐξαίτητε ἄφεσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ θεραπεύσητε τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους ζημίας, καὶ τοιοῦτότρόπως, καθὼς καὶ μὲ τὰ καλὰ ἔργα νὰ ἐλπίζετε ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς σας καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ, χωρὶς νὰ μετανοήσητε ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας σας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ἡ ἀληθὴς μετάνοια μᾶς παρακινεῖ εἰς νέας θεωρίας περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐντελοῦς εἰς αὐτὸν ἀγάπης καὶ ὑποταγῆς· καὶ περὶ ἐνδομύχου θλίψεως διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην μας πρὸς τὸν Θεόν· εἰς νέας θεωρίας περὶ τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ πταίσματός μας εἰς τὴν παράβυσιν αὐτῶν.

ΜΗΤ. Τώρα, τέκνα μου, ἐγείναμεν ἱκανοὶ νὰ προσέξωμεν ἰδιαιτέρως καὶ νὰ μάθωμεν τί ἐστὶν ἀληθὴς μετάνοια.

Διὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ ἐνθυμηθῆτε ὅτι, ὅσοι

μετανοῶσιν ἀληθῶς διὰ τὴν ἁμαρτίαν, δὲν ἔχουσιν κυρίως τοὺς αὐτοὺς στοχασμοὺς οὔτε τὰ αὐτὰ αἰσθήματα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

- Θέλω δὲ σᾶς περιγράψει πολλοὺς στοχασμοὺς καὶ αἰσθήματα, τὰ ὅπου ἔχουν ὅσοι μετανοῶσιν ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας των. Δὲν θέλουν ἔχει ὅλα ἐξ αὐτῶν, ἅμα αἰσθανθῶσι κατὰ πρῶτον τὴν μετάνοιαν ταύτην.

Ἄλλ' ἐὰν ἐπιζήσωσι, θέλουν τὰ ἀποκτήσει γρηγορά ἢ ἄργά, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον δραστηριώτερα.

Πολλοὶ θέλουν ἔχει τινὰς ἀπὸ τοὺς στοχασμοὺς τούτους καὶ τὰ αἰσθήματα, γρηγορώτερα ὡς πρὸς ἄλλους, καὶ ὅχι κατὰ τὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν θέλω σᾶς ἀναφέρει. Πολλοὶ πάλιν θέλουν ἔχει τινὰς ἀπὸ τοὺς στοχασμοὺς τούτους καὶ τὰ αἰσθήματα πολὺ καθαρώτερα καὶ ἰσχυρότερα παρ' ὅσον τὰ ἔχουν ἄλλοι.

Πολλοὶ προσέτι μετανοοῦντες διὰ τὰς ἁμαρτίας των, ἔχουν περισσότερον φόβον διὰ τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν παρὰ ἄλλοι. Αὕτη ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν τρομερὰν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ἀθλιότητα τῶν μέχρι τέλους ἀμετηχνοήτων, εἴμπορεῖ νὰ ᾖναι πολλὰ ἰσχυρὰ εἰς τινὰς μετανοοῦντας ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας

τιων. Τοῦτο δὲ δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μετάνοιά των δὲν εἶναι εἰλικρινής· τοῦτο μάλιστα πολλάκις συνοδεύει τὴν ἀληθῆ μετάνοιαν, καὶ εἶναι μεμιγμένον με ἄλλους διαλογισμοὺς καὶ αἰσθήματα, τὰ ὅποια τώρα θέλω ἀρχίσει νὰ σᾶς περιγράψω.

Τινὲς τῶν ὅσοι αἰσθάνονται ὀλίγον ἢ οὐδόλως τὸν τοιοῦτον φόβον τῆς μελλούσης τιμωρίας, κατακυριεύονται, ἀποφασίζοντες νὰ μετανοήσωσι διὰ τὰς ἁμαρτίας των, ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς μελλούσης μακαριότητος εἰς τὸν οὐρανόν. Παρατηροῦν ὅτι ὁ κόσμος οὗτος δὲν δύναται νὰ τοὺς καταστήσῃ εὐδαίμονας. ἤκουσαν τὰς φιλανθρώπους καὶ εὐσπλαγχνικὰς προσκλήσεις τοῦ Θεοῦ, νὰ πορευθῶσι πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς μετανοίας, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ τὰς χαραιοῦς ἐπαγγελίας αὐτοῦ, ὅτι ὅσοι ἔλθωσιν εἰς αὐτὸν τοιοῦτοτρόπως, θέλει τοὺς δεχθῆν καὶ τοὺς καταστήσῃ εὐδαίμονας εἰς τοὺς αἰῶνας.

Αὕτη ἡ ἐπιθυμία τῆς μελλούσης μακαριότητος οὐδαμῶς δὲν δεικνύει ὅτι ἡ μετάνοιά των δὲν εἶναι εἰλικρινής. Περιέχει δὲ πάντοτε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀληθῆ μετάνοιαν, καὶ εἶναι μεμιγμένη με τοὺς ἄλλους διαλογισμοὺς καὶ τὰ αἰσθήματα, τὰ ὅποια τὴν συγκροτοῦσιν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τῆς μελλούσης ἀθλιότητος, ἡ ἢ

ἐπιτυχία τῆς μελλούσης μακαριότητος, τὰ μόνον ἀντικείμενα τῆς προσοχῆς καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀληθῶς μετανοοῦντος. Ἄλλα καὶ μεγαλύτερα ἀντικείμενα παρὰ τὸ ἀτομικόν του ὄφελος ἐπισύρουν τὴν μεγίστην του προσοχὴν, καὶ ἐξυπνοῦν τὰ ἰσχυρότερα του αἰσθήματα.

Ἀποβλέπει εἰς τὸν Θεόν καὶ συλλογίζεται περὶ αὐτοῦ ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε. Τὸν θεωρεῖ ὡς ὄν, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐπλάσθη, καὶ τὸ ὅποιον τὸν διατηρεῖ εἰς τὴν ζωὴν, καὶ τῷ ἔδωκεν ὅ,τι ἔχει καὶ ὅ,τι ἀπολαμβάνει.

Θεωρεῖ διὰ τοῦτο τὸν Θεὸν ὡς ἀπαιτοῦντα διὰ καίως τὴν τελειοτάτην αὐτοῦ ἀγάπην καὶ ὑποταγὴν.

Στοχάζεται ὅτι ἔπταισε μὴ ἀποδώσας εἰς τὸν Θεὸν ταύτην τὴν ἀγάπην καὶ ὑποταγὴν. Στοχάζεται ὅτι δὲν μένει οὐδεμίαν πρόφασιν εἰς τοῦτο. Στοχάζεται ὅτι ἡ ἁμαρτωλὸς αὐτοῦ διάθεσις καὶ ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τὸν παρέσυραν εἰς αὐτό.

Καταλαμβάνει τὸ μέγα πταῖσμα τῆς ὑπερηφάνειας καὶ ἀπειθείας του. Λυπεῖται δι' αὐτὸ ἀληθῶς καὶ εὐδομύχως.

Ἡ συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη θέλησίς του ὑποτάσσεται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅχι ὡς βιασμένη νὰ πράξῃ τὸ τοιοῦτον ὡς παιδίον πε-

· θόμενον εἰς τὴν θέλῃσιν τῶν γεννητόρων τοῦ διὰ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ καὶ προσπαθεῖ νὰ κάμῃ τὸ τοιοῦτον ἐλεύθερα, πληρέστατα καὶ εὐχάριστα, καὶ ἀφοσιοῦται εἰς τὸν Χριστὸν διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἡ θέλησίς του ὑποτάσσεται καθ' ὅλα εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν συνδράμῃ ὁ Θεὸς καὶ εὐδοκήσῃ καλῆτερα καθοδηγῶν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγιότητα καὶ εἰς τὴν οὐράνιον· του βασιλείαν.

Θεωρεῖ τὸν Θεὸν ὡς φανέντα πρὸς αὐτὸν ἄκρως ἀγαθόν. Στρέφει τὰ βλέμματά του εἰς τὴν προτέραν του ζωὴν, καὶ βλέπει πόσας παραγορίας, χάριτας καὶ προνόμια ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ οὐράνιόν του Πατέρα.

Πόσοι ἄλλοι ἠξιώθησαν ὀλίγας, ἢ μόλις μίαν ἀπὸ τὰς χάριτας ταύτας ! Αὐτὸς δὲν ἦτον ἄξιος νὰ θεωρηθῇ προσφιλέστερα τῶν ἄλλων· θαυμάζει πῶς νὰ μὴ θεωρηθῇ χειρότερα. Διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐγνώρισαν τὸ χρέος των, ὡς αὐτὸς τὸ ἰδικόν του.

Ὁ Θεὸς εἰδεῖξε μεγάλην συμπάθειαν καὶ μακρὰν ὑπομονὴν πρὸς αὐτὸν, καθότι δὲν τὸν ἐστέρησεν ὅλας του τὰς χάριτας, τὰς ὁποίας τόσον ἀλόγως μετεχειρίσθη, καὶ δὲν τὸν ἀφῆκε

τὴν ζωὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἁμαρτιῶν του.

Καὶ ἐκτὸς τούτων ὅλων, πόσον μεγάλην καὶ ἑξαισίον ἀγάπην ἔδειξεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του ἁμαρτωλοὺς, πέμψας τὸν μονογενῆ καὶ ἀγαπητὸν τοῦ Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ διὰ νὰ συγχωρηθῶσι καὶ σωθῶσιν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν !

Αὐτὸς ἤκουσε καὶ ἔμαθε περὶ τοῦ Σωτῆρος τούτου, περὶ τοῦ φιλανθρώπου καὶ ἐλεήμονος Ἰησοῦ Χριστοῦ, περὶ τούτου τοῦ φίλου καὶ βοηθοῦ τῶν ἁμαρτωλῶν, περὶ τούτου τοῦ ἀπελευθερωτοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ ἀπὸ τὴν κόλασιν, περὶ τούτου τοῦ Παντοδυνάμου Λυτρωτοῦ.

Προσεκλήθη, παρεκινήθη, καὶ ὠδηγήθη πολλάκις νὰ προσέλθῃ εἰς αὐτόν, νὰ πισεύσῃ εἰς αὐτόν, νὰ σωθῇ δι' αὐτοῦ, καὶ νὰ γείνῃ εὐδαίμων καὶ τίωρα καὶ πάντοτε.

Αὐτὸς ἤμαρτεν ἐναντίον ὅλων τούτων τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ ἤμαρτεν ἐναντίον ὅλης αὐτῆς τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Χριστοῦ. Βλέπει τὸ πταίσμα του ὅποιον δὲν τὸ εἶδεν ἄλλοτε.

Αἰσθάνεται ὅτι ἀπεδείχθη πολλὰ διεστραμμένος καὶ ἀχάριστος ἁμαρτωλός. Ἐλεεινολογεῖται διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην του· ἐξομολογεῖται εἰς τὸν Θεόν· λυπεῖται ὥς μικρὸν παιδίον, τὸ ὅποιον

ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ μὲ ταπεινὴν καὶ συντετριμμένην καρδίαν εἰς τὸν φιλόστοργον πατέρα του, τὸν ὁποῖον παρώργισε· ἐπιστρέφει ἐγρήγορα εἰς τὴν ὁδόν, τὴν ὁποῖαν τῷ ἔδειξεν ὁ Οὐράνιος του Πατήρ. Γνωρίζει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν δεχθῆν, ἂν δὲν ἔλθῃ μὲ πίστιν εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ μὲ πλήρη πεποιοῦσιν εἰς ὅσα αὐτοῦς ἔκαμε καὶ ὑπέμεινε διὰ νὰ τὸν φιλιώσῃ μὲ τὸν Θεόν.

Πράττει δὲ ὅλα ταῦτα ἀφιερωμένος εἰς τοῦτον τὸν Σωτῆρα, καὶ πλήρης ὢν ἐγκλημάτων, πιστεύει τὰς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ καὶ προσφεύγων εἰς τὸ ἔλεός του, νομίζει ὅτι τώρα, καὶ διὰ παντός, ἡ θλίψις του διὰ τὰς ἀμαρτίας του θέλει εἶσθαι βαθυτάτη· διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων ἐχρειάσθη νὰ ὑπομείνῃ ὁ Σωτὴρ τὸν σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον. Καὶ ἡ ἐνοχὴ του τῷ φέρεται τῷ ὄντι μεγάλη, ἡ ἀγνωμοσύνη του ἀξιοκατάκριτος, ὅταν παρατηρῇ πόσον καιρὸν ἐξηκολούθει νὰ ἀποβάλλῃ τοῦτον τὸν Σωτῆρα, καὶ νὰ καταφρονῇ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα τῷ ὄντι εὕρισκει περίστασιν μετανοίας, δακρύων, στεναγμῶν, καὶ βαθείας ψυχικῆς θλίψεως!

Ὁ ἀληθὺς μετανοῶν ἀποβλέπει εἰς τὸν Θεόν, καὶ θεωρεῖ τοὺς νόμους του ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε.

Βλέπει ὅτι, καθὼς αὐτὸς ὁ Θεὸς, οὕτω καὶ οἱ νόμοι του εἶναι ἅγιοι, δίκαιοι, καὶ καλοὶ, ὅτι ἦτο δίκαιον καὶ ὠφέλιμον νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς τοιοῦτους νόμους, καὶ νὰ τιμᾶται καὶ ὑπακούηται ἀπὸ ὅλα τὰ δημιουργήματά του.

Βλέπει ὅτι ὁ Θεὸς ἀπὸ μεγάλην του ἀγαθότητα ἔκαμε τοὺς νόμους τούτους, καὶ ὅτι, ἂν ὅλοι ὑπετάσσοντο εἰς αὐτοὺς, ἤθελαν συγκροτήσει μίαν οἰκογένειαν ἀγάπης, εὐτυχῇ διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην καὶ ὑπακοήν, καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους φιλίαν, καὶ μάλιστα διότι τοὺς βλέπει εὐτυχεῖς καὶ καλοὺς. Αἰσθάνεται ὅτι ἀπεδείχθη πολλὰ φίλαυτος καὶ πταίστης μὴν ὑποταχθεὶς εἰς τούτους τοὺς νόμους.

Μίαν φορὰν τοὺς ἐνόμιζεν αὐστηροὺς καὶ πάντοτε ἐναντίους εἰς τὴν ἄνεσιν καὶ ἀγαλλιάσιν του.

Τώρα δὲ αἰσθάνεται ὅτι εἶναι τῷ ὄντι ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐδαιμονίαν ὥς καὶ τῶν ἄλλων, ὁδηγοῦντες εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εἰρήνης. Αἰσθάνεται ὅτι εἶναι δικαίως καταδικασμένος, διότι παρέβη τούτους τοὺς νόμους, καὶ ὅτι ἡ μόνη ἐλπίς του ν' ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν, εἶναι ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Χριστόν.

Ἐλεεινολογεῖται διὰ τὴν προτέραν του ἀπειθειαν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἡ ἐνθερμος ἐπιθυμία τῆς

ψυχῆς του εἶναι νὰ δύναται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐνωῇ
ὅσα ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ ὁ Θεὸς, καὶ νὰ τὰ ἐκτελῇ
μὲ παρδίαν πρόθυμον καὶ ὑπήκοον.

Αὐριον τὸ ἑσπέρας, τέκνα μου, θέλομεν ἰδεῖ
καλῆτερον τί ἐστὶν ἀληθῆς μετάνοια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

‘Ο μετανοῶν θεωρεῖ τὴν ἁμαρτίαν ὡς γενομένην κατὰ τοῦ Θεοῦ. Αἰσθάνεται μεγίστην ἀποσιτροφὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. Ἐξομολογεῖται τὰς ἁμαρτίας του εἰς τὸν Θεόν. Ἐλεεινολογεῖται ὡς πταίστης, διότι δὲν ἐφρόντισε νὰ ἀγαθοποιήσῃ ἄλλους.

ΘΕΜ. Ὅσα μᾶς ἐξήγησας χθὲς τὸ ἑσπέρας, μῆτερ, ἀποδεικνύουν ὅτι μεγάλη μεταβολὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ γείνη εἰς τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀληθῶς μετανοοῦντος.

ΜΗΤ. Τῷ ὄντι, τέκνον μου. Ἀλλ’ ἐγὼ μέλλω νὰ σᾶς διδάξω περισσότερα, διὰ ταύτην τὴν μεταβολὴν, καὶ θέλετε εἰδεῖ, ὅτι εἶναι τῷ ὄντι μέγα καὶ θαυμάσιον πρᾶγμα τὸ τοιοῦτον.

‘Ο ἀληθῶς μετανοῶν συλλογίζεται διὰ τῆς ἁμαρτίας, ὡς οὐδέποτε πρότερον.

Καταρχὰς τῷ ἐφάνη μικρὸν κακόν· ἐσυλλογίζετο περὶ αὐτῆς ἐπιπολαίως· ἴσως δὲ καὶ νὰ ὠμίλει περὶ αὐτῆς μὲ ἀδιαφορίαν, ἢ ὡς συνειθίζου νὰ κάμουν οἱ πταῖσται, ἴσως καὶ νὰ ἐγέλα δι αὐτήν.

Ἀνίσως δὲ ἐνίστε ἐσυλλογίζετο δι αὐτήν καὶ σπουδαίως, τὸ τοιοῦτον ἐγίνετο ὅχι διὰ τὴν προσβολὴν, ἣτις ἐγείνεν ἐναντίον τοῦ Ἁγίου καὶ Δικαίου Θεοῦ, ἀλλὰ διότι ἐδύνατο νὰ τὸν ἐκθέσῃ εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς ἀμαρτίας.

Τὰ ἐπακόλουθα ταῦτα ἐσυλλογίσθη μόνον.

Τώρα δὲ θεωρεῖ τὴν ἀμαρτίαν μὲ ἄλλο ὄμμα. Τὴν θεωρεῖ ὡς μέγα κακόν, καὶ κυρίως ὡς γινόμενὴν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι τοῦ αἰ ἀμαρτίαι τῷ φαίνεται ὅτι ἐπράχθησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δι αὐτῶν παρεβίασε τὰς δύο μεγάλας ἐντολάς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε, καὶ χρεωστοῦμεν νὰ τὰς φυλάττωμεν πάντοτε.

Αἰσθάνεται ὅτι τὸ ἀμάρτημά του εἰς τὸ ὅτι ἠδίκησε τοὺς ἄλλους, ἢ διότι δὲν ἐπροσπάθησε νὰ τοὺς εὐεργετήσῃ, ἂν καὶ μέγα, εἶναι μικρὸν ὡς πρὸς τὸ πταῖσμά του γινόμενον κατὰ τοῦ Θεοῦ.

Βλέπει πόσα τρομερὰ κακὰ θέλουν συμβῆ, ἂν ὅλοι ἡμάρτανον ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ὡς αὐτὸς οὐ-

τος, καὶ ἂν ἐξηκολούθουν ν' ἁμαρτάνωσι, πόσον ἤθελεν ἀτιμασθῆν ὁ Θεός· καὶ πόση ἀταξία, σύγχυσις καὶ ἀθλιότης ἤθελε κατακυριεύσει τὰ πάντα.

Αἰσθάνεται ὅτι, ὅσον περισσότερον ἡμάρτησε, τόσον περισσότερον ἔδειξε διάθεσιν νὰ προξενήσῃ ταῦτα τὰ κακὰ νὰ ἀντιβῇ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ καταστήσῃ τοὺς ἄλλους ἀθλίους.

Τοῦτο τὸν γεμίζει ἀπὸ βαθυτάτην λύπην, ἐλεεινολογεῖται διὰ τὰς ἁμαρτίας του ὡς προσβολὰς οὔσας κατὰ τοῦ Θεοῦ· θρηνεῖ διὰ τὴν ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν αἱ ἁμαρτίαι του ἐπροξένησαν εἰς τοὺς ἄλλους· θλίβεται δὲ καθ' ὑπερβολὴν, συλλογίζομενος ὅτι παρεκίνησε καὶ ἄλλους εἰς τὴν ἁμαρτίαν διὰ τοῦ παραδείγματος του, καὶ ὅτι συνήργησεν ἴσως, εἰς τὸν αἰώνιον αὐτῶν ὄλεθρον. Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ συνδέει μὲ τὸ μέγιστον πῖσος τῆς ἁμαρτίας.

- Καὶ τιμωρία ἂν δὲν ἐπικηται κατὰ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, αὐτὸς ὅμως θέλει μισεῖ τὴν ἁμαρτίαν ὡς χεῖριστον τῶν κακῶν.

- Βδελύσσεται τὰ παρελθόντα ἁμαρτωλὰ αἰσθήματα καὶ τὴν διαγωγὴν του. Δὲν δύναται νὰ τὰ συλλογισθῇ χωρὶς αἰσχύνην καὶ αὐτοκατάκρισιν. Αἰσθάνεται πόσον τὸν ἐξεφάλτισεν ἡ ἁμαρτία, πόσον ἄχρηστος, καὶ χειρότερος παρ' ἄχρηστος, ἀπε-

των. Οὐδέποτε ὁμως ἐσυλλογίζετο, νὰ δώσῃ τίποτε ἢ νὰ στενοχωρηθῇ αὐτὸς διὰ νὰ εὐεργετήσῃ τοὺς μὴ ὄντας φίλους ἢ σχετικούς του.

Τώρα δὲ βλέπει πόσον ἰσχυρῶς ἦτο κατὰ τοῦτο· πόσον ἐλησμόνησε τὸν Θεόν, καὶ τὸν Σωτῆρα, καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, φερόμενος οὕτω πρὸς τὸν πλησίον του, καὶ πόσον ἐλησμόνησεν ἑλποτελῶς νὰ προσπαθήσῃ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἀληθῶς εὐτυχεῖς, παρκαινῶν αὐτοὺς νὰ ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν καὶ νὰ διάγῳσι κατὰ τὰς ἐντολάς του.

Παρατηρεῖ ὅτι ὁ Θεὸς τὸν ἔθεσεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ ἀγαθοποιῇ τοὺς ἄλλους, ὅχι μόνον διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν.

Ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· συλλογίζεται πόσον περιήρχετο ἀγαθοποιῶν, πόσον δηλαδὴ τοιουτοτρόπως ἔκαμνε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ μᾶς ἀφῆκε παράδειγμα νὰ τὸ μιμηθῶμεν.

Αἰσθάνεται ὅτι ἦτο πολὺ ἀμελής τοῦ καθήκοντός του μὴ ἀκολουθήσας τὸ παράδειγμά του· καὶ λυπεῖται δι' αὐτὸ ἐγκαρδίως.

Ἐλπεινολογεῖται διὰ τὴν προτέραν του ζωὴν, τὴν ὁποίαν ἐπέρασε ζητῶν μόνον ἰδίον του ὄφελος, καὶ σὺνεργῶν ὀλίγον ἢ διόλου εἰς τὴν εὐτυχίαν

Λεὶ πιστεύει ἐντελῶς ὅσα ὁ Χριστὸς ἔπραξε
καὶ ὑπέμεινε διὰ τὴν συγχώρησιν αὐτοῦ καὶ
τὴν φιλιώσιν του μετὰ τὸν Θεόν.

ΜΗΤ. Πλησιάζομεν τώρα, τέκνα μου, εἰς τὸ
τέλος τῆς ὑποθέσεως. Χαίρω διὰ τὴν ὁποίαν ἐδεί-
ξατε προσοχὴν. Προσέξατε ὁμοίως ἔτι ὀλίγον.

ΘΕΜ. Συμπεραίνω, μητέρα, ἀφ' ὅσα μᾶς ἐδί-
δαξες ὅτι ἕκαστος πρέπει νὰ ἐξακολουθῇ τὴν με-
τάνοιαν δι' ὅλης του τῆς ζωῆς.

ΜΗΤ. Ὅστις ἀρχίζει ἀληθῶς νὰ μετανοήσῃ
διὰ τὰς ἁμαρτίας του, θέλει μετανοεῖ ἐνόςφ' ἑχὼς
ἁμαρτίας. Καθότι ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ πράττῃ
οὕτω διὰ πᾶσαν ἁμαρτίαν.

Ὁ Θεὸς πειράζεται πάντοτε ἀπὸ ὁποιανδήποτε
ἁμαρτίαν μεγάλην καὶ μικράν, εἴτε τῶν ὅσοι τὸν
ἀγαποῦν καὶ ὑποτάσσονται εἰς αὐτὸν, εἴτε τῶν
ὅσοι δὲν τὸν ἀγαποῦν.

Φρονοῦσί τινες περὶ μετανοίας ὅτι εἶναι ἔργον,
εὖ ὅποιον πρέπει νὰ γείνη ἐφ' ἅπαξ, ἢ εἰς ὀλίγον
καιρὸν, καὶ ὅτι ἀφοῦ συναισθανθῶσιν ἀρκετὴν θλί-
βειν διὰ τὰς ἁμαρτίας των, δὲν νομίζουν πλέον
ἐναγκαλίον νὰ λυπηθῶσι καὶ πάλιν δι' αὐτάς.

Σεῖς δέ, τέκνα μου, εἰμπορεῖτε νὰ γνωρίσητε
πόσον μεγάλη ἀπάτη εἶναι τὸ τοιοῦτον. Ἀνίσως

παραδείγματος χάριν, μὲ παρήκουε κάνεις ἀπὸ σὰς χθές, καὶ λυπούμενος τῶρα δι' αὐτὸ ἤθελε μὲ ζητήσῃ συγχώρησιν, εἶναι δίκαιον νὰ νομίσῃτε, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ λυπηθῇτε πάλιν αὖριον καὶ νὰ μὲ ζητήσῃτε συγχώρησιν, ἂν πάλιν ἠθέλετε μὲ παρακούσει ;

Ὁχι, τέκνα μου, ὄχι. Ὁ ἀληθῶς μετανοῶν εἶναι προθυμότατος νὰ ἐλεεινολογῇται ὡς ἄνθρωπος ἁμαρτάνει· καθότι γνωρίζει καὶ αἰσθάνεται πόσον μέγα κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία. Τὸ δὲ ἔλεος, τὸ ὁποῖον ἔδειξεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, συγχωρῶν τὰς περασμένας του ἁμαρτίας, αὕτη ἡ θαυμαστὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σωτῆρος θέλει τὸν κατατῇ μὲ βαθυτάτην λύπην, ὅταν παρατηρήσῃ ὅτι ἔπεσεν εἰς πειρασμὸν, καὶ ἡμαρτῶν ἐναντίον εἰς τοιαύτην ἀγαθότητα καὶ ἔλεος· θέλει αἰσθάνεσθαι προσέτι, πόσον εἶναι ὑποκείμενος νὰ ἁμαρτήσῃ πάλιν.

Τοῦτο δὲ εἶναι τεκμήριον ἀληθοῦς μετάνοιας. Ὁ ἀληθῶς μετανοῶν γνωρίζει ὅτι ἂν ὁ Θεὸς τὸν ἄφινεν ἀβοήθητον, ἤθελεν ἐξακολουθεῖ νὰ ἁμαρτάνῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἦθελε σκληρυνεσθαι εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἦθελε διαμένει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς αἰωνίου ἀπωλείας.

Γνωρίζει ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διήνοιξε τοῖς

ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας του, διὰ νὰ ἴδῃ τὸ πταῖσμα καὶ τὸν κίνδυνόν του, καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸν παρεκίνησε, διὰ παρτοδυνάμου ἰσχύος καὶ ἐπιπνοίας, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν, νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Αἰσθάνεται ὅτι τὸ αὐτὸ Πνεῦμα πρέπει νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ κάμῃ τὸ χρέος του ὡς πιστὸς ὁπαδὸς τοῦ Λυτρώτου.

Αἰσθάνεται ὅτι, ἂν καὶ ἰδίως πρέπη νὰ ἀγωνίζηται κατὰ πάσης ἁμαρτίας, καὶ νὰ ἀνθίσταται πρὸς πάντα πειρασμόν, ἡ δύναμις αὐτοῦ εἶναι ἀνίσχυρος. Λέγει, ὡς ὁ Παῦλος, « Πάντα δύναμαι διὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις με ἐνδυναμόνει. » [Φιλιπ. δ', 13.]

Εὐχεται ἀδιακόπως διὰ ταύτην τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν. Ἐννοεῖ ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ὅταν ἀρχίζῃ νὰ αἰσθάνηται εἰς ἑαυτὸν τινὰ δύναμιν, καὶ νὰ λησμονῇ ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Θεόν, καταλαμβάνει ὅτι τότε ὁ πειρασμός του προέβη εἰς τὴν μεγίστην του δύναμιν, καὶ ὅτι κινδυνεύει μεγάλως νὰ ὑποπέσῃ εἰς ἁμαρτίαν.

Ἡ δὲ περίστασις αὕτη τῷ γίνεται καλὸν μάθημα· καὶ καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν προσεύχεται ἐνθέρμως, ἵνα ἐπισχυθῇ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν ἀνθρώπον, εἰς ὅλους τοὺς ἀξίους διαλογισμούς, διανοήμα-

τα, ἐπιθυμίας, καὶ σκοποὺς τῆς ψυχῆς του.
 Ἐνθυμεῖται δὲ καὶ τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ
 εἰς ὅλας του τὰς ὀλίψεις καὶ τοὺς πειρασμούς.
 « Ὅσοι ἐλπίζουν εἰς τὸν Κύριον, θέλουν ἀνανεώσει
 τὴν δυνάμειν των. » [Ἠσαΐ. μ'. 30.] « Μὴ φοβοῦ,
 διότι ἐγὼ εἶμαι μετὰ σοῦ. Μὴ τρομάζῃς, διότι
 ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός σου. Θέλω σὲ ἐνισχύσει· μάλι-
 στα θέλω σὲ βοηθήσει, θέλω σὲ ὑπερασπισθῇ με
 τὴν δεξιάν τῆς δικαιοσύνης μου » [Αἰθ. 10.]

Τὸ δὲ τελευταῖον, τὸ ὁποῖον θέλω σᾶς ἀναφέ-
 ρει ὡς παντοτεινὸν σύντροφον τῆς μετανοίας, εἶναι
 πλήρης πεποιθήσις εἰς ὅσα ὁ Χριστὸς ἔπραξε
 καὶ ὑπέμεινε διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν
 ἡμῶν, καὶ διὰ τὰς μᾶς φιλιώσῃ μετὰ τὸν Θεόν.

Ὁ ἀληθῶς μετανοῶν αἰσθάνεται ὅτι διὰ τῆς
 μετανοίας του δὲν δύναται μόνος νὰ κάμῃ οὐδε-
 μίαν θεραπείαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ παρελ-
 θόντα ἁμαρτήματά του. Γνωρίζει ὅτι τοῦτο πρέ-
 πει νὰ γείνη διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Δὲν δύ-
 νηται νὰ ἐπικαλῇται τὴν ἄφεσιν, ὡς δικαίωμα,
 ἢ διότι διὰ τῆς μετανοίας ἔπραξεν ἔργον, τὸ ὁποῖ-
 ον τὸν καθιστᾷ ἐπ' αἵμιον ἀγχωρήσεως. Δὲν δύνα-
 ται νὰ τὴν ἐπικαλῇται ὡς ἄξιός αὐτῆς, διότι
 ἐφέρθη τόσον καλῶς καὶ μετενόησε διὰ τὰς ἁμαρ-

τίς του. Καθότι μὲ τὴν μετάνοιαν ἐξετέλεσε τὸ χρέος του, ἂν καὶ δὲν ἐλάβανεν ἀπὸ τῶν Θεῶν οὐδεμίαν χάριν· ναί, καὶ ἂν τιμωρηθῇ διὰ τὰς ἀμαρτίας του, καθ' ὅλην τὴν αὐστηρότητα, τὴν ὁποίαν ἠπέλησεν ὁ Θεός.

Ἀνίσως τις ἔπραξέ τι ἄδικον, ἂν ἔκλεψεν, ἢ ἐφόνευσεν, καὶ ὑπομείνῃ τὰς ποινὰς, ὅσας οἱ νόμοι ἐπιβάλλουν εἰς τοιαῦτα ἐγκλήματα, δὲν πρέπει αὐτὸς ἄρά γε καὶ οὕτω νὰ καταθλίβηται ἀληθεῶς διὰ τὸ ἐγκλημὰ του ;

Ἐνίοτε, τέκνα μου, ἐγὼ, ὡς γνωρίζετε, ὑπεχρεώθην νὰ σᾶς τιμωρήσω, διότι ἐπταίσατε, μολοντί ἐφάνεσθε ὅτι ἐλυπεῖσθε πολλὸν, ὑποσχόμενοι νὰ μὴ τὸ πράξῃτε πάλιν.

Αὕτη δὲ ἡ λύπη σας δὲν σᾶς καθίστα ἐπαξίους νὰ ἀπελευθερωθῇτε ἀπὸ τὴν ποινὴν, ἢ νὰ νομίσητε ἄδικον εἶναι τὴν ἐπιβάλλω. Ἡ λύπη σας δὲν μὲ καθιστᾷ ἀπάνθρωπον· εἰς σᾶς τιμωρήσω.

Ἐνδέχεται νὰ ἐπαρτήρησα ὅτι ἡ εὐτυχία τῆς οἰκογενείας ἀπῆτει ἐξ ἀνάγκης νὰ τιμωρηθῇτε, ἂν καὶ ἐλυπήθητε καὶ ὑπέσχεθητε νὰ διορθωθῇτε.

Καὶ ἂν ποτε ἐγὼ σᾶς ἐσυγχώρησα, τοῦτο ἦτο χάρις εἰς ἐσᾶς. Ἡ λύπη σας ὁμῶς δὲν σᾶς δίδει

δικαίωμα νὰ ζητῆτε συγχώρησιν, ἢ νὰ τὴν ἐπι-
καλῆσθε ὡς ὄντες ἐπάξιοι. .

Ἡ ἄφesis τῶν ἁμαρτιῶν μας ἐκ μέρους τοῦ
Θεοῦ θεωρεῖται ὡς *μεγίστη χάρις* αὐτοῦ. Καὶ
ἂν δὲν ἐδείκνυνεν εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ταύτην τὴν
χάριν, δὲν ἠθέλαμεν ἔχει ποτὲ δίκαιον νὰ παρα-
πονώμεθα.

Δὲν ἔχετε κἀνὲν δίκαιον νὰ παραπονήσθε, ἂν
δοῶσιν πταίητε σᾶς παιδεύω, διότι ἐγὼ εἰμυπορῶ
νὰ παρατηρήσω ὅτι τὸ ἀπαιτεῖ ἡ εὐτυχία τῆς ῥί-
μογενείας μας.

Ἄν ὁ Θεὸς ἔβλεπεν ὅτι ἡ εὐτυχία τῆς *μεγά-
λης του οἰκογενείας*, τοῦ σύμπαντος τῶν κτισμά-
των του ἀπῆτει τὴν τιμωρίαν ὅλων τῶν παραβαι-
νόντων τοὺς νόμους του, χωρὶς οὐδεμιᾶς συγχω-
ρήσεως, χωρὶς τινος χάριτος, ποτὲ δὲν ἠθέλαμεν
παραπονεθῆν ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐκ μέρους αὐτοῦ ἦτον
ἀδίκον ἢ σκληρόν.

Ἄλλ' αὐτὸς δύναται νὰ ᾔηαι δίκαιος, διατηρῶν
τὴν ὑπεροχὴν τῆς κυριαρχίας του, καὶ νὰ μᾶς
ἐπιδαφιλεύῃ τὴν χάριν.

Ὁ Υἱὸς Αὐτοῦ ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, ΑΠΕ-
ΘΑΝΕΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ ὁ Θεὸς συγ-
χωρεῖ τὰς ἁμαρτίας μας. Οὕτω λέγει εἰς τὴν

Γραφήν, παρρηγιέλλων, ὅτι ἂν πιστεύωμεν ὅσα λέγει, καὶ λυπώμεθα ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ παραδιδώμεθα εἰς τὸν Χριστὸν, τὸν μόνον Σωτῆρα ἡμῶν, θέλει μᾶς συγχωρήσει.

Ὁ Θεὸς προσέτι μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ μᾶς ἐλεήσει.

Καὶ εἶναι ἰσχυροὶ οἱ λόγοι, δι' οὓς διατίθεται οὕτως. Ἡ σοφία τοῦ, ἡ δικαιοσύνη τοῦ, ἡ ἀγωγῆς τοῦ, ἡ ἀγαθότης τοῦ, ἀπαιτοῦν μὲ τοῦτο μόνον τὸ μέσον. νὰ μᾶς ἐλεήσει.

Ἄν λοιπὸν γνωρίζωμεν ὅλα ταῦτα, ἐπεὶ δὲ ὁ Θεὸς προσέτι μᾶς προστάσσει νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, διὰ νὰ σωθῶμεν, βλέπετε, τέκνα μου, ὅτι δὲν δύνασθε νὰ μετανοήσητε ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας σας, χωρὶς ἐνταυτῷ νὰ πιστεύσητε καὶ εἰς τὸν Χριστὸν ὡς τὸν μόνον Λυτρωτὴν σας. Πῶς δύνασθε νὰ λυπησθε ἀληθῶς διὰ τὰ λοιπὰ ἔργα τῆς ἀπειθείας σας πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῆς ἀντιστάσεώς ὅας εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ, ἂν δὲν ὑπακούητε εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ καὶ δὲν ὑποτάσσησθε εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ;

Διὰ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης ἐθέλησα νὰ ἐντοπώσω ἀνεξάλειπτον εἰς τὸν νοῦν σας, ὅτι δὲν δύνασθε νὰ μετανοήσητε ἀληθῶς χωρὶς νὰ ἀφι-

φωθῆτε ἐντελῶς εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τὴν ἄφεσιν
τῶν ἁμαρτιῶν σας καὶ τὴν φιλίωσίν σας με-
τὸν Θεόν.

Ὁ ἀληθῶς μετανοῶν ἀφοσιόνεται εἰς τὸν Χρι-
στὸν οὕτως. Ἡ πεποίθησις τοῦ διὰ τὸ κακὸν
τῆς ἁμαρτίας τὸν ὑπαγορεύει ὅτι τοιοῦτος Σωτὴρ
εἶναι ἀναγκαῖος. Καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ θάνατος τού-
του τοῦ Σωτῆρος ἀποδεικνύει πρὸς αὐτὸν πόσον
μέγα κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία.

Ἡ συναίσθησις τοῦ πταίσματος τὸν παρακινεῖ
νὰ γνωρίσῃ πόσῃν ἀνάγκῃν ἔχει τοιούτου Σωτῆ-
ρος· καὶ ἐξ ἄλλου μέρους, ὁ θάνατος τούτου τοῦ Σω-
τῆρος, τῷ δεικνύει τὸ μέγεθος τοῦ πταίσματός του.

Τὸ δὲ ἀγνωμονέστατον ἁμάρτημά του, διὰ
τοῦ ὁπρίου ἐγνωρίσθη σαφέστατα ἡ ἀλαζονία καὶ
σκληρυνσις τῆς καρδίας του, ὑπῆρξεν ἡ ἀπάρνη-
σις τούτου τοῦ Σωτῆρός του· ἡ πνυτελὴς ἀποσρο-
φὴ τοῦ νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτόν. Πῶς δύναται αὐ-
τὸς νὰ αἰσθανθῇ ἀληθῆ μετάνοιαν, χωρὶς νὰ μετα-
νοήσῃ διὰ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν; Πῶς δὲ δύ-
νεται νὰ μετανοήσῃ καὶ διὰ ταύτην τὴν ἁμαρ-
τίαν χωρὶς νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν Σωτῆρα, τὸν ὑποϊ-
ον τόσον καιρὸν ἀπηρνήθη, καὶ χωρὶς νὰ παραδο-
θῇ εἰς αὐτόν ἐξ ὅλης ψυχῆς;

Ἀφοσιόνεται δὲ εἰς αὐτὸν οὕτω. Τὸ αὐτὸ

πνεῦμα τῆς εὐπειθείας, τῆς ὑποταγῆς, καὶ ἀγάπης τὸ ὁποῖον δεικνύει πρὸς τὸν Θεὸν ὅταν μετανοῇ διὰ τὰς ἁμαρτίας του, δεικνύει καὶ τὴν εἰς τὸν Αὐτρωτὴν πίστιν του· αὐτὰ συμπορεύονται· ὅσον ἐνισχύεται τὸ ἓν, ἐνισχύεται καὶ τὸ ἄλλο.

Ἐμφωλεύουν ἀδιαχώριστα εἰς τὸ στήθος τοῦ ἀληθῶς ἀποσρεφομένου τὴν ἁμαρτίαν διὰ νὰ ὑποτάσσεται μὲ ἀγάπην εἰς τὸν Θεόν.

Ἡ λύπη τοῦ ἀληθῶς μετανοούντος τὸν ἔφερεν εἰς τὸν Χριστόν· τὸν ἔφερεν εἰς τοῦτον τὸν Σωτῆρα, διὰ νὰ δυνηθῇ οὕτω νὰ δείξῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην καὶ ὑπακοήν του.

Τὸν ἔφερεν εἰς τοῦτον τὸν Σωτῆρα, διὰ νὰ δυνηθῇ οὕτω νὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τοιοῦτον πλούσιον ἔλεος.

Τὸν ἔφερεν εἰς τοῦτον τὸν Σωτῆρα, διὰ νὰ δυνηθῇ οὕτω ν' ἀξιωθῇ τὴν ἄφρσιν τῶν ἁμαρτιῶν του, καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' αὐτάς.

Αὕτῃ ἡ λύπη διὰ τὰ ἐπὶλοιπα ἁμαρτημάτων του παρκαίνει τὸν ἀληθῶς μετανοοῦντα ν' ἀποβλέπῃ ἀδιαλείπτως εἰς τὸν Χριστόν. Διότι γνωρίζει ὅτι δι' αὐτοῦ μόνου δύναται νὰ ἀξιωθῇ τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν διὰ νὰ διέλθῃ ὅλας τὰς μεταβολάς, τὰς θλίψεις, καὶ τοὺς πειρασμοὺς τῆς ζωῆς.

Δύναται γὰρ πράξῃ ὅλα διὰ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἀρχίζει δὲ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Χριστὸν, ἀφοῦ πρῶτον γείνη τέκνον Θεοῦ. Στέκει πλησίον τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς του εἰς τὸν Οὐρανόν. Ἐλπίζει νὰ ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ, διότι θέλει εἶσθαι μετ' αὐτοῦ ὁ Χριστός, καὶ τότε νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἄμεσον παρουσίαν καὶ ἀγάπην τοῦ Σωτῆρος, εἰς ἐκεῖνον τὸν ἅγιον καὶ μακάριον κόσμον, ὅπου αὐτὸς ὑπῆγε διὰ νὰ προετοιμάσῃ τόπον πρὸς πάντας τοὺς ὁπαδοὺς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'.

Πόσος καιρὸς χρειάζεται διὰ τὰ μετανοήσεις ; Τί ἐμποδίζει τὸν ἁμαρτωλὸν ἀπὸ τὴν μετάνοιαν ;

ΜΗΤ. Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, ἀγαπητὰ μου τέκνα, διότι εὗρηκα τοιαύτην καλὴν εὐκαιρίαν νὰ σᾶς ἐξηγήσω εἰς τὰς προλαβούσας ὁμιλίας μας τί εἶναι ἀληθὴς μετάνοια.

Ἴσως νομίζετε ὅτι ἤθελεν εἶσθαι εὐαρεστότερον ὅ' ἀκούσητε κάμμιν,τερπνὴν διήγησιν εἰς τὸ διά-

στημα τοῦτο· ἐγὼ ὁμῶς ἐλπίζω ὅτι θέλετε μείνει εὐχαριστημένοι δι' ὅσα ἔπραξα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ νέοι καὶ τὰ παιδιά ἔχουν τόσα μέσα τέρψεως καὶ κατ' ἐξοχὴν τόσα διασκεδαστικά βιβλία, εἶναι πολὺ ἀναγκαῖον νὰ καταγίνωνται καὶ εἰς πράγματα σπουδαῖα, τὰ ὁποῖα διὰ νὰ ἐννοηθῶσιν ἀπαιτοῦν σκέψιν ἐπίμονον.

Δὲν δύνασθε νὰ βελτιώσητε τὸν νοῦν σας, ἢ νὰ ἀποκτήσητε ὠφελίμους γνώσεις, χωρὶς νὰ σκέπτησθε, καὶ νὰ σκέπτησθε ἐπιμόνως ἐνίοτε.

Δὲν εἰμπορεῖτε νὰ ἀποκτήσατε θρησκευτικὰς γνώσεις ἀναγινώσκοντες μόνον διηγήματα, περιέχοντα θρησκευτικὴν τινα ἀλήθειαν.

Πρέπει νὰ ἦσθε ὑπομονητικοὶ καὶ προσεκτικοὶ ὅταν μαθάνητε θρησκευτικὰς ἀληθείας, νὰ σκέπτησθε καλῶς, νὰ τὴν σπουδάζητε, καὶ νὰ προσπαθῆτε νὰ τὴν ἐννοήσητε.

Τοιοῦτοι εἶναι τινες τῶν λόγων διὰ τοὺς ὁποίους σᾶς ὠμίλησα μὲ τόσῃν ἔκτασιν εἰς τὰ περὶ τῆς μετανοίας.

Παρατηρήσατε, νομίζω, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔργον ἀπαιτεῖ μεγάλην φροντίδα καὶ σκέψιν ἀπὸ τὸν ἐξηγητὴν, καὶ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἰσχυρὰν ἀντίληψιν ἀπὸ τὸν μαθητὴν.

Ἐλπίζω ὅτι οὔτε οἱ κόποι μου, οὔτε ἡ προσοχή σας δὲν ἦσαν μάταια. Ἀλλ' αἱ ὁδηγαὶ μου

δὲν θέλουν σᾶς ὠφελῆται, ἀνὸ Θεὸς δὲν καταπέμψῃ συνεργὸν τὸ Ἅγιόν του Πνεῦμα εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν σας. Εἴθε νὰ ἐπιφοιτήσῃ εἰς ὅλους σας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ νὰ ὠφεληθῆτε ἐκ τῆς διδασκαλίας μου, διὰ νὰ μετανοήσῃτε δηλαδὴ ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας σας, καὶ νὰ ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

ΘΕΜ. Χθὲς, μῆτερ, ἐνῷ ἡμεῖς τὰ παιδία ἡμεθα ὁμοῦ εἰς τὴν αἵθουσαν, ὁ Ἀριστείδης μὲ ἠρώτησε πόσος καιρὸς χρειάζεται νὰ μετανοήσῃ τις. Τὸν εἶπον ὅτι δὲν εἰξεύρω.

Ἡ Ἀσπασία εἶπεν ὅτι χρειάζεται πολὺς καιρὸς διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τις ὅλας τὰς ἐννοίας καὶ τὰ αἰσθήματα, ὅσα μᾶς ἐξήγησας. Κ' ἐγὼ τὸ αὐτὸ ἐνόμιζα· καὶ ἐπειδὴ ἡμεθα εἰς ἀπορίαν περὶ τούτου, ἐσυμφωνήσαμεν νὰ σ' ἐρωτήσωμεν τοῦτο τὸ ἐρώτημα.

ΜΗΤ. Χαίρω, τέκνα μου, διότι ἐσυλλογίσθητε νὰ μ' ἐρωτήσῃτε περὶ τούτου. Θέλω προσπαθήσει νὰ σᾶς ἀποκριθῶ.

Δὲν ὑποθέτω ὅτι πρέπει νὰ ἔχητε ἀκριβῶς ὅλας τὰς ἐννοίας καὶ τὰ αἰσθήματα, ὅσα σᾶς περιέγραψα, ὥστε νὰ δύνασθε νὰ γνωρίσῃτε ἐκ πείρας τί εἶναι ἀληθὴς μετάνοια.

Πρέπει ὅμως νὰ ἔχητε τοιαῦτα αἰσθήματα πρὸς

τὸν Θεόν, καὶ πρὸς τὸν Χριστόν, τὰ ὅποια ἂν ἀρχίσητε γὰ τὰ ἔχητε, θέλουν σᾶς κάμει ἀργὰ ἢ ἐργάγορα νὰ ἀποκτήσητε καὶ ὅλας τὰς ἐννοίας καὶ τὰ αἰσθήματα, ὅσα σᾶς περιέγραψα· ἐὰν δηλαδὴ ζήσητε καὶ πράττητε ὅσα χρεωσεῖτε, θέλετε μάθει ποῖα εἶναι τὰ καθήκοντά σας. Ἄν ὁμως σεῖς δὲν μεταχειρίζησθε τὰ μέσα, μελετῶντες τὰς Γραφάς, παρευρισκόμενοι εἰς δημοσίους προσευχάς, ἀναγινώσκοντες ὠφέλιμα βιβλία, συναναστροφόμενοι με σοφοῦς καὶ εὐσεβεῖς ἀνθρώπους, ἐξετάζοντες τὴν ἰδίαν σας καρδίαν καὶ διαγωγὴν, καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν νὰ σᾶς διατάξῃ καὶ χειραγωγῇ· σὴν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐὰν, λέγω, δὲν ᾔσθε πιστοὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μέσων τούτων, τότε διχαιοτάτα θέλετε ἀμφιβάλλει ἂν ποτε ἐνοήσατε ἐξ ἰδίας πείρας τί εἶναι ἀληθὴς μετάνοια.

Μολονότι δὲ σᾶς ἔκμα τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην, ἐὰν σεῖς δὲν ἀποκτήσητε τῶρα ἢ ὕστερον ὅλας τὰς ἐννοίας καὶ ὅλα τὰ αἰσθήματα, περὶ τῶν ὁποίων σᾶς ὠμίλησα εἰς τὰς προλαβούσας ὁμιλίαις, δὲν δύνασθε νὰ πιστεύσητε ὅτι μετενοήσατε ἀληθῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας σας, καὶ ἀφωσιώθητε εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἴσως νὰ μὴ ἔχητε τοὺς ἐννοίας ταύτας καὶ τὰ αἰσθήματα κατὰ τὴν ὁποίαν σᾶς περιέγραψα τά-

Ξιν· ἴσως νὰ μὴ τὰ ἔχητε εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν, ἡμὲ τὴν αὐτὴν σαφήνειαν καὶ δύναμιν· ἴσως ἐνό-
τε νὰ μὴ τὰ ἔχητε ποσῶς, διὰ τὴν ἐνδοσίαν σας εἰς
πειρασμοὺς, καὶ περίπτωσιν σας εἰς ἁμαρτίαν.

Ἀλλὰ σεῖς θέλετε ἔχει τόσα μόρον, ὅσα διὰ
τῆς ἰδίας σας πείρας τὰ γνωρίσητε ὅποια εἶναι·
ἔχοντες δηλαδὴ τούτους τοὺς διαλογισμοὺς καὶ
τὰ αἰσθήματα εἰς τὰς ἰδίας σας ψυχὰς, καὶ
παρατηροῦντες πόσον σᾶς κατασταίνουν μιμητὰς
τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν συναναστροφὴν καὶ δια-
γωγὴν σας.

Θέλετε δὲ ἀποκτήσει περισσότερα καθ' ὅσον ἐνη-
λικιόνησθε. Ἐὰν δὲν ἀκολουθήσῃ τοῦτο, εἶναι βέ-
βαιον ὅτι δὲν ἐγνωρίσατε ἐκ πείρας τί εἶναι ἀλη-
θὲς μετάνοια.

ΑΡΙΣ. Νομίζω ὅτι ἐννοῶ, μῆτερ, τί μᾶς εἶπες.
Ἀκόμη ὁμῶς δὲν μᾶς ἐξήγησας πόσον καιρὸν
χρειάζεται τις διὰ νὰ μετανοήσῃ.

ΜΗΤ. Ὑπομονὴ ὀλίγον, τέκνον μου· ἡτοιμα-
ζόμεν νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὴν ἐρώτησιν· θέλω δὲ τὸ
ἐκτελέσει τῶρα.

Ἐνθυμεῖσαι, Ἀριστείδην, πόσον ὑπερέβης τὰ
δρια τῆς ἠθικῆς χθὲς τὸ πρωτὶ, ὅτε ἤρπασες ἀπὸ
τὴν Ἀσπασίαν τὸ βιβλίον ;

ΑΡΙΣ. Ναί, μῆτερ, ἐνθυμοῦμαι, καὶ θλίβομαι
πολὺ δι' αὐτό.

ΑΣΠ. Ποτέ δὲν τὸν εἶδα τόσον θυμωμένον· μά-
λιστα ἐφοβήθην μήπως καὶ με κτυπήσῃ.

ΜΗΤ. Μὲ ἤκουσες, Ἀριστείδη, ὅτε σὲ εἶπα νὰ
μὴν ἐγγίῃς καθόλου τὸ βιβλίον;

ΑΡΙΣ. Δὲν εἰξεύρω, μῆτερ.

ΘΕΜ. Νομίζω δὲν τὸ ἤκουσε· ἦτο τόσον θυ-
μωμένος, καὶ μὲ τὴν βίαν ἔσυρε τὸ βιβλίον,
ὥστε ἐφαίνετο ὅτι δὲν σὲ ἤκουσεν.

ΑΡΙΣ. Ἀμέσως ὅμως ὕστερα, μῆτερ, ἤρχθη νὰ
σὲ ἀκούω, μολονότι κατὰ πρῶτον δὲν σ' ἐνόησα τί
μ' ἔλεγες;

ΜΗΤ. Καὶ τί μὲ ἤκουσες νὰ λέγω, ὅταν
μ' ἐνόησες;

ΑΡΙΣ. Ἐλησμόνησα μίαν στιγμὴν τὸ βιβλί-
ον. Ἐπρόσεξα τί μ' ἔλεγες, καὶ σὲ ἤκουσα νὰ
εἰπῇς, Ἀριστείδη, ἄφες τὸ βιβλίον.

ΜΗΤ. Μὲ ἤκουσες καὶ ὅτε σ' εἶπα ἀμέσως ὕστε-
ρα, « Πρέπει νὰ ἐντραπῇς καὶ νὰ λυπηθῇς διὰ
τὸν τοιοῦτον τρόπον σου, καὶ ἂν τὸ κάμῃς πάλιν
θέλω σὲ τιμωρήσει »;

ΑΡΙΣ. Ἐκκουσα, μῆτέρ μου.

ΜΗΤ. Πόσος καιρὸς ἐχρειάσθη νὰ παύσῃς ἀπὸ
τὸ νὰ σύρῃς τὸ βιβλίον, καὶ νὰ αἰσθανθῇς ὅτι πρέ-
πει νὰ μὲ ὑπακούσῃς καὶ νὰ λυπηθῇς δι' ὅσα ἔκαμες;

ΑΡΙΣ. Ὅσοι νὰ σταθῶ νὰ ἀκούσῶ τί μ' ἔλεγες

καὶ νὰ συλλογισθῶ τί ἐχρεώστων νὰ κάμω, καὶ νὰ νομίσω ὅτι ἦτο καλῆτερον νὰ μὴ σῶω πλέον τὸ βιβλίον.

ΜΗΤ. Τὸ αὐτὸ χρεωστεῖς νὰ σταθῇς καὶ νὰ συλλιγισθῇς ποῖον εἶναι τὸ πταῖσμά σου, ποῖος ὁ κίνδυνός σου, καὶ ποῖον τὸ χρέος σου, καὶ νὰ συναισθανθῇς ἀληθῆ μετάνοιαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δι' ὅλας σου τὰς ἁμαρτίας, καὶ νὰ ἐμπιστευθῇς εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν σου, καὶ διὰ τὴν φιλίωσίν σου μὲ τὸν Θεόν. Πόσος καιρὸς χρειάζεται νὰ τὸ κάμῃς τοῦτο ;

ΑΡΙΣ. Νομίζω μῆτέρ μου, ὅτι ἂν εἶχα καλὴν διάθεσιν, ἐδυνάμην νὰ τὸ κάμω ἐγρήγορα.

ΜΗΤ. Καλὰ· ἰδοὺ ὁ ἴδιος ἀπεκρίθη εἰς τὴν ἐρώτησίν σου. Ἐάν τις ἐννοῇ τί σημαίνει νὰ μετανόησῃ, καὶ φρονεῖ ὀρθὰ περὶ Θεοῦ, εἰμπορεῖ νὰ μετανόησῃ ἀμέσως.

Λυπεῖται ἀληθῶς δι' ὅλα του τὰ παρελθόντα ἁμαρτήματα. Ἐπιθυμεῖ γὰρ τὰ παύσῃ. Τὰ μισεῖ, ὥς γενόμενα ἐναντίον τοῦ ἁγίου, καὶ δικαίου, καὶ παραγὰθου Θεοῦ. Ἀποβλέπει εἰς τὸ ἔλεός του, διὰ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὰ συγχωρηθῇ. Ἀφοσιώρεται εἰς τοῦτον τὸν Σωτῆρα· ἐπικαλεῖται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα γὰρ τὸν διδάξῃ,

να τὸν βοηθήσῃ, καὶ νὰ τὸν ἐνισχύσῃ· καὶ με-
σταθερὸν σκοπὸν τῆς ψυχῆς ἀποφαίλει νὰ
ἀγαπᾷ εἰς τὸ ἐξῆς καὶ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὸν
Θεόν.

Ὅσος λοιπὸν καιρὸς χρειάζεται διὰ νὰ συλλά-
βῃ τις τοὺς εἰρημένους διαλογισμοὺς καὶ τὰ αἰ-
σθήματα, τόσος καὶ νὰ αἰσθανθῇ ἀληθῆ μετάνοιαν
εἰς τὴν καρδίαν του.

Ἀργεῖ δὲ ἀναμφιβόλως νὰ ἐννοήσῃ τί εἶναι ἀλη-
θῆς μετάνοια, ἐὰν δὲν τὴν ἐξήγησῃ κανεὶς εἰς
αὐτόν.

Ἐὰν ἤρχετο εἰς ἡμᾶς κανέν παιδίον ἀπὸ τόπον
ἐθνικῶν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ οὐδέν περὶ Θεοῦ καὶ
τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καταλαμβάνετε ὅλοι ὅτι
ἐγὼ ἤθελα ἐξοδεύσει ἀρκετὸν καιρὸν διὰ νὰ τὸ
διδάξω ποῖον εἶναι τὸ χρέος τῆς μετανοίας ἐνώ-
πιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν
Χριστὸν πίστεως.

Ἀλλ' ἀφοῦ ἤθελε τὸ ἐννοήσῃ, ἂν καὶ ὅχι ὡς
σεῖς, ἤθελα εἰπεῖ εἰς αὐτὸ, « Χρεωστεῖς τῶρα νὰ
μετανοήσῃς διδλας σου τὰς ἀμαρτίας, καὶ νὰ ἀφο-
σιωθῇς εἰς τὸν Χριστόν » καὶ ἂν ἔχη καλὴν διάθεσιν
πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ἤθελεν ἀργήσῃ ποσῶς νὰ τὸ κάμῃ.

Διὰ τί καὶ σεῖς, ἀγαπητά μου τέκνα, δὲν ἀρχί-
ζετε νὰ λαμβάνητε καλὰ αἰσθήματα πρὸς τὸν Θεόν,

νά ἔχητε ἀληθῆ ὀλίψιν διὰ τὰς ἁμαρτίας σας· καὶ ἀφιερωνόμενοι εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν ἀποφασίζετε, δὲν αἰσθάνεσθε δηλαδὴ ὀέλῃσιν εἰς τὴν ψυχὴν σας, νὰ ἀγαπᾶτε εἰς τὸ ἐξῆς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ὑποτάσσησθε εἰς τὸ θέλημά του ;

Διὰ τί δὲν ἀρχίζετε νὰ τὸ κάμνητε τοῦτο τὸ ἔσπερας, ταύτην τὴν ὥραν ;

- ΘΕΜ. Κάτι πρᾶγμα ἐντός μου, μήτερ, μ' ἐμποδίζει.

ΔΣΠ. Καὶ ἐμὲ, μήτερ.

ΑΡΙΣ. Καὶ ἐμὲ ὁμοίως.

ΜΗΤ. Αἶ, τέκνα μου, τί εἶναι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ ὑπηρεσίαν ἐνὸς μεγίστου καὶ παναγάθου Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσίν σας εἰς τὸν φιλόανθρωπον καὶ ἐλεήμονα Σωτῆρα, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ;

Εἶναι τὰ ἰδιοτελῆ καὶ ἁμαρτωλὰ αἰσθήματά σας καὶ αἱ ἐπιθυμίαι σας.

Σεῖς μόνον τὸν ἑαυτὸν σας ἀγαπᾶτε· μόνον εἰς τὸ ὕφελός σας προσέχετε, χωρὶς νὰ ἐπιθυμῆτε νὰ κάμνητε τοὺς ἄλλους ἀγαθοὺς καὶ εὐτυχεῖς. Ἡθέλετε μάλιστα ἐλαττώσει καὶ ἴσως ἀφανίσει τὴν εὐτυχίαν ἐκείνων, ἂν μόνον ἐμπόδιζε τὴν ἰδίαν σας παραμυθίαν καὶ ἄνεσιν. Ἀγαπᾶτε ἄλλα πράγματα περισσότερον παρὰ τὸν Θεόν, μολοντί

γνωρίζετε ὅτι χρεωστεῖτε ἐκεῖνον μὲν νὰ ἀγαπᾶτε
ἐξ ὅλης ψυχῆς, τοὺς δὲ ἄλλους, ὡς τὸν ἑαυτὸν
σας. Δὲν ἀγαπᾶτε τὰς ἐντολάς του. Δὲν αἰσθά-
νεσθε κάμμιαν θέλῃσιν νὰ ὑποταχθῆτε ὁλως διό-
λου ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν θέλετε νὰ ταπεινωθῆτε
ἐνώπιόν του, νὰ μετανοήσητε, νὰ ἐπιστρέψῃτε εἰς
τὴν Θεὸν, καὶ νὰ ἐπικαλεσθῆτε τὸ ἔλεός του διὰ
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὅλα ταῦτα εἶναι μόνον καὶ μόνον τὰ ἰδία
τελῇ καὶ ἁμαρτωλὰ αἰσθήματα καὶ ἐπιθυ-
μίαι σας.

Σὰς ὁμιλῶ, τέκνα μου, πολὺ καθαρά. Εἶναι
χρέος μου. Ἐπιθυμῶ νὰ αἰσθανθῆτε τὸ πταίσμά
σας καὶ τὸν κίνδυνόν σας. Συλλογίσθητε περὶ τί-
νος ὠμιλήσαμεν. Συλλογίσθητε περὶ αὐτοῦ, καὶ
ὅταν ὑπάγητε νὰ προσευχηθῆτε εἰς τὸν Θεόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Δύναται ἄραγε ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἐπικαλῆται
τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Πῶς, ἐνῶ τὸ Ἅγιον
Πνεῦμα παραχωρεῖ τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς μετά-

νοιαν, ἡ μετάνοια δμως αὕτη εἶναι ἴδιον αὐ-
τοῦ ἔργου; Ὁ ἁμαρτωλὸς προτρέπεται εἰς
μετάνοιαν.

ΜΗΤ. Αἶ, τέκνα μου, πῶς σᾶ; ἐφάνη ἡ χθε-
σινή μας ὁμιλία;

ΑΡΙΣ. Δὲν εἰξεύρω, μητέρα μου, τί νὰ κάμω!

ΑΣΠ. Ἐγὼ ἐλπίζω. ὅτι θέλω μετανοήσαι καὶ
ἀφοσιωθῆν εἰς τὸν Χριστὸν, πρὶν ἀποθάνω.

ΘΕΜ. Ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ κάμω περὶ τούτου
μίαν ἐρώτησιν.

ΜΗΤ. Ἐρώτησε, τέκνον μου, διότι γνωρίζεις
πόσον νομίζομαι εὐτυχὴς νὰ μὲ ἐρωτᾷς, καὶ ἐγὼ νὰ
σ' ἀποκρίνωμαι, ἂν εἴμπορῶ.

ΘΕΜ. Εἶναι δίκαιον, μητέρα, νὰ παρακαλῶ τὸν
Θεὸν νὰ μὲ βοηθήσῃ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ
μετανοήσω;

ΜΗΤ. Ἄς ἴδωμεν, ἂν ᾖ δίκαιον. Τὰ ἰδιο-
τελῆ αἰσθήματα καὶ αἱ ἐπιθυμίαι σας, ὡς εἴ-
δομεν, σᾶς ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν μετάνοιαν. Εἴσθε
δὲ ἀξιόμιμποι, εἴσθε πολλὰ ἔνοχοι δι' αὐτά. Εὐ-
ρίσκεσθε εἰς μέγαν κίνδυνον. Εἴσθε μάλιστα κα-
ταδικασμένοι ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ ὡς μὴ ἁγα-
πῶντες αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, μήτε τοὺς ἀνθρώ-
πους ὡς τὸν ἑαυτὸν σας.

Τὸ ἐγκλημά σας προσέτι αὐξάνει, διότι δὲν λυπείσθε δι' ὅλα αὐτὰ, καὶ διότι δὲν ἐγκολπόμεσθε τὸ προσφερόμενον τοῦ Θεοῦ ἔλεος διὰ τοῦ Χριστοῦ.

Ἐὰν ὁ Θεὸς σᾶς ἄφινε νὰ ἐξακολουθῆτε εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἀποθάνητε ἀμετανόητοι, καὶ νὰ κατασταθῆτε ἄθλιοι αἰωνίως, δὲν ἐδύνασθε νὰ τὸν μεμψήτε, ὅτι δὲν σᾶς μετεχειρίσθη κατὰ τὴν ἀξίαν σας.

Διότι αὐτὸς εἶναι ἕτοιμος νὰ σᾶς δεχθῇ τῶρα ἂν θέλητε νὰ προσέλθῃτε εἰς αὐτόν, μετανοοῦντες διὰ τὰς ἁμαρτίας σας καὶ ἀφοσιούμενοι εἰς τὸν Χριστόν. Δὲν προτιμᾶτε νὰ πορευθῆτε τὴν ὁδὸν ταύτην. Δὲν ἔχετε θέλησιν νὰ ὑπάγῃτε.

Ἐὰν λοιπὸν σᾶς ἐπιβληθῇ ἡ τιμωρία, τῆς ὁποίας αἱ ἁμαρτίαι σας εἶναι ἐπάξιοι, κἀνένα ἄλλον δὲν δύνασθε νὰ μεμψήτε, εἰμὴ τὸν ἑαυτὸν σας.

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ γείνη; Χρεωστεῖτε νὰ μετνοήσητε, καὶ νὰ ἀφοσιωθῆτε εἰς τὸν Χριστόν, εἰδὲμὴ, δὲν δύνασθε νὰ σωθῆτε. Χρεωστεῖτε νὰ κάμῃτε τοῦτο σεῖς οἱ ἴδιοι. Πρέπει νὰ ὑπάρχη ἡ ἰδίας σας μετάνοια, καὶ ἡ ἰδία σας ἀφοσίωσις εἰς τὸν Χριστόν. Σεῖς πρέπει νὰ τὸ κάμῃτε. Ἐὰν δὲ πράξῃ τοῦτο ἄλλος τις, δὲν θέλει νομισθῇ ἰδία σας πράξις.

Φεῦ! Τὰ ἰδιοτελῆ σας καὶ πονηρὰ αἰσθήματα καὶ αἱ ἐπιθυμίαι σᾶς ἐμποδίζουν ἀπὸ τοῦ νὰ τὸ κάμνητε.

Τὸ ὁμολογεῖτε ὅλον τοῦτο, καὶ συναισθάνεσθε ὅτι εἰσθε ὄντα ἄθλια, ἀπωλεσμένα, καὶ ἀπηλπισμένα.

Εἰσθε τοιοῦτοι· καὶ ἂν ὁ Θεὸς δὲν σᾶς ἔλεῃ, δὲν μένει: ἐλπίς διὰ σᾶς. Ἐλεῖνος δὲν εἶναι ὑποχρεωὸς νὰ σᾶς βοηθήσῃ. Ἀλλὰ δύναται νὰ σᾶς βοηθήσῃ. Τὸ Ἅγιον αὐτοῦ Πνεῦμα μόνον δύναται νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν δυστροπίαν σας εἰς τὸ νὰ μετανοήτῃτε καὶ νὰ ἀφοσιωθῇτε εἰς τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος εἰμπορεῖ νὰ σᾶς πέμψῃ τοῦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τὸ ἔπεμψε καὶ εἰς ἄλλους, οἵτινες ἦσαν ἄθλιοι, ἀπωλεσμένοι καὶ ἁμαρτωλοὶ, ὡς σεῖς. Ἡ εὐσπλαγχνία καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἶναι ἄπειρα.

Ἡ φιλάνθρωπος αὐτοῦ πρόνοια σᾶς ἔδωκε μητέρα, καὶ σᾶς ἐπέτρεψε νὰ τὴν ἀκούητε νὰ σᾶς ἐξηγῇ τὰ χρεῖά σας.

Τὸ Ἅγιον αὐτοῦ Πνεῦμα σᾶς ἐξύπνισε τὴν συνειδήσιν νὰ συλλογίζεσθε ἐντελῶς διὰ τὰ ἐγκλήματα καὶ τοὺς κινδύνους σας, καὶ σᾶς παρεκίνησε νὰ τὸν παρακαλῇτε.

Ναί, τέκνη μου, προσέλθετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ

Ἰξαιεῖτε ἀπ' αὐτοῦ τὸ Ἅγιόν του Πνεῦμα.

Ἡ σταθερά σας προσευχή εἴμπορεῖ νὰ συντελέσῃ ὡς μέσον τοῦ νὰ ἴδῃτε, καὶ νὰ αἰσθανθῇτε κατὰ βάθος τὸ ἔγκλημα καὶ τὸν κίνδυνόν σας.

Ναί, προσέλθετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐπικαλεῖσθε αὐτὸν νὰ σᾶς φωτίσῃ διὰ τοῦ Ἁγίου του Πνεύματος. Πότε δύνασθε νὰ εὑρεθῇτε εἰς ἀρμοδιότητα περιστάσιν διὰ νὰ μετανοήσῃτε, καὶ νὰ ἀφοσιωθῇτε εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, εἰμὴ ἐνῶ προσεύχεσθε εἰς τὸν Θεόν;

Ναί, προσέλθετε εἰς τὸν Θεόν, ἐπικαλούμενοι τὸ Ἅγιόν του Πνεῦμα. Προσερχόμενοι δὲ καὶ προσπίπτοντες ἐνώπιόν του καὶ ζητοῦντες τὸ ἑλεῖός του, εἴμπορεῖτε νὰ καταξιωθῇτε τοῦ Παναγίου τοῦ Πνεύματος, καὶ νὰ συναισθανθῇτε εἰς τὸν εαυτὸν σας θέλῃσιν ὑποταγῆς εἰς τὸν Θεόν, μετανοοῦντες διὰ πᾶσαν παρακοὴν καὶ ἀγνωμοσύνην σας πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐμπιστευόμενοι εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς τὸν μόνον Σωτήρα καὶ ἐλπίδα σας.

Ἐνθυμήθητε ὁμῶς ὅτι ἡ δέησίς σας δὲν συντελεῖ ποσῶς εἰς τὸ νὰ σᾶς ἐναδείξῃ ἀξιους τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. Ἄν αὐτὸς σᾶς ἐλεῇ, τοῦτο δὲν προέρχεται ἀπὸ τι καλὸν ἔργον, τὸ ὅποιον ἐπράξατε. Ἀλλὰ διότι προαιρεῖται νὰ σᾶς ἐλεήσῃ

δι ὅσα ἔπραξε καὶ ὑπέμεινεν ὁ Χριστὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐνθυμήθητε δὲ καὶ ὅτι ὅποιονδῆποτε ἄλλο μέσον μεταχειρισθῆτε, ὁ Θεὸς εἶπε ῥητῶς, ὅτι, ἂν δὲν μετανοήσῃτε καὶ δὲν ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν Χριστόν, δὲν δύνασθε νὰ σωθῆτε.

ΘΕΜ. Ἐν πᾶγμα ἀκόμη μὲ συγχύζει, μήτερ, ἐνῷ συλλογίζομαι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

ΜΗΤ. Ποῖον, τέκνον μου;

ΘΕΜ. Μᾶς εἶπες ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μόνον δύναται νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν δυστροπίαν μας ὥστε νὰ μετανοήσωμεν καὶ νὰ ἀφοσιωθῶμεν εἰς τὸν Χριστόν.

Τῶ λοιπόν εἰμπορῶ ἐγὼ νὰ κάμω; Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰμπορεῖ νὰ μὲ φέρῃ εἰς μετάνοιαν. Μόνος ἐγώ, ἀφ' ἑαυτοῦ μου δὲν θέλω μετανοήσαι. Πρέπει νὰ περιμένω ἕωσοῦ ὁ Θεὸς πέμψῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ θέλει τὸ κάμει ὁπόταν εὐδοκήσῃ.

ΜΗΤ. Δὲν θέλω, τέκνα μου, νὰ εἶπω ὅτι εἰς τοῦτο δὲν ὑπάρχει οὐδεμία δυσκολία. Δὲν λέγω ὅτι εἶμαι ἱκανοτάτη νὰ ἐξηγήσω τὸ τοιοῦτον.

Ἐγὼ πάρατηρῶ καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ ἀντικείμενα δυσκολίας, αἱ ὅποαι μολοντοῦτα δὲν μ' ἐμποδίζουν νὰ πιστεύω καὶ νὰ πράττω.

Εἶναι ὁ Θεός, ὅστις κάμνει τὰ σπερτὰ νὰ φῶ

τρόνουν· καὶ ὅμως ποτὲ δὲν θέλει φυτρώσει
 ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν τὰ σπείρῃ καὶ δὲν τὰ καλ-
 λιεργῇ.

Ναί, ὁ Θεὸς κάμνει τοὺς ἀνέμους νὰ φυσοῦν καὶ
 νὰ γεμίσουν τὰ πανία τοῦ πλοίου διὰ νὰ δαπλεύ-
 σῃ τὴν θάλασσαν· καὶ μολοντοῦτο πρέπει νὰ συ-
 νεργήσουν πολὺ καὶ ὁ πλοίαρχος καὶ οἱ ναῦται·
 εἰδεμὴ, τὸ πλοῖον ποτὲ δὲν ἤθελε κατευοδωθῇν εἰς
 τὸν σκοπούμενον λιμένα.

Ναί, ὁ Θεὸς μᾶς κρατεῖ εἰς τὴν ζωὴν. « Εἰς
 αὐτὸν ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχομεν.» Πλὴν
 χρεωστοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ κάμνωμεν πολλὰ διὰ
 νὰ διατηρήσωμεν τὴν ζωὴν μας, εἰδεμὴ ἠθέλο-
 μεν ἀποθάνει ἀμέσως.

Ναί, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μόνον δύναται νὰ
 ὑπερνικήσῃ τὴν δυστροπίαν σας εἰς τὸ νὰ μετανοή-
 σῃτε καὶ νὰ ἐμπιστευθῇτε εἰς τὸν Χριστόν· ὅμως
 καὶ σεῖς αὐτοὶ χρεωστεῖτε νὰ κάμνητε ὅλα ταῦτα.

Πῶς μὲν ἐνεργεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ
 ὅμως ἀφίνει νὰ ἐνεργήσῃτε καὶ σεῖς, ὥστε ἡ με-
 τάνοια, καὶ ἡ ἀφοσίωσίς σας εἰς τὸν Χριστόν νὰ
 ᾔναι ἀληθῶς ἡ ἰδίᾳ σας πρᾶξις, τοῦτο δὲν εἴμ-
 πορῶ νὰ τὸ ἐξηγήσω. Μὲ κάποιόν τινα τρόπον
 τὸ Ἅγιον Πνεῦμα σᾶς κάμνει νὰ θέλητε.

ὑποθέσατε ὅτι παρακoύοντες τὰς ὁδηγίας τοῦ

πατρός σας ἀποπλανᾶσθε καὶ ἐμβαίνετε εἰς δύσκολον καὶ ἐπικίνδυνον δρόμον.

Φθάνετε εἰς τὸ χεῖλος ἐνὸς κρημνοῦ, καὶ δύο ἢ τρία βήματα ἂν προχωρήσητε, θέλετε καταβυθισθῆν εἰς τρομερώτατον βάραθρον.

Μία ὁδὸς εἶναι νὰ σωθῆτε, σᾶς λέγει ἄνωθεν μία φιλάνθρωπος φωνή, ὅμως σεῖς δὲν θέλετε νὰ τὴν ἀκολουθήσητε. Εἶναι στενὴ καὶ δύσβατος ἡ ὁδός. Σᾶς φαίνεται δύσκολος καὶ τὴν ἀποστρέφεσθε ὅλως διόλου.

Ὁ πατήρ σας εἶναι ὁ φωνάζων. Προσπαθεῖ νὰ σᾶς πείσῃ νὰ ἔμβητε εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Ἀπλόνει τὴν χεῖρά του νὰ σᾶς βοηθήσῃ. Σᾶς λέγει ὅτι θέλετε ἀπολεσθῆν ἂν δὲν δράξῃτε τὴν χεῖρά του, καὶ δὲν πιασθῆτε ἀπ' αὐτὴν σφιγκτὰ, καὶ δὲν ἐμπιστευθῆτε εἰς τὴν δύναμίν του. Σᾶς λέγει ὅτι θέλετε ἀφανισθῆν ἂν δὲν βάλητε ὅλα σας τὰ δυνατὰ καὶ δὲν προσπαθήσητε ὅσον δυναθῆτε. Ἐκεῖνος σᾶς κάμνει νὰ θέλῃτε νὰ διευθυνθῆτε εἰς τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας. Τότε σεῖς ἐλεύθερα ἀποφασίζετε νὰ πάρῃτε τὸν δρόμον τοῦτον. Συνεργεῖ ἐκεῖνος, ἐνεργεῖτε καὶ σεῖς, καὶ ἐλευθερόνεσθε ἀπὸ τὸν ὀλεθρον.

Ἐκεῖνος ἠδύνατο νὰ σᾶς ἀφήσῃ εἰς τὸν ὀλεθρον, καὶ τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι τὰ ἀντάξια τῆς παρακοῆς

σας ἐπίχειρα. Ἐκεῖνος ἠδύνατο νὰ μὴ σᾶς ὁμι-
λήσῃ, ἢ νὰ μὴν ἐκτείνῃ τὴν χεῖρά του διὰ νὰ σᾶς
σώσῃ. Τότε δὲ ἠθέλετε ἀφανισθῆν. Σᾶς εὐσπλαγ-
χνίσθη. Σᾶς ἔσωσε· πλὴν δὲν ἠθέλετε σωθῆν ἂν
σεῖς οἱ ἴδιοι δὲν εἴχετε τὴν θέλησιν νὰ ἐνεργή-
σητε, ἂν σεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἐνεργεῖτε.

Τώρα, δὲν λέγω ὅτι τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς πα-
ρόμοιον μὲ τὴν περίστασίν σας ἂν ἐλάβετε τὴν θέ-
λησιν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ μετανοήσητε,
καὶ νὰ ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν Χριστόν.

Ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα
ἐκτελεῖ τοῦτο, εἶναι ἀνεξήγητος. Γνωρίζομεν μόνον
ὅτι τὸ κάμνει μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴν
ἐξαλειφθῇ τὸ αὐτεξούσιόν σας, καὶ τὸ τοιοῦτον κα-
τορθώνει ὥστε ἡ μετάνοια, καὶ ἡ ἀφοσίωσίς σας εἰς
τὸν Χριστόν νὰ ᾔναι ἰδία σας ἐνέργεια· τὸ κά-
μνει ὁμως βέβαιον, ὅτι καὶ θέλετε ἐνεργῆσαι
οὕτω.

Εὐχαριστήθητε, τέκνα μου, μόνον ὅτι οὕτω
πῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα. Μὴ συγχίζησθε μὲ τὰς
δυσκολίας τοῦ νὰ ἐξηγήσητε, διὰ τί ἔχη οὕτω
πῶς.

Προσέλθετε εἰς τὸν οὐράνιόν σας Πατέρα. Αἰ-
σθάνεσθε καὶ τὴν ἐλαχίστην διάθεσιν νὰ προσέλ-
θητε; Σᾶς ἐγγυᾶται ἤδη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὴν

βοήθειάν του. Αισθάνθητε τὴν ἐξάρτησίν σας ἀπὸ ταύτην τὴν βοήθειαν. Ἀτενίσσατε εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ὑμῶν ἐνισχύσιν. Κάμετε ὅλα σας τὰ δυνατά. Πορεύθητε πρὸς τὸν οὐράνιον σας Πατέρα. Φανερώσατε τὴν ψυχὴν σας εἰς αὐτόν. Ἐξομολογήθητε τὰς ἁμαρτίας σας. Ἐπικαλεῖσθε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Παρακαλεῖτε τὴν ἐλπίδα εἰς μετάνοιαν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Μετανοήσατε καὶ ἀφοσιώθητε εἰς τοῦτον τὸν Σωτῆρα, καὶ θέλετε εὖρεϊ εἰρήνην καὶ ἀγαλλίασιν.

Λέγω ταῦτα εἰς ὅλους σας, ἀγαπητά μου τέκνα. Συλλογίσθητε περὶ αὐτῶν ὅταν πλαγιάσῃτε. Καλὴ νύκτα σας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ.

Συζήτησις μετὰ τοῦ ἀμετανοήτου ἀναγνώστου.

Ἀποπερατώντας τὰς μεταξὺ τῆς Κυρίας Εὐφροσύνης καὶ τῶν τέκνων τῆς ὁμιλίας, ἐλπίζω τὴν ἀποδῶσι θεῖαν συνάρσει ἐπωφελεῖς εἰς τὸν ἀναγνώστην, ἢ εἰς τοὺς ὅσοι τὰς ἠκροάσθησαν.

Εἰμπορεῖ ἄρα γε τὴν εὐρεθῇ τις, εἴτε ἀνῆλιξ, εἴτε ἐνήλιξ, ὅστις ἀναγνοὺς αὐτὰς, τὴν αἰσθάνηται μικρὰν ἢ μηδεμίαν διάθεσιν περὶ τοῦ ὑποκειμένου

τῆς πρὸς τὸν Θεὸν μετανοίας καὶ τῆς εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν πίστεως;

Ἄν ὑπάρχῃ τις τοιοῦτος καὶ εὐαρεστηθῇ νὰ ἀκροασθῇ μετὰ προσοχῆς ὅσα μέλλω νὰ εἴπω, ἅς με συγχωρήσῃ πρὶν τελειώσω τὸ βιβλίον· νὰ ὑποσυνάψω ἔτι καὶ ὀλίγας τινὰς σκέψεις μου.

Νομίζεις, φίλε μου, ὅτι ἡ γενομένη τῆς ἁμαρτίας περιγραφὴ δὲν εἶναι ἀληθής; Δὲν εἶναι ἡ ἁμαρτία μέγα κακὸν, ὅλη ἀνομία, ὡς γενομένη ἐναντίον τοῦ Ἱπερτάτου, Πανσόφου, καὶ Παναγάρχου Θεοῦ· ἐναντίον δηλαδὴ ἐκείνου, ὅστις ἐν πλήρει δικαίῳ ἀπαιτεῖ ἀπὸ ὅλα τοῦ τὰ δημιουργήματα τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπακοήν; Θέλεις ἐξακρολουθῇ ἀπαρνούμενος νὰ ἀπρδίδῃς εἰς τὸν Θεὸν τὰ ἀνήκοντα;

Καὶ δὲν εἶναι μέγα κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὡς ἀντιτασσομένη εἰς τὴν διοίκησιν καὶ κυριαρχίαν τοῦ Θεοῦ, ἀπολύτως ἀπαιτούμενας διὰ τὴν εὐταξίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς μεγάλης τῶν κτισμάτων του οἰκογενείας, τῆς ὁποίας αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ;

Εἰμπορεῖς νὰ διαμένης εἰς τὴν ἁμαρτίαν χωρὶς νὰ δείξῃς ὅτι ποσῶς δὲν σοι μέλει περὶ τῆς ἀληθοῦς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εὐδαιμονίας;

Θέλεις νὰ διάγῃς ἐπαυξάνων ὁσημέραι τὴν ἐνοχλὴν τοιαύτης ἀξιοποίνου ἰδιοτελείας;

Καὶ δὲν εἶναι μέγα κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὥς δεικνύουσα ἀχρευστάτην ἀγνωμοσύνην πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις σοὶ ἐπεδαψίλευσε τσαύτας εὐλογίας καὶ προνόμια; Χωρὶς δὲ τούτων, συλλογίσθητι τὴν μεγάλην τοῦ μακροθυμίου καὶ ὑπομονῆς, νὰ σὲ διατηρῇ εἰς τὴν ζωὴν, ἀφ' οὗ ἐδείχθης πρὸς αὐτὸν τόσον ἀπειθής καὶ ἀγνώμων. Συλλογίσθητι τὴν ἀξιοθαύμαστον αὐτοῦ ἀγάπην, διὰ τὴν ὑποίαν ἀπέστειλε τὸν μονογενῆ καὶ ἀγαπητόν του Υἱόν, νὰ ἐκχύσῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸ ἅγιόν του αἷμα διὰ νὰ εὐρεθῇ μέσον τῆς συγχωρήσεως καὶ σωτηρίας σου. Συλλογίσθητι τὴν πρὸς σὲ ἀνήκουσον εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν ἀξιοθαύμαστον φιλανθρωπίαν τοῦ Σωτῆρος τούτου. Θέλεις νὰ διαμένης εἰς ταύτην τὴν ἀχρείαν ἀγνωμοσύνην ἐναντίον τοῦ εὐσπλάγχχνου Πατρὸς, ἐναντίον τοῦ τοσοῦτον οἰκτοῦρμονος Δευρωτοῦ;

Καὶ δὲν εἶναι μέγα κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὥς ἀντιβαίνουσα καὶ ἀδιαλείπτως παραβαίνουσα δύο ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, δεδομένας παρ' αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς πρὸς διατήρησιν τῆς τιμῆς καὶ τῆς λατρείας αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἰδίας ἡμῶν εὐδαιμονίας καὶ εἰς τὸν παρόντα κόσμον καὶ εἰς τὸν μέλλοντα;

Αὗται αἱ δύο ἐντολαὶ ἐὰν ἐκτελεσθῶσι, θέλουν ἐπιφέρει καὶ τὴν εἰς τὰς λοιπὰς ἐντολάς τοῦ ὑπα-

κοήν. Εἶναι δὲ, ὡς γνωρίζεις, ἀπλούσταται καὶ σαφέσταται. Καὶ ἀνῆλξ ἂν ᾔσαι, δύνασαι νὰ τὰς ἐννοήσῃς.

Ἀγάπα Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διατοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Δὲν εἶναι, δίκαιαι αἱ ἐντολαὶ αὗται; Δένειναι ὀρθαὶ καθ' ὅλα; Συλλογίσθητι ὅπως προαιρεῖσαι· καὶ παρατήρησον ἂν δύνασαι νὰ εὕρῃς αὐτὰς σφάλμα.

Ποίαν μεταβολὴν ἤθελες κρίνει κατάλληλον νὰ δώσῃς εἰς αὐτὰς, διὰ νὰ γείνουν καλῆτεραι;

Δὲν παρατηρεῖς ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑποταγῆς εἰς δικαίαν ἐξουσίαν, πνεῦμα, τὸ ὅποῖον ἀπαιτοῦν αἱ ἐντολαὶ αὗται, εἶναι ἀναγκαιότατον διὰ τὴν ἄνεσιν καὶ εὐδαιμονίαν μας καὶ εἰς τοῦτον ἀκόμη τὸν κόσμον; Δύνασαι νὰ μὴ παραδεχθῇς ὡς ἀναμφισβήτητον ὅτι ἂν ὅλοι ὑπῆκουον εἰς ταύτας τὰς δύο ἐντολάς, ἠθέλομεν ἔχει εὐτυχιστάτας καὶ εὐαρεστοτάτας οἰκογενείας, καὶ γειτονίας, καὶ χώρας, καὶ πόλεις, καὶ τόπους, καὶ ὅτι ἅπαντα ἡ οἰκουμένη ἤθελεν ἀρχήσῃ νὰ ὁμοιάζῃ τὸν οὐρανόν;

Καὶ δὲν εἶναι τῶν δύο τούτων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἡ παράβασις, ἡ αἰτία πάσης λυγριότητος,

καὶ ἀθλιότητος καὶ ταλαιπωρίας ἐπὶ τῆς γῆς;
 Δὲν εἶναι μέγιστον κακὸν ἡ ἀθέτησίς των;

Πόσον μέγα πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ ἔγκλημα
 σου διαβιώσαντος εἰς ἐπίμονον ἀθέτησιν τούτων
 τῶν ἐντολῶν!

Καὶ δὲν εἶναι μέγα κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὡς
 ταπεινόνουσα τὴν ψυχὴν, καὶ καταναγκάζουσα
 αὐτὴν νὰ αἰσθάνηται, (ἐὰν μόνον τῇ ἔμεινε συνει-
 δήσεως ἔχνος) ὅτι ἁμαρτάνουσα ἐξευτελίζεται
 καὶ ἐξαχρειοῦται;

Ναί, φίλε μου, ναί, ἂν ἔχῃς συνείδησιν, πρέπει
 νὰ αἰσθανθῇς ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι ἐντελής καὶ
 ἀχρείαν καθ' ἑαυτὴν, καὶ ὅτι καταβυθίζει τὸν ἁμαρ-
 τῶλόν εἰς διαλογισμοὺς περὶ ἑαυτοῦ πονηροῦς, καὶ
 ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς,
 ὡς καὶ ὅλα τὰ ἄγνὰ καὶ ἅγια ὄντα, πρέπει νὰ
 βλέπουν τὰς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ ἀποστρο-
 φήν. Πρέπει νὰ αἰστανθῇς, καὶ τολμῶ εἰπεῖν ὅτι
 συχνάκις ἡσθάνθης οὕτως, ἀποβλέπων εἰς τοὺς
 ἀληθεῖς χριστιανοὺς, (δὲν λέγω τοὺς ψευδεῖς) ὅτι
 ἐγκαταλείποντες τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀγαπῶντες
 καὶ ὑπηρετοῦντες τὸν Θεόν, καὶ ἀφοσιούμενοι εἰς
 εὐεργεσίαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐξελέξαντο ὅλο
 κλήρως τὴν ἀρίστην ὁδόν. Ἡσθάνθης καὶ αἰσθάνε-
 νεσαι ὅτι τούτων ἡ ὁδὸς εἶναι ἔχει μόνον τῆς σω-

τηρίας καὶ τοῦ πρέποντος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀληθοῦς σοφίας καὶ τῆς ὑψηλοτάτης τιμῆς .

Δὲν εἶναι μέγα κακὸν ἡ ἁμαρτία ὡς παρεμποδίζουσά σε νὰ ἀκολουθήσῃς τὴν ὁδὸν, καὶ καταναγκάζουσά σε νὰ ἀποστρέψῃς καὶ καταφρονῇς τὸν ἑαυτὸν σου ἁμαρτάνων κατὰ τοῦ Θεοῦ;

Καὶ δὲν εἶναι μέγα κακὸν ἡ ἁμαρτία, ἥτις, ἂν δὲν μετανόησῃ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ συγχωρηθῇ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ, θέλει καταστήσει τὴν ψυχὴν τοῦ ἐνοχον καὶ διὰ παντὸς ἀθλίαν;

Συλλογίσθητι, φίλε μου, διὰ τὴν ἀθάνατον ψυχὴν σου. Θέλεις ζῆσαι αἰωνίως. Εἰς ἔτη, καὶ ἡλικίας ἀναριθμήτους.

Ἄν τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς σου αἱ οἰκίαι ὄλαι ἐγέμίζον ἀπὸ λεπτοτάτην ἄμμον καὶ σὺ ἤρχιζες νὰ ἐκβάλλῃς τὴν ἄμμον ἀφ' ἐκάστης οἰκίας ἀνὰ ἓνα κόκκον, ὡς οἱ μύρμηκες, μετακομίζων αὐτὸν πεντακόσια μίλια μακρὰν, καὶ πάλιν ἐπανερχόμενος νὰ μετακομίσῃς αὐτόθι ἕτερον κόκκον, ἐξακολουθῶν τὸ αὐτὸ ἕωσοῦ ἐκκενωθῇ ἡ οἰκαί, πόσον χρόνον ἤθελεις εἰς τούτο δαπανῇσαι, ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ Θεὸς ἤθελε παρατείνει τὴν ζωὴν σου; Τόσον πολυάριθμα ἤθελον εἶσθαι τὰ ἔτη ταῦτα, ὥστε ἤθελεις ἀδυνατήσῃς καὶ νὰ τὰ φαντασθῇς.

Ἵπόθεσ, ὅτι ἡ ζωὴ σου ἤθελε παραταθῇν, καὶ σὺ ἐξακολουθῶν τὸ ἔργον σου, νὰ ἐκκηνώσῃς ὅλας τὰς οἰκίας, πόσον ἤθελες βραδύνει ;

Ἵπόθεσ ὁμοίως μεγάλην σφαῖραν, ὅση εἶναι ἡ γῆ, συγκειμένην ἐκ λεπτοτάτης ἄμμου, καὶ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ μετακομίσῃ τις εἰς ἄλλο μέρος τὴν ἄμμον ταύτην ἀνὰ ἓνα κόκκον ἐκάστοτε.

Ἵπόθεσ ἔτι περισσότερον, ὅτι ὑπῆρχον ἑκατοντάδες, χιλιάδες, ἑκατομμύρια τοιούτων ἄμμωδῶν σφαιρῶν, καὶ ὅτι μυριάδες ἐτῶν ἀπητοῦντο εἰς τὴν μετακόμισιν ἑνὸς μόνοις κόκκου.

Πόσα ἔτη ἤθελον χρειασθῇν νὰ μετακομισθῇ τούτων ὅλων ἡ ἄμμος; Ἐξίσταται καὶ σκοτοδινᾷ ὁ νοῦς ἐὰν θελήσῃ νὰ συλλάβῃ τὸ πλῆθος τοῦτο.

Ὅλα ταῦτα τὰ ἀναρίθμητα ἔτη θέλει ζῆσαι ἡ ψυχὴ, καὶ πάλιν θέλει εἶσθαι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς της, θέλει ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ ἀναρίθμητα ἔτη, χιλιάδας καὶ ἑκατομμύρια, καὶ πάλιν θέλει ζῇ χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ζῇ. Ἡ ψυχὴ θέλει ζῇ αἰωνίως.

Πόση ἄρτι γε εἶναι ἡ εὐδαιμονία, ἡ ἡ ἀθλιότης, τὴν ὁποίαν θέλει ἀπολαύει ἡ ὑπομένει ἡ ψυχὴ καθ' ὅλην τὴν ἀτελεύτητον ὑπαρξίν της εἰς τὸν μέλλοντα κόσμον; Δὲν εἰμπορεῖς νὰ τὸ φαντασθῇς. Θέλει εἶσθαι τόσον μεγαλητέρα παρ' ὅσον δύνασαι σὺ ν' ἀπολαύσῃς ἢ νὰ ὑπομείνῃς εἰς ταύτην τὴν

ζωὴν, ὅσον ἡ αἰώνιος ὑπαρξίς σου ὑπερβαίνει τὴν βραχεῖαν καὶ πρόσκαιρόν σου ταύτην ζωὴν.

Δὲν δύνασαι λοιπὸν νὰ ἐκτιμήσῃς πόσον εἶναι ἀξία ἡ ψυχὴ. Τί θέλει σ' ὠφελήσῃ ἂν καρδήσῃς ὅλας τοῦ κόσμου τὰς ἡδονάς, τὰ πλούτη, καὶ τὰς τιμὰς, καὶ ζημιωθῇς τὴν ψυχὴν σου, ἐξορισθῇς ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὄλων τῶν ἀγίων καὶ μακαρίων ὄντων, καὶ καταδικασθῇς νὰ μένῃς αἰωνίως εἰς τὴν κόλασιν μὲ τοὺς ὁμοίους σου ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀθλίους!

Ἡ ἁμαρτία, ἂν δὲν μετανοήσῃς καὶ δὲν συγχωρηθῇς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ, θέλει προξενήσῃ ὅλα ταῦτα τὰ κακὰ εἰς τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ψυχὴν σου.

Ὁ Θεὸς οὕτω μᾶς ἐλάλησεν ἐν ταῖς Γραφαῖς· οἱ λόγοι του εἶναι αἰώνιος ἀλήθεια· ἀδύνατον νὰ μᾶς ἀπατά. Ἐφανέρωσε τὴν βουλήν του καὶ δὲν τὴν μεταβάλλει.

• Τόσον ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ διὰ νὰ μὴν ἀπολεσθῇ πᾶς ὅστις πιστεύει εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. »
[Ἰωαν. γ'. 16.]

• Ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὅστις ὁμῶς ἀπειθεῖ εἰς τὸν υἱόν, δὲν θέλει ἰδεῖ ζωὴν· ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω εἰς αὐτόν. »
[Αὐτοθ. 36.]

Πόσον τρομερὰ πρέπει νὰ ᾔηται ἡ ὀργὴ ἑνὸς τόσον ἁγίου, τόσον δικαίου καὶ ἀγαθοῦ ὄντος, ὅποῦτος εἶναι ὁ Θεός. Καὶ αὐτὴ ἡ ὀργὴ νὰ μένη ἐπὶ τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ διαρκῇ ὅσον καὶ ἡ ψυχὴ ζῇ!

Ἰποφέρεις, φίλε μου, ν' ἀποθάνῃς ἀμετανόητος, καὶ νὰ ἔχῃς τὴν ὀργὴν ταύτην κατὰ σεαυτοῦ;

Δύνασαι νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃς νὰ διαμένης ἀμετανόητος περαιτέρω, ἐνῶ ἡ ἐπὶ γῆς ζωὴ εἶναι τόσον πρόσκαιρος καὶ ἀβέβαιος, διότι ὁ Θεὸς εἰμφορεῖ νὰ σὲ προσκαλέσῃ εἰς τὴν αἰωνιότητα εἰς πᾶσαν στιγμὴν;

Δὲν εἶναι μέγα κακὸν ἡ ἁμαρτία, ἥτις προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν αἰώνιον ὄλεθρον; Δὲν εἶναι εἰς σὲ μέγα κακὸν, ἐνῶ ἐξ αἰτίας τῆς εἶσαι τῶρᾳ ἐκτεθειμένος εἰς τοῦτον τὸν ὄλεθρον, καὶ πρέπει ἀναμφιβόλως νὰ βιασθῇς εἰς αὐτόν, ἐὰν δὲν μετανόησῃς καὶ δὲν ἀφοσιωθῇς εἰς τὸν Χριστόν;

Ἀρχίζεις ἄρᾳ γε νὰ ἐννοήσῃς τι περὶ τοῦ κακοῦ τῆς ἁμαρτίας; Αἶ! τὸ βλέπεις ὅμως ἀμυδρῶς. Ἄν, ὡς ὁ Θεὸς τὸ βλέπει, ἤθελες καὶ σὺ τὸ διακρίνει ὑπὸ τὸν ἀληθῆ καὶ τρομερὸν χαρακτῆρά του, ἤθελες ἀμέσως γείνειν περίφοβος διὰ τὴν ἐνοχλὴν καὶ τὸν κίνδυνόν σου.

Προσπάθησον, φίλε μου, προσπάθησον ν' ἀποκτήσῃς σαφεστέραν καὶ δραστικωτέραν ιδέαν περὶ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

τοῦ κακοῦ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τῆς ἐσχάτης σου ἐνοχῆς ἐνώπιον τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Θεοῦ. Ἀνά- πόλησον ὅσα ἀνέγνως εἰς τοῦτο τὸ βιβλίον· με- λέτησον αὐτὰ σπουδαίως καὶ κατ' ἰδίαν.

Ἀνάγνωσον καὶ τὰς Γραφάς· αὐτοῦ θέλεις ἰδεῖ τὸ κακὸν τῆς ἀμαρτίας· αὐτοῦ θέλεις ἰδεῖ πόσον ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται τὴν ἀμαρτίαν· αὐτοῦ θέλεις ἰδεῖ τὴν ἀξιοθαύμασον ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἀπο- θανόντος διὰ νὰ σὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ἀπὸ τὰς τρομεράς της συνέπειας· αὐτοῦ θέλεις εὑρεῖ πάντα λόγον ἀποχρῶντα εἰς μετάνοιαν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν· αὐτοῦ νουθετεῖσαι διὰ πά- σης φρίκης τῆς αἰωνίου ἀθλιότητος, ν' ἀποφύγῃς τὴν μέλλουσαν ὀργήν· αὐτοῦ προσκαλεῖσαι ὑπὸ πάσης οὐρανίου ἀγαλλιάσεως νὰ δεχθῇς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἐτοιμασθῇς διὰ τὴν ἀτελεύτητον μακαριότητα καὶ τὴν μετὰ θάνατον εὐδαιμονίαν.

Δὲν θέλεις ν' ἀρχήσῃς σήμερον, ταύτην τὴν ὥραν, τώρα, νὰ προσέξῃς σπουδαίως εἰς ταύτην τὴν σημαντικωτάτην ὑπόθεσιν ;

Δὲν θέλεις ν' ἀναχωρήσῃς καὶ νὰ ἀναλάβῃς τὰς Γραφάς, καὶ νὰ τὰς ἀναγνώσῃς, καὶ νὰ σκε- φθῇς περὶ τῶν ὅσα ἀφορῶσι τὴν αἰώνιον εὐδαιμο- νίαν τῆς ψυχῆς σου ;

Τί σ' ἐμποδίζει εἰς τοῦτο ; Τί σ' ἐμποδίζει νὰ

προσέλθης εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἐκκενώσῃς ἐν-
 πιδόν του τὴν ψυχὴν σου μὲ ταπεινὴν τῶν ἁμαρ-
 τιῶν σου ἐξομολόγησιν, μὲ ἐνδύμυχον μετάνοιαν,
 ἐπικαλούμενος τὸ ἔλεός του διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, καὶ θεόμενος διὰ τὴν συνέργειαν τοῦ Ἁγίου
 Πνεύματος, διὰ νὰ δυνηθῇς νὰ ἀρχήσῃς βίον ἀγάπης
 καὶ ὑποταγῆς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀφοσιώσεως εἰς
 τὴν λατρείαν του ;

ἔχεις κάμμιαν ἐπιθυμίαν, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν
 ᾖ, νὰ πράξῃς ἐν τοιοῦτον ἔργον ; ὦ, ὑπάκουσον
 εἰς αὐτήν. Τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος σὲ χειραγωγεῖ
 εἰς τὸν Χριστόν. Θέλεις ν' ἀντισταθῇς εἰς τοῦτο
 τὸ Πνεῦμα ; Θέλεις νὰ παραπικράνης τοῦτο τὸ
 Πνεῦμα διὰ νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ σοῦ καὶ νὰ σὲ ἐγ-
 καταλίπη εἰς μεγαλητέραν τοῦ νοός σου ἀποτύ-
 φλωσιν, καὶ εἰς χειρότεραν τῆς καρδίας σου πώ-
 ρωσιν ; Θέλεις νὰ παραιτήσῃς πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ
 ν' ἀποβῇς φίλος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁπαδὸς τοῦ Χρι-
 στοῦ ; Θέλεις νὰ ἀναλάβῃς πάλιν τὸν δρόμον τῆς
 ἁμαρτίας ; καὶ νὰ διαμένῃς εἰς τὸν τρομερὸν κίν-
 δυνον τῆς αἰωνίου κολάσεως ;

Τ Ε Λ Ο Σ.

